

Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση και τα Μ.Μ.Ε.

Τμήμα Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

**ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ
ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**

ΕΚΘΕΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΑΘΗΝΑ

Οκτώβριος 2006

**ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ
ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**

ΕΚΘΕΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Φορέας:

Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση και τα Μ.Μ.Ε.

Τμήμα Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε. – Πανεπιστήμιο Αθηνών

Επιστημονικά υπεύθυνος:

Καθηγητής Μιχάλης Μειμάρης, Διευθυντής Εργαστηρίου

Ομάδα διαχείρισης έργου:

Δρ. Αντρέας Γιαννακούλοπουλος, Σπύρος Κοδέλλας, Νίκη Παπασταύρου

Ερευνητική Ομάδα:

Στάθης Γιαννόπουλος, Ελένη Κοδέλλα, Μίκα Κοντορούση, Οδυσσέας-Λευτέρης Κρυπωτός, Έλλη Λαψάτη, Δανάη Λεμπεσοπούλου, Λαΐδα Λημνιάτη, Εβίτα Μαρκοπούλου, Κατερίνα Μπαγλατζή, Στεφανία Οικονόμου, Κωνσταντίνα Παπαγεωργίου, Αγγελική-Μαρία Παπαμιχαήλ, Ελένη Σαρδέλη, Λυδία Τζανουδάκη, Χριστίνα Τσίρου, Έλενα Φαλίδα

Σύνταξη έκθεσης:

Αντρέας Γιαννακούλοπουλος, Λαΐδα Λημνιάτη, Στεφανία Οικονόμου

**ΑΘΗΝΑ
Οκτώβριος 2006**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Ε.Κ.Ε.) αναφέρεται σε μορφές δράσης και παρέμβασης στο κοινωνικό γίνεσθαι εκ μέρους των επιχειρήσεων, οι οποίες λειτουργούν στο σύγχρονο διεθνοποιημένο και με υψηλό βαθμό αλληλεξάρτησης μεταξύ των συμμετεχόντων φορέων επιχειρηματικό και κοινωνικό περιβάλλον. Στο ευρύτερο αυτό πλαίσιο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και εξειδικευμένοι τοπικοί φορείς έχουν αναπτύξει δέσμες ενεργειών με στόχο την προώθηση και την αποδοχή της ανάγκης για υποστήριξη δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, ιδίως σε σχέση με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Στην παρούσα έκθεση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας με τίτλο «*ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ*», η οποία εκπονήθηκε με πρωτοβουλία του Ελληνικού Δικτύου για την Ε.Κ.Ε. από το Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση και τα Μ.Μ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προγράμματος ΕΡΜΗΣ.

Η έρευνα πεδίου σχεδιάστηκε, υλοποιήθηκε και ολοκληρώθηκε στο χρονικό διάστημα Μαΐου – Σεπτεμβρίου 2006 σε δείγμα 300 μικρομεσαίων επιχειρήσεων του ευρύτερου λεκανοπεδίου Αττικής, οι υπεύθυνοι των οποίων κλήθηκαν να απαντήσουν σε δομημένο ερωτηματολόγιο στη διάρκεια προσωπικών συνεντεύξεων με μέλη της ερευνητικής ομάδας στους χώρους των επιχειρήσεων.

Στα κεντρικά συμπεράσματα της έρευνας συμπεριλαμβάνονται οι διαπιστώσεις ότι οι επιχειρήσεις του δείγματος γνωρίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό την έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και αναλαμβάνουν σχετικές δράσεις, αλλά, συγχρόνως, υφίσταται ανάγκη για περαιτέρω ενημέρωση και ανάληψη πρωτοβουλιών με στόχο την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων και των ωφελημάτων που προκύπτουν για τις επιχειρήσεις και το κοινωνικό σύνολο από την υλοποίηση δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Σημείωμα Επιστημονικά Υπευθύνου	6
2. Πρόλογος	8
3. Θεωρητική Τεκμηρίωση	12
4. Περιγραφή της Έρευνας	26
5. Μεθοδολογία	31
6. Αποτελέσματα ανά Θεματική Ενότητα	36
6.1. Πρακτικές Εφαρμογές	36
6.1.1. Παραδείγματα πρακτικών εφαρμογών Ε.Κ.Ε.	36
6.1.2. Αποδοχή πρακτικών από εργαζόμενους	40
6.1.3. Δυσκολίες κατά την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε.	42
6.2. Στάσεις και Απόψεις	43
6.2.1. Δράσεις που εμπίπτουν στην έννοια της Ε.Κ.Ε.	43
6.2.2. Ορισμός Ε.Κ.Ε.	45
6.2.3. Τομείς Ε.Κ.Ε. κατά σημαντικότητα	47
6.2.4. Οφέλη από την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε.	48
6.2.5. Παραδείγματα καλών πρακτικών	49
6.3. Δυσκολίες και Προβλήματα	51
6.3.1. Έκταση εφαρμογής πρακτικών Ε.Κ.Ε. από μικρομεσαίες επιχειρήσεις	51
6.3.2. Ανασταλτικοί παράγοντες	52
6.3.3. Ιεράρχηση αποτρεπτικών παραγόντων	54
6.3.4. Οικονομικό κόστος	55
6.3.5. Θετικά κίνητρα κατά σημαντικότητα	57
6.3.6. Έμμεσα οφέλη	58
6.3.7. Προσδοκίες από δημόσιους φορείς	60
6.3.8. Αντίκτυπος στους αποδέκτες προϊόντων και υπηρεσιών	61
6.4. Θέματα Ενημέρωσης	63
6.4.1. Εξοικείωση με τον όρο «Ε.Κ.Ε.»	63
6.4.2. Πηγές Ενημέρωσης σε θέματα Ε.Κ.Ε.	64
6.4.3. Ενημερωτικές ανάγκες	67
6.4.4. Βαθμός προτίμησης επικοινωνιακών πρακτικών	68

6.4.5.	Ενημέρωση για καλές πρακτικές Ε.Κ.Ε.	70
6.4.6.	Καταλληλότητα ενημερωτικού φορέα.....	71
6.4.7.	Δημοσιοποίηση καλών πρακτικών	73
6.4.8.	Σχετικά με το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε.....	76
6.4.9.	Αποδοχή ενημέρωσης από Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε.	77
6.4.10.	Κοινωνικός ρόλος επιχειρήσεων	78
7.	Έκθεση Στάσεων και Απόψεων	80
8.	Συμπεράσματα.....	89
9.	Επίλογος	93
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	95
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	98
1.	Ερωτηματολόγιο	98
2.	Αναλυτικοί Πίνακες Συχνοτήτων	106

1. Σημείωμα Επιστημονικά Υπευθύνου

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε.) αποτελεί μια σημαντική παράμετρο της σύγχρονης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Αν και πρόκειται για έννοια προσφάτως προσδιορισμένη, την έχει ήδη ενστερνιστεί μεγάλο ποσοστό του επιχειρηματικού κόσμου διεθνώς και όχι χωρίς λογική αιτιολόγηση. Οι ευθύνες των επιχειρήσεων απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, τους εργαζόμενους τους, τους καταναλωτές και, εντέλει, το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο αποκτούν σταδιακά όλο και μεγαλύτερη σημασία όσον αφορά τον σχεδιασμό της επιχειρηματικής πολιτικής. Για τον λόγο αυτό, άλλωστε, δεν θα πρέπει να μας εκπλήσσει το έντονο ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ε.Κ.Ε., το οποίο εκδηλώνεται με δράσεις που καλύπτουν όλο το φάσμα της επιχειρηματικής δραστηριότητας στα κράτη-μέλη της.

Με το σκεπτικό αυτό ανταποκριθήκαμε θετικά στην πρόσκληση του Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη να υποβάλουμε από κοινού πρόταση προς την Ε.Ε. με σκοπό τη διεξαγωγή έρευνας για το εν λόγω ζήτημα. Επιπλέον, είναι αυτονόητο ότι η συγκεκριμένη μελέτη εντάσσεται στο πλαίσιο των ερευνητικών δραστηριοτήτων του Εργαστηρίου Νέων Τεχνολογιών, το οποίο έχω τη χαρά να διευθύνω, εντός του οποίου προσεγγίζονται κρίσιμα κοινωνικά ζητήματα, με στόχο κατά κύριο λόγο να φωτιστούν πτυχές της επικοινωνιακής τους διάστασης.

Εξάλλου, αντιμετωπίσαμε το όλο εγχείρημα ως μια επιπλέον ευκαιρία να συμμετέχουν οι φοιτήτριες και οι φοιτητές του Τμήματός μας σε όλες σχεδόν τις φάσεις μιας εφαρμοσμένης ερευνητικής διαδικασίας. Η πολύτιμη εμπειρία που αποκόμισαν οι συμμετέχοντες στην ερευνητική ομάδα θεωρούμε ότι δικαιώνει την επιλογή μας. Παρά τις δυσχέρειες και τις ενίοτε δυσμενείς συνθήκες υπό τις οποίες χρειάστηκε να εργαστούν, είναι βέβαιο ότι τα οφέλη υπερσκελίζουν τις όποιες δυσκολίες και, μελλοντικά, θα αποτελέσουν πρόσθετο εφόδιο στην επιστημονική και την επαγγελματική τους πορεία.

Λαμβάνοντας υπόψη τόσο τον σύγχρονο ρόλο της Ε.Κ.Ε. όσο και τη φύση της ελληνικής επιχειρηματικής αγοράς -και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ειδικότερα- καλώ τον αναγνώστη της παρούσας μελέτης να περιηγηθεί στα δεδομένα και την ανάλυσή τους με γνώμονα όχι μόνο την επιστημονική τους βαρύτητα αλλά και τις κοινωνικές, κυρίως, προεκτάσεις που μπορούν αυτά να λάβουν. Τα ενδιαφέροντα συμπεράσματα στα οποία οδηγηθήκαμε αποτυπώνουν μια πρώτη εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης όσον αφορά την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τον ρόλο που διαδραματίζει σήμερα στις ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Κρίνουμε ότι για την πλήρη σκιαγράφηση του τοπίου θα χρειαστεί περαιτέρω μελέτη, στους ίδιους ή και άλλους χώρους επιχειρηματικής δραστηριότητας, με νέα κάθε φορά ερευνητικά ερωτήματα και πολύπλευρες προσεγγίσεις.

Καθηγητής Μιχάλης Μειμάρης
Διευθυντής Εργαστηρίου Νέων Τεχνολογιών
στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση και τα Μ.Μ.Ε.

2. Πρόλογος

Οι ερευνητικές εργασίες σχετικά με την έννοια, τις δράσεις και τον ρόλο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (στο εξής Ε.Κ.Ε.) στη σύγχρονη κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα, αποτελούν έναν νέο, δυναμικό -με την έννοια του αλληλοπροσδιορισμού με το αντικείμενό του- και διαρκώς επεκτεινόμενο ερευνητικό τομέα. Η έκταση, οι στόχοι και το ακριβές αντικείμενο κάθε εργασίας στο πεδίο αυτό αποτελούν συνάρτηση αρκετών παραγόντων ανάμεσα στους οποίους σημαντική θέση κατέχουν η οικονομική πολιτική, το επιχειρηματικό περιβάλλον, η κουλτούρα των επιχειρήσεων και καταναλωτών, οι φορείς που αναλαμβάνουν το έργο, αλλά και η θεωρητική οπτική γωνία από την οποία προσεγγίζεται η έννοια της Ε.Κ.Ε.

Η συγκεκριμένη ερευνητική εργασία με τίτλο «**ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ**», ήδη από τον πρώιμο σχεδιασμό της το καλοκαίρι του 2005, είχε έναν σαφώς προσδιορισμένο διττό στόχο:

- (α) την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης σε σχέση με τις αντιλήψεις και τις ακολουθούμενες πρακτικές σε θέματα Ε.Κ.Ε. στον πληθυσμό των μικρομεσαίων ελληνικών επιχειρήσεων και,
- (β), την αποτύπωση των ενημερωτικών αναγκών του ίδιου πληθυσμού έτσι ώστε να υπάρχει η κατάλληλη τεκμηρίωση για την ανάπτυξη και υλοποίηση ενός προγράμματος διάδοσης της κουλτούρας της Ε.Κ.Ε. στον βασικό επιχειρηματικό κορμό της ελληνικής οικονομίας που αποτελούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Το όλο εγχείρημα υποστηρίχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω του προγράμματος **ΕΡΜΗΣ** (κωδικός έργου: SI2.ICNGRACE006268400) που έχει αναλάβει το **Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη**. Η έρευνα υλοποιήθηκε από το **Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών στην**

Επικοινωνία, την Εκπαίδευση και τα Μ.Μ.Ε. του Τμήματος Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών στο χρονικό διάστημα Μάιος-Σεπτέμβριος 2006 με τη μορφή στοχευμένης έρευνας σε δείγμα μικρομεσαίων επιχειρήσεων του λεκανοπεδίου Αττικής με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου και τη διενέργεια προσωπικών συνεντεύξεων με στελέχη των επιχειρήσεων του δείγματος. Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται στην παρούσα τελική έκθεση.

Η δομή και το περιεχόμενο της έκθεσης έχουν συνοπτικά ως εξής:

Τα εισαγωγικά τμήματα, αποτελούμενα από το **Σημείωμα του Επιστημονικά Υπεύθυνου** και τον **Πρόλογο**, ακολουθούνται από το κεφάλαιο **Θεωρητική Τεκμηρίωση** στο οποίο γίνεται μια σύντομη ιστορική αναφορά στις καταβολές της Ε.Κ.Ε. σε διεθνές επίπεδο, ενώ συγχρόνως προσδιορίζεται το αντικείμενο σε σχέση με τις επιστημονικές συντεταγμένες του ιδίως στον τομέα της κοινωνικής θεωρίας. Παράλληλα, χαρακτηριστικές αναφορές σε προηγούμενες ερευνητικές εργασίες συνθέτουν την εικόνα του πεδίου εντός του οποίου σχεδιάστηκε σε θεωρητικό επίπεδο η έρευνα καθώς και των αναγκών που καλείται να καλύψει.

Τα κεφάλαια **Περιγραφή της Έρευνας** και **Μεθοδολογία** συναποτελούν την αναλυτική καταγραφή των μεθόδων και τεχνικών, αλλά και τη λεπτομερή πορεία υλοποίησης του έργου, περιλαμβανομένων των δυσκολιών και ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάστηκαν στη διάρκεια της έρευνας πεδίου, παρέχοντας κατά αυτόν τον τρόπο την απαραίτητη επιστημονική τεκμηρίωση της εγκυρότητας των αποτελεσμάτων που ακολουθούν.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων γίνεται κατά ιδιαίτερα αναλυτικό τρόπο με τη χρήση σχολιασμένων γραφημάτων και ακολουθεί, σε επίπεδο δομής, τις ενότητες του εργαλείου που χρησιμοποιήθηκε για την έρευνα (δομημένο ερωτηματολόγιο). Εντός κάθε ενότητας παρέχονται τα αποτελέσματα ανά ερώτηση, όπου παρουσιάζονται αρχικά το ζητούμενο και η

μορφή της ερώτησης και στη συνέχεια το γράφημα και τα ποσοτικά δεδομένα των αποτελεσμάτων, ακολουθούμενα από ένα σύντομο σχόλιο συμπερασματικού χαρακτήρα. Προκειμένου περί ποιοτικών (ανοικτών) ερωτήσεων παρουσιάζεται η περίληψη των κεντρικών τάσεων όπως αποτυπώθηκε μέσω της σύνθεσης των διαφορετικών απόψεων που κατέγραψε η ερευνητική ομάδα κατά περίπτωση. Εύλογα, η αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων αποτελεί το μεγαλύτερο σε έκταση και βαρύτητα τμήμα της παρούσας έκθεσης.

Ιδιαίτερο τμήμα αλλά και ειδοποιό χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης έρευνας αποτελεί το κεφάλαιο με τίτλο ***Έκθεση Στάσεων και Απόψεων*** όπου καταγράφονται υπό μορφή συνθετικής παρουσίασης οι συνολικές αντιλήψεις του δείγματος για θέματα που δύσκολα επιδέχονται ποσοτική ανάλυση και προσεγγίστηκαν μερικώς μέσω των ανοικτών ερωτήσεων και κυρίως μέσω της όλης διαδικασίας της προσωπικής συνέντευξης που πραγματοποίησαν τα μέλη της ερευνητικής ομάδας με τα στελέχη των επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια των συναντήσεων και της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων. Η έκθεση στάσεων και απόψεων απηχεί τις αντιλήψεις του δείγματος για θέματα Ε.Κ.Ε. όπως προσδιορίστηκαν -στο βαθμό που κάτι τέτοιο ήταν εφικτό- μέσω διαφορετικών παραγόντων που μπορούσαν να καταγραφούν από τα μέλη της ερευνητικής ομάδας, όπως -εκτός των ποιοτικού τύπου ερωτήσεων- η διαθεσιμότητα των επιχειρήσεων για τη συμμετοχή στην έρευνα, το πλαίσιο διενέργειας της συνέντευξης (setting), η διάρκεια των συναντήσεων και η συνολική στάση των ερωτώμενων απέναντι στην έρευνα και ιδιαίτερα στο αντικείμενό της. Όλα τα παραπάνω στοιχεία αποτυπώθηκαν για καθεμία συνέντευξη σε φόρμα αποτελεσμάτων επαφής (contact report) που συμπλήρωναν τα μέλη της ερευνητικής ομάδας μετά από κάθε συνάντηση. Η συνισταμένη συνθετική αποτύπωση αυτών των αναφορών αποτελεί ακριβώς το περιεχόμενο της έκθεσης στάσεων και απόψεων.

Το κεφάλαιο με τίτλο ***Συμπεράσματα*** και ο ***Επίλογος*** αποτελούν τα καταληκτικά τμήματα της έκθεσης όπου παρουσιάζονται ενοποιημένα κατά

θεματική ενότητα της έρευνας τα συμπεράσματα που προκύπτουν, είτε συνάγονται απευθείας από τα αποτελέσματα, είτε πρόκειται για έμμεσες εκτιμήσεις που και αυτές βέβαια βασίζονται στα ερευνητικά δεδομένα. Η κατά θεματική ενότητα συγκεντρωτική παρουσίαση των συμπερασμάτων αποσκοπεί στη διευκόλυνση της λήψης αποφάσεων σε σχέση με τους βασικούς στόχους της έρευνας καθώς επιχειρείται η αποτύπωση των κεντρικών τάσεων κατά συνθετικό τρόπο, σε αντιδιαστολή με τον αναλυτικό τρόπο που χαρακτηρίζει την παρουσίαση των καθαρών αποτελεσμάτων σε κάθε μεμονωμένη ερώτηση. Είναι σαφές ότι -σε αντίθεση με τον απολύτως αντικειμενικό χαρακτήρα των αποτελεσμάτων- η διατύπωση των συμπερασμάτων ενέχει υποκειμενικά στοιχεία που αναπόφευκτα έχουν αποτελέσει παράγοντα συνδιαμόρφωσης των εκτιμήσεων που απορρέουν από την έρευνα. Θα πρέπει να θεωρηθεί, λοιπόν, ότι στα συμπεράσματα και τον επίλογο οι αναγνώστες και αποδέκτες της έκθεσης συναντούν την προτεινόμενη, αλλά όχι αποκλειστική, ανάγνωση των ευρημάτων της έρευνας.

Η έκθεση συμπληρώνεται με την παράθεση της **βιβλιογραφίας** που χρησιμοποιήθηκε τόσο για τον σχεδιασμό της έρευνας όσο και για τη συγγραφή της αναφοράς αποτελεσμάτων. Τέλος, στο συνοδευτικό παράρτημα παρατίθενται κατά σειρά το **ερωτηματολόγιο** που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα καθώς και οι πλήρεις **αναλυτικοί πίνακες συχνότητων** για τα αποτελέσματα σε κάθε ποσοτικού τύπου ερώτηση.

Ο επιστημονικά υπεύθυνος της έρευνας και η ομάδα διαχείρισης του έργου επιθυμούν να ευχαριστήσουν θερμά τις επιχειρήσεις που έλαβαν μέρος στην έρευνα για τη σημαντική συμβολή τους στην επιτυχή ολοκλήρωση της ερευνητικής προσπάθειας και την ευόδωση των στόχων του έργου.

3. Θεωρητική Τεκμηρίωση

Ο κοινωνικός ρόλος που διαδραματίζουν οι επιχειρήσεις στο πλαίσιο της εκάστοτε κοινωνίας μέσα στην οποία δραστηριοποιούνται αποτελεί πεδίο θεωρητικού προβληματισμού και συζήτησης επί σειρά ετών. Ωστόσο, προσπάθεια συστηματικής μελέτης του πεδίου αυτού παρατηρείται από τα μέσα της δεκαετίας του '90 και μετά. Με την πάροδο των χρόνων η έννοια της Ε.Κ.Ε. αποκτά βαρύνουσα σημασία και η ενσωμάτωσή της -υπό μορφή πρακτικών δράσεων- στην επιχειρηματική πολιτική καθίσταται απαραίτητη.

Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης, σε συνδυασμό με τις συνέπειες που έχει επιφέρει διεθνώς, είναι άμεσα συνυφασμένη με το ρόλο τον οποίο καλούνται να διαδραματίσουν οι επιχειρήσεις στο σύγχρονο κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι. Στις παγκοσμιοποιημένες αγορές του 21^{ου} αιώνα, η επενέργεια της επιχειρηματικής δραστηριότητας αφορά έναν σταδιακά αυξανόμενο αριθμό ανθρώπων, έξω από τα στενά πλαίσια των τοπικών κοινωνιών. Παράλληλα, η απελευθέρωση των αγορών σε συνδυασμό με τη δυσκαμψία του κρατικού μηχανισμού στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων αναδεικνύει το ρόλο των επιχειρήσεων -με αυξημένη βαρύτητα στην κατηγορία εκείνη των επιχειρήσεων που θεωρούνται Μικρομεσαίες (Μ/ΜΕ)¹- ως ιδιαίτερης σπουδαιότητας.

Η ανάλυση που έπεται αποσκοπεί στην αποτύπωση των τάσεων που επικρατούν σε σχέση με το ρόλο της Ε.Κ.Ε. σε διεθνές, ευρωπαϊκό αλλά και τοπικό επίπεδο.

¹ Ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις ορίζονται εκείνες που απασχολούν μέχρι 250 άτομα και ο ετήσιος κύκλος εργασιών τους δεν ξεπερνάει τα 50 εκατομμύρια ευρώ. Βέβαια, δε θα πρέπει να παραληφθεί η αναφορά στο ότι σύμφωνα με τον ορισμό των ΜΜΕ διακρίνονται 3 τύποι επιχειρήσεων: 1) αυτόνομη, 2) με συνεργαζόμενες επιχειρήσεις, 3) συνδεδεμένη με άλλες επιχειρήσεις, πράγμα το οποίο σχετίζεται άρρηκτα με τον υπολογισμό των ορίων του κύκλου εργασιών. Πηγή: 'Ορισμός των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.' (23 Μαΐου 2003 – ημερομηνία συγγραφής), Προσβάσιμο: <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/n26026.htm> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Ορισμός Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Σε πρώτο επίπεδο, ένα θέμα μείζονος σημασίας είναι ο προβληματισμός που περιβάλλει τον ορισμό της Ε.Κ.Ε. Είναι γεγονός ότι, παρά την ευρεία χρήση του όρου, απουσιάζει ένας ορισμός ο οποίος να είναι ευρέως αποδεκτός σε διεθνές επίπεδο. Ωστόσο, κατά καιρούς έχουν δοθεί ορισμοί από διάφορους φορείς. Το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη έχει υιοθετήσει τον ακόλουθο ορισμό: «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι η οικειοθελής δέσμευση των επιχειρήσεων για ένταξη στις επιχειρηματικές τους πρακτικές κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων που είναι πέρα και πάνω απ' όσα επιβάλλονται από τη νομοθεσία και έχουν σχέση με όλους όσους επηρεάζονται από τις δραστηριότητές τους (εργαζόμενοι, μέτοχοι, συνεργάτες, προμηθευτές, επενδυτές, καταναλωτές, κοινότητες μέσα στις οποίες είναι δραστηριοποιημένες κ.λπ.)».²

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ο ορισμός που αναγράφεται στο Πράσινο Βιβλίο (Ιούλιος 2001) είναι ο εξής: «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι η έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη»³. Ο όρος «**ενδιαφερόμενα μέρη**» (ο πρωτότυπος αγγλικός όρος είναι stakeholders) προέρχεται από την ευρέως διαδεδομένη θεωρία των ενδιαφερόμενων μερών. Στο πλαίσιο της θεωρίας αυτής ως ενδιαφερόμενα μέρη σε σχέση με μία επιχείρηση εκλαμβάνονται οι μέτοχοι (shareholders) και οι συμμετοχοί (stakeholders). Οι πρώτοι είναι αυτοί που έχουν τον έλεγχο μιας επιχείρησης (μέτοχοι, Διοικητικό Συμβούλιο, διευθυντές κ.λπ.) ενώ οι συμμετοχοί (εργαζόμενοι, τοπικές κοινωνίες, πελάτες, η τοπική αυτοδιοίκηση κ.λπ.)

² Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (11 Απριλίου 2006 – τελευταία ανανέωση), *Τι είναι Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*, Προσβάσιμο: http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/ekegr.htm (Ημερομηνία Επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

³ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (18 Ιουλίου 2001 – ημερομηνία συγγραφής), *Πράσινο Βιβλίο* 'Πρόωθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη', Προσβάσιμο: http://www.euro-info.gr/showProductsbyId.asp?product_id=14667 (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

εμπλέκονται - άμεσα ή έμμεσα - με τις δραστηριότητές της και επηρεάζονται από τις δράσεις της.⁴

Δεν είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς ότι η απουσία ενός γενικά αποδεκτού ορισμού οφείλεται στην ποικιλομορφία των τοπικών κοινωνιών. Σε κάθε χώρα, σε κάθε κοινωνία, σε κάθε πολιτισμό η ζωή και η νοοτροπία των ανθρώπων διαφέρουν και ως φυσικό επακόλουθο διαφέρουν οι προτεραιότητες αλλά και τα προβλήματα που ανακύπτουν. Ωστόσο, μέσα από μια προσεκτική παρατήρηση των ορισμών που έχουν αποδοθεί κατά καιρούς στην Ε.Κ.Ε. μπορούν να διακριθούν ορισμένα κοινά σημεία. Το πιο βασικό χαρακτηριστικό είναι η έμφαση που αποδίδεται στην εκούσια –υπό την έννοια της εθελοντικής προσφοράς– φύση των δράσεων Ε.Κ.Ε. από την πλευρά των επιχειρήσεων. Η κοινωνική υπευθυνότητα δεν περιορίζεται στην αυστηρή τήρηση των νόμων, αλλά επεκτείνεται στην υιοθέτηση πρακτικών οι οποίες εστιάζουν στο ανθρώπινο δυναμικό, το περιβάλλον και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Με τον τρόπο αυτό εκτός από τη διάχυση της κουλτούρας της Ε.Κ.Ε. εντός μιας επιχείρησης επιτυγχάνεται και η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητάς της.

Βασικές Αρχές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Οι βασικές αρχές που διέπουν τον ορισμό της Ε.Κ.Ε. (συμβολή των επιχειρήσεων στην κοινωνία, το περιβάλλον και την οικονομική ανάπτυξη) αποτελούν δεοντολογικές συνισταμένες επιμέρους αντιλήψεων σχετικά με τον κοινωνικό ρόλο των Μ/ΜΕ. Η επαγωγική γενίκευση των δεοντολογικών αρχών επιτρέπει τη διατύπωση της θέσης σύμφωνα με την οποία η έννοια της Ε.Κ.Ε. υπερβαίνει τα όρια του τοπικού αποκτώντας έναν παγκόσμιο χαρακτήρα. Ωστόσο, όπως ήδη αναφέρθηκε, από περιοχή σε περιοχή οι προτεραιότητες

⁴ Βικιπαίδεια, *Η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια* (11 Απριλίου 2006 – τελευταία ανανέωση), 'Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη', Προσβάσιμο: http://el.wikipedia.org/wiki/Εταιρική_κοινωνική_ευθύνη (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

διαφέρουν. Αποτελέσματα ερευνών⁵ που έχουν διεξαχθεί σε χώρες όπως οι Η.Π.Α., η Ταϊλάνδη, η Ολλανδία, η Βραζιλία, η Γκάνα, η Αργεντινή, η Ταϊβάν και οι Φιλιππίνες αντικατοπτρίζουν με ιδιαίτερη σαφήνεια την ποικιλομορφία που επικρατεί στο πλαίσιο ενός -ολοένα και περισσότερο- παγκοσμιοποιημένου περιβάλλοντος.

Στο ίδιο θεωρητικό πλαίσιο, οι ραγδαίες εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας και η ευρύτερη απορρύθμιση των αγορών που λειτουργούν πλέον πέραν του κεϋνσιανού μοντέλου των δημοσίων επενδύσεων αναδεικνύουν την ανάγκη για τον επαναπροσδιορισμό της θέσης των Μ/ΜΕ στην κοινωνία. Η αλληλεξάρτηση των οικονομιών ανάμεσα σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες καθώς και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου στις πρώτες, έχει οδηγήσει στο αυξημένο ενδιαφέρον για το περιβάλλον αλλά και για την επιχειρηματική δραστηριότητα στις χώρες του τρίτου κόσμου. Παράλληλα, σύμφωνα με έρευνα η οποία διεξήχθη στη χώρα μας το 2004 από το Ινστιτούτο Επικοινωνίας στο πλαίσιο μιας διεθνούς έρευνας για την Ε.Κ.Ε. που πραγματοποίησε σε 21 χώρες η εταιρεία "GlobeScan Inc." ο Καναδάς και η Ισπανία είναι υπέρ της ύπαρξης νομικού πλαισίου για την Ε.Κ.Ε. σε αντίθεση με τις Η.Π.Α. και τη Ρωσία που επιμένουν σε μη θεσμοθετημένο πλαίσιο της εφαρμογής δράσεων Ε.Κ.Ε. Τέτοιες διαφορές ανάμεσα στα κράτη μπορεί να είναι δείγματα αντιδιαστελλόμενων πολιτικών προτεραιοτήτων.

Σε επίπεδο ευρωπαϊκής πολιτικής, το 1995 μια ομάδα κορυφαίων επιχειρηματιών μαζί με τον Jacques Delors υπογράφουν την «Ευρωπαϊκή Επιχειρηματική Δήλωση κατά του Κοινωνικού αποκλεισμού» η οποία εισάγει τον προβληματισμό σχετικά με το νομικό πλαίσιο της Ε.Κ.Ε., θέμα το οποίο απασχόλησε τη Σύνοδο Κορυφής της Λισαβώνας το 2000 και εξακολουθεί να παραμένει στην ατζέντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁵ Richard Holme, Rio Tinto και Phil Watts, Royal Dutch (11 Απριλίου 2006, τελευταία ανανέωση), *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Η λογική της καλής επιχειρηματικότητας*, Προσβάσιμο: <http://www.disabled.gr/lib/?p=8044> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και ΜικροΜεσαίες Επιχειρήσεις

Ο λόγος για τον οποίο αποδίδεται περισσότερη έμφαση στις ΜΜΕ έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων είναι γιατί, παρά το γεγονός ότι διαδραματίζουν και τα δύο είδη επιχειρήσεων ζωτικό ρόλο για την ανάπτυξη μιας κοινωνίας, υπάρχει βασική διαφορά ανάμεσά τους στον τομέα της εφαρμογής δράσεων Ε.Κ.Ε.. Οι στόχοι για τις ΜΜΕ και για τις πολυεθνικές μπορεί να είναι οι ίδιοι αλλά ο τρόπος προκειμένου να επιτευχθούν διαφέρει σημαντικά. Δεν είναι δύσκολο να γίνει κατανοητός ο λόγος για τον οποίο μια μεγάλη επιχείρηση μπορεί να ενσωματώσει στην πολιτική της δράσεις Ε.Κ.Ε. πιο εύκολα από μια Μ/ΜΕ. Ο παράγοντας του **οικονομικού κόστους** και η **απουσία τεχνικών εκσυγχρονισμένης διοίκησης** είναι δύο από τις σημαντικότερες δυσχέρειες που ανακόπτουν την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. στις Μ/ΜΕ. Εντούτοις, το ποσοστό των Μ/ΜΕ που αναλαμβάνει τέτοιου είδους δράσεις σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ικανοποιητικό.

Στον αντίποδα, το μεγαλύτερο μέρος των πολυεθνικών επιχειρήσεων φαίνεται να έχουν ενεργό δράση, ενώ πολλές από αυτές εκδίδουν και ετήσιες εκθέσεις καλών πρακτικών που εφαρμόζουν. Σε αυτές τις εκθέσεις παρατηρείται πλήρης συνειδητοποίηση της κοινωνικής υπευθυνότητας που πρέπει να χαρακτηρίζει μια επιχείρηση, περιγράφεται εφαρμογή πληθώρας πρακτικών Ε.Κ.Ε., ενώ δεν λείπει η αναφορά στη συνεχή προσπάθεια ενσωμάτωσης νέων πρακτικών. Σε συνδυασμό με τις εκθέσεις καλών πρακτικών των πολυεθνικών επιχειρήσεων υπάρχουν και διάφοροι μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί που δραστηριοποιούνται στον τομέα της Ε.Κ.Ε. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα αποτελεί το BSR (Business Social Responsibility)⁶ το οποίο εκδίδει, περιστασιακά, δοκίμια με σκοπό τη συμβολή στην κατανόηση της μείζονος σημασίας του κοινωνικού ρόλου των επιχειρήσεων. Επίσης, βοηθάει τις εταιρείες-μέλη του να επιτυγχάνουν τους

⁶ Allen L. White (Φεβρουάριος 2006 – ημερομηνία συγγραφής), *Business Brief: Intangibles and CSR*, Προσβάσιμο: http://www.bsr.org/meta/200602_intangibles_csr.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

στόχους τους σεβόμενες τις ηθικές αρχές, τους ανθρώπους, το περιβάλλον και την κοινωνία.

Η ιδιαιτερότητα που παρουσιάζουν οι Μ/ΜΕ αποτελεί ένα πεδίο μελέτης αναπόσπαστο και άμεσα συνυφασμένο με την έννοια της Ε.Κ.Ε. Δεδομένου του γεγονότος ότι οι ΜΜΕ αποτελούν το 99% του συνόλου των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) είναι αναγκαία η απόδοση βαρύνουσας σημασίας στη σωστή και αποτελεσματική λειτουργία τους⁷. Τα τελευταία χρόνια η ευρωπαϊκή πολιτική έχει στρέψει το ενδιαφέρον της σε αυτόν τον τομέα κι αυτό γιατί οι Μ/ΜΕ ως παράγοντας οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, ανάπτυξης και απασχόλησης πρέπει σταδιακά να οδηγηθούν σε ένα υγιές επίπεδο ανταγωνιστικότητας. Ενδεικτικά, για την επίτευξη του στόχου αυτού έχει ήδη προταθεί για την περίοδο 2007-2013 ένα πρόγραμμα-πλαίσιο για την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα. Βασικός άξονας γύρω από τον οποίο θα κινηθεί είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης των Μ/ΜΕ στη χρηματοδότηση, στις επενδύσεις καθώς και σε συμβουλές για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Η αποτελεσματική εφαρμογή της έννοιας της Ε.Κ.Ε. διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επίτευξη του στόχου που διατυπώθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβώνας να καταστεί η ΕΕ «*η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή*». Ανάμεσα στις βασικές αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τον παραπάνω στόχο είναι και η εκτίμηση της ιδιαίτερης μεταχείρισης που απαιτεί η φύση των Μ/ΜΕ. Προκειμένου να προβούν σε υιοθέτηση πρακτικών Ε.Κ.Ε. οι Μ/ΜΕ

⁷ Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (18 Αυγούστου 2005 – ημερομηνία συγγραφής), Ασφάλεια και Υγεία στην Εργασία στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, Προσβάσιμο: <http://gr.osha.europa.eu/topics> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

πρέπει να ευαισθητοποιηθούν περισσότερο σχετικά με την επίδραση των ενεργειών τους στις τοπικές κοινωνίες στα πλαίσια των οποίων δραστηριοποιούνται, να δύνανται να συνεργάζονται με μεγαλύτερες επιχειρήσεις αλλά και να υφίσταται ανταλλαγή καλών πρακτικών.

Τα δύο βασικότερα κείμενα τα οποία περιγράφουν την ευρωπαϊκή πολιτική για τις Μ/ΜΕ είναι ο «Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις»⁸ και η «Πράσινη Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις». Η επιλογή της συγκεκριμένης πολιτικής σχετικά με τη σημασία και τη δράση των Μ/ΜΕ επιστεγάζεται και από μία σειρά ενεργειών σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Ένα παράδειγμα αποτελεί η χρήση, στην Ελλάδα, πόρων του Γ' ΚΠΣ για την ίδρυση, την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό ΜΜΕ. Παράλληλα με τα παραπάνω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με σκοπό να ελέγχει την εφαρμογή της προαναφερθείσας πολιτικής έχει συστήσει το «Παρατηρητήριο για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις».

Στην Ευρώπη το ενδιαφέρον για την Ε.Κ.Ε. ξεκίνησε από τη δέσμευση προς τη **διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος** και αργότερα επεκτάθηκε σε ζητήματα τα οποία αφορούσαν **το εργατικό δυναμικό, την κοινωνία** αλλά και την ηθική η οποία θα πρέπει να διέπει την επιχειρηματική δράση⁹. Οι δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ε.Κ.Ε. ποικίλλουν και παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σε πρώτη φάση, το 1995 ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιχειρήσεων για την Κοινωνική Συνοχή (European Business Network for Social Cohesion) το οποίο ύστερα από δύο χρόνια μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιχειρήσεων για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Corporate Social Responsibility Europe) και έχει ως μέλη περισσότερες από 65 πολυεθνικές επιχειρήσεις. Σκοπός του οργάνου αυτού

⁸ Ο Χάρτης συνιστά στις κυβερνήσεις να επικεντρώσουν τις στρατηγικές τους προσπάθειες σε δέκα γραμμές δράσης που έχουν κεφαλαιώδη σημασία για το περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται οι μικρές επιχειρήσεις.

⁹ Κονταξή Μυρτώ (20 Φεβρουαρίου 2004 – ημερομηνία συγγραφής), *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και Περιβάλλον*, Προσβάσιμο: http://www.eurocharity.org/Files/Enn_Economics-B3-Kontaxi.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

είναι η ανταλλαγή απόψεων και λύσεων αλλά και η διαμόρφωση ενός σύγχρονου επιχειρηματικού πλαισίου.

Παράλληλα με τη δραστηριοποίηση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Επιχειρήσεων για την Ε.Κ.Ε. έχουν πραγματοποιηθεί, κατά καιρούς, ενέργειες οι οποίες συντελούν στη σταδιακή δημιουργία ενός πρόσφορου πεδίου για την ευρύτερη διάδοση και αποδοχή της νοοτροπίας που πλαισιώνει την Ε.Κ.Ε. Το Μάρτιο του 2001 έγινε η διακήρυξη της Συνόδου του Συμβουλίου της Ευρώπης στη Λισαβόνα¹⁰. Τον Ιούλιο του ίδιου έτους υπεβλήθη από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων το **Πράσινο Βιβλίο**, το περιεχόμενο του οποίου αποτελεί προσπάθεια προώθησης ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Ε.Κ.Ε. Το Μάρτιο του 2002 η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκφράζει τις απόψεις της για την Ε.Κ.Ε. εκδίδοντας Γνώμη σχετικά με το Πράσινο Βιβλίο¹¹. Τον Ιούλιο του ίδιου έτους εκδίδεται ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «*Ε.Κ.Ε.: Μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη*», ενώ τον Οκτώβριο συγκροτείται το Ευρωπαϊκό Πολυσυμμετοχικό Φόρουμ για την Ε.Κ.Ε. (European Multistakeholder Forum on CSR). Τον Φεβρουάριο του επόμενου έτους εκδίδεται Απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ε.Κ.Ε. Επιπλέον, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα αρκετά συνέδρια εκ των οποίων το τελευταίο (Μάρτιος 2005) θεωρήθηκε ιδιαίτερος επιτυχημένο καθώς προσέλκυσε το ενδιαφέρον περισσότερων από 400 στελεχών επιχειρήσεων.

Για να ενσωματωθεί η Ε.Κ.Ε. στην επιχειρηματική στρατηγική και να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα μία από τις βασικές ενέργειες στην οποία πρέπει να δοθεί προτεραιότητα είναι η ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων

¹⁰ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας (23 Μαρτίου 2000 – ημερομηνία συγγραφής), *Συμπεράσματα της Προεδρίας*, Προσβάσιμο: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/el/ec/00100-r1.gr0.htm (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

¹¹ Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (11 Απριλίου 2006 – τελευταία ανανέωση), *Γνώμη της ΟΚΕ για την Ε.Κ.Ε.*, Προσβάσιμο: http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/oke.html (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

μεταξύ των μελλοντικών επιχειρηματιών, των εργοδοτών και των εργαζομένων. Η Ε.Κ.Ε. αποτελεί πεδίο δια βίου μάθησης. Μία από τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το ζήτημα αυτό είναι η ενσωμάτωση της Ε.Κ.Ε. στα προγράμματα σπουδών που αφορούν σε μελλοντικά στελέχη επιχειρήσεων. Το γεγονός αυτό θα αποτελεί την κορύφωση μιας διαδικασίας η οποία θα έχει ξεκινήσει ήδη από το στάδιο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Επίσης, ιδιαίτερη προσοχή απαιτεί το θέμα της εκπαίδευσης των ήδη ενεργών στελεχών επιχειρήσεων. Η διοργάνωση σεμιναρίων είναι ο πλέον βασικός τρόπος με τον οποίο μπορεί να επιτευχθεί η διάχυση της κουλτούρας της Ε.Κ.Ε. και η υιοθέτηση κοινών λύσεων και προσεγγίσεων ανάμεσα στις επιχειρήσεις. Επιπροσθέτως, η εκπαίδευση με βασικό άξονα την Ε.Κ.Ε. είναι ένα ζήτημα που αφορά και στα ενδιαφερόμενα μέρη που εμπλέκονται με τις επιχειρήσεις. Η εμπλοκή της εκάστοτε τοπικής κοινωνίας, των δημοσίων αρχών και των πελατών είναι μείζονος σημασίας προκειμένου να εξασφαλιστεί η διάχυση της Ε.Κ.Ε. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων έχει άλλωστε συσταθεί το προαναφερθέν πολυμερές φόρουμ (multistakeholder forum) της Ε.Ε. για την Ε.Κ.Ε. βασικός σκοπός του οποίου είναι η προώθηση της διαφάνειας και της σύγκλισης της εκπαίδευσης και των πρακτικών περί Ε.Κ.Ε.

Σε επίπεδο συλλογικών φορέων, εκτός από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιχειρήσεων, υπάρχουν οργανισμοί και ενώσεις των οποίων οι δράσεις είτε έχουν ως επίκεντρο την Ε.Κ.Ε. είτε σχετίζονται άμεσα με αυτή. Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO: International Labour Organization) είναι ένας οργανισμός που έχει ως στόχο την προώθηση της κοινωνικής ισότητας, των διεθνώς αναγνωρισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων στην εργασία. Το Οικουμενικό Σύμφωνο (The Global Compact) είναι μια πλατφόρμα των Ηνωμένων Εθνών που έχει ως απώτερο στόχο τον προσδιορισμό και τη διάδοση καλών πρακτικών Ε.Κ.Ε. και λειτουργεί σε συνδυασμό με την Πρωτοβουλία GRI (Global Reporting Initiative) για την ανάπτυξη και διάδοση οδηγιών. Επίσης, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν το Διεθνές Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (World Business

Council for Sustainable Development), η Ένωση Συνομοσπονδιών Εργοδοτών και Βιομηχανιών (UNICE: Union des Industries de la Communauté Européenne) καθώς και η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Βιοτεχνικών Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων (UEAPME: European Association of Craft, Small and Medium-Sized Enterprises). Το Διεθνές Φόρουμ Επιχειρηματικών Στελεχών (International Business Leaders Forum), η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Εμπόρων (EuroCommerce), αλλά και η Επιτροπή για την ενίσχυση της Εταιρικής Φιλανθρωπίας (Committee to encourage Corporate Philanthropy) είναι μερικοί ακόμα από τους κυριότερους φορείς που δρουν για την ενίσχυση της Ε.Κ.Ε.

Στο σημείο αυτό δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά στην ύπαρξη και το ζωτικό ρόλο 18 Ευρωπαϊκών Εθνικών Δικτύων για την Ε.Κ.Ε. Ένα από αυτά είναι και το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη το οποίο ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2000 ως αστική-μη κερδοσκοπική εταιρεία και το 2002 άλλαξε νομική μορφή σε μη κερδοσκοπικό σωματείο¹². Σκοπός του είναι η προώθηση της έννοιας της Ε.Κ.Ε. και των καλών πρακτικών που έπονται της υιοθέτησής της στην πληθώρα των Μ/ΜΕ που δραστηριοποιούνται στην ελληνική κοινωνία.

Επιπλέον, για την προώθηση των αρχών της Ε.Κ.Ε., λειτουργεί και πλήθος δικτυακών τόπων που έχουν δημιουργηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλους φορείς, αλλά και η έκδοση του περιοδικού CSR Magazine¹³ το οποίο πραγματεύεται αποκλειστικά θέματα που αφορούν την Ε.Κ.Ε. και σκοπός του είναι η επαρκής ενημέρωση και η πολύπλευρη πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην Ευρώπη αλλά και την παγκόσμια κοινότητα.

¹² Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (11 Απριλίου 2006 – τελευταία ανανέωση), *Ιστορικό*, http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/historygr.htm (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

¹³ Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιχειρήσεων για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (11 Απριλίου 2006 – τελευταία ανανέωση), *CSR Magazine*, Προσβάσιμο: <http://www.csreurope.org/ourpublications/CSRMagazine/> (Ημερομηνία Επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Έρευνες για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί κατά καιρούς από διάφορους φορείς με αντικείμενο είτε την Ε.Κ.Ε. είτε ζητήματα άμεσα συνυφασμένα με αυτή είναι πολυάριθμες. Μια συγκριτική μελέτη των αποτελεσμάτων των ερευνών αυτών παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και αυτό γιατί, εκτός από τις πολυάριθμες διαφορές που παρατηρούνται από κοινωνία σε κοινωνία, παρατηρούνται σαφώς και ομοιότητες. Στο βαθμό που είναι κατανοητός ο λόγος για τον οποίο η σύγκριση όλων των διεξαχθεισών ερευνών δεν αποτελεί το αντικείμενο αυτής της μελέτης τα κάτωθι παραδείγματα παρατίθενται ενδεικτικά, ως πορίσματα που παρουσιάζουν αντιστοιχία με τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας.

Η 6^η Ετήσια Παγκόσμια Έρευνα από την PricewaterhouseCoopers¹⁴ και το World Economic Forum το 2003 ανέδειξε την ανάγκη νέων τρόπων αξιολόγησης αλλά και θέσπισης νομοθεσίας, όπου η ήδη υπάρχουσα δεν επαρκεί. Παράλληλα, από την έρευνα αυτή προέκυψε ότι τα κυρίως οφέλη που αναμένονται από την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε. είναι η βελτίωση των σχέσεων με το ανθρώπινο δυναμικό (συνήθως εκλαμβάνεται ως αφετηρία για την ευρύτερη βελτίωση της εταιρικής εικόνας), η αξιοπιστία από την πλευρά των συνεργατών, η φήμη αλλά και η δόμηση καλών σχέσεων με την τοπική κοινωνία. Έρευνα του ίδιου φορέα, δύο έτη αργότερα, έρχεται να προσθέσει εξίσου σημαντικά συμπεράσματα, όπως η διαπίστωση της ευρέως διαδεδομένης εφαρμογής της προσφοράς ίσων επαγγελματικών ευκαιριών. Ακόμη, αναδεικνύεται η σημασία των ηθικών αξιών που πρέπει να διέπουν την επιχειρησιακή στρατηγική, ενώ δεν λείπει η αναφορά στις αντίξοες οικονομικές συνθήκες που δεν επιτρέπουν την ανάδειξη της Ε.Κ.Ε. σε πρώτη προτεραιότητα.

¹⁴ PricewaterhouseCoopers (5 Ιουνίου 2003 – ημερομηνία συγγραφής), *Corporate Social Responsibility survey*, Προσβάσιμο: http://www.ecobilan.fr/document/UGAL_juin03.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ακόμα και σε έρευνα που διεξήχθη το 2005 ανάμεσα στις επιχειρήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών τα βασικά συμπεράσματα παραμένουν κοινά. Το πρόβλημα εξεύρεσης πόρων, η προτεραιότητα στον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού, η πεποίθηση για τη συμβολή των επιχειρήσεων στην καταπολέμηση της ανεργίας αλλά και η διαφορά που παρατηρείται στην ενσωμάτωση δράσεων Ε.Κ.Ε. μεταξύ των μικρομεσαίων και των μεγάλων επιχειρήσεων (όπου ως μεγάλες στην έρευνα αυτή ορίζονται οι επιχειρήσεις που απασχολούν πλέον των 1000 ατόμων) αποτυπώνονται και στην περίπτωση αυτή ως βασικοί άξονες του προβληματισμού που περιβάλλει την Ε.Κ.Ε.

Εκτός όμως από το παγκόσμιο και το ευρωπαϊκό περιβάλλον έχουν διεξαχθεί αρκετές **έρευνες** και **σε εθνικό επίπεδο**. Το Ινστιτούτο Επικοινωνίας, το Πάντειο Πανεπιστήμιο και το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, σε συνεργασία με το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, είναι ορισμένοι από τους φορείς που έχουν αναλάβει τη διεξαγωγή ερευνών (συμπεριλαμβανομένης και της παρούσης) με αποκλειστικό θέμα την Ε.Κ.Ε. Όπως είναι αναμενόμενο, δεδομένου ότι οι έρευνες αυτές εστιάζουν στην κατάσταση που επικρατεί στο τοπικό επιχειρηματικό περιβάλλον, τα αποτελέσματά τους σε μεγάλο βαθμό συγκλίνουν. Βεβαίως, κάθε έρευνα έχει την ιδιαίτερη σημασία της καθώς διεξάγεται σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, με διαφορετικό δείγμα και διαφορετική κάθε φορά μεθοδολογία. Ωστόσο, η παράθεση των κοινών στοιχείων που απορρέουν από τις έρευνες είναι σημαντική για τη διαμόρφωση σφαιρικής αντίληψης επί του θέματος.

Ενδεικτικά, από την έρευνα που διεξήχθη το 2001 από το Πάντειο Πανεπιστήμιο¹⁵ προέκυψε ότι η ανεργία, οι αρνητικές εκφάνσεις της παρουσίας μεταναστών και η επιβάρυνση του περιβάλλοντος είναι

¹⁵ Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (11 Απριλίου 2006 – τελευταία ανανέωση), *Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στην Ελλάδα*, Προσβάσιμο: http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/DiktioElliniko.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

προβλήματα των οποίων την επίλυση μπορούν να συμβάλουν οι επιχειρήσεις. Το κράτος μοιάζει να 'χάνει' την εμπιστοσύνη των πολιτών και ο ρόλος του στην επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων φθίνει. Το βάρος μετατίθεται στις Μ/ΜΕ οι οποίες καλούνται να δράσουν με γνώμονα το κοινωνικό καλό και να μην έχουν ως μοναδικό σκοπό το κέρδος. Οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν πρακτικές Ε.Κ.Ε. ενδιαφέρονται περισσότερο για τους εργαζόμενους και το περιβάλλον, ενώ δεν λείπουν εκείνες οι οποίες -στην περίπτωση απουσίας οικονομικών οφελών- δεν προβαίνουν σε δράσεις Ε.Κ.Ε. Η έρευνα του Ινστιτούτου Επικοινωνίας, που δημοσιεύτηκε το 2004, αποτελεί μια ιδιαίτερα εκτενή και λεπτομερή έρευνα για την Ε.Κ.Ε. και την υπεύθυνη κατανάλωση σε 21 χώρες (με το ενδιαφέρον να επικεντρώνεται στην Ελλάδα).

Είναι γεγονός ότι η κατάσταση από το 2001 δεν έχει μεταβληθεί σε μεγάλο βαθμό, ωστόσο δεν θα πρέπει να παραληφθεί ότι παρατηρείται πλέον **ευρύτερη συνειδητοποίηση του κοινωνικού ρόλου που είναι σε θέση να διαδραματίσουν οι Μ/ΜΕ** μέσα από την Ε.Κ.Ε. Δύο χρόνια μετά – όπως προκύπτει από την παρούσα έρευνα – ο όρος Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι γνωστός σε μεγάλο αριθμό Μ/ΜΕ χωρίς, ωστόσο, τα προαναφερθέντα δεδομένα να έχουν υποστεί σημαντική μεταβολή. Οι εργαζόμενοι και το περιβάλλον εξακολουθούν να συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον της πλειονότητας των Μ/ΜΕ στην Ελλάδα, ενώ η ανασταλτική δύναμη που ασκεί το οικονομικό κόστος στην ανάληψη δράσεων Ε.Κ.Ε. παραμένει το κυριότερο πρόβλημα. Ένας από τους βασικούς λόγους για τους οποίους το ενδιαφέρον εστιάζεται στη δράση των Μ/ΜΕ είναι γιατί η πλειονότητα των επιχειρήσεων στην Ελλάδα (όπως και στην Ευρώπη) ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία. Οι επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερα από 100 άτομα υπερβαίνουν το ποσοστό του 99% στο σύνολο των επιχειρήσεων¹⁶. Οι Μ/ΜΕ έχουν μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα αλλά ο ρόλος που διαδραματίζουν στην οικονομική και κοινωνική ζωή και γενικότερα στην ανάπτυξη της χώρας είναι

¹⁶ Disabled.gr (1 Απριλίου 2005 – ημερομηνία συγγραφής), Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Ελλάδα: Γενικά χαρακτηριστικά και χρηματοοικονομικό προφίλ, Προσβάσιμο: <http://www.disabled.dr/lib/?p=8085> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

αδιαμφισβήτητα σημαντικός. Είναι δυναμικές επιχειρήσεις, ευέλικτες οι οποίες, εκτός όλων των άλλων, συμβάλλουν και στην ανάπτυξη των απομακρυσμένων περιοχών. Στα πλαίσια αυτά και λαμβάνοντας υπόψη την υπάρχουσα κατάσταση σε εθνικό και μη επίπεδο οι Μ/ΜΕ θα πρέπει να γίνουν ανταγωνιστικές, να ληφθούν μέτρα για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των ελλείψεων, να υπάρξουν νέες δράσεις, να προωθηθούν οι συνεργασίες μεταξύ τους αλλά και η συνεργασία με πανεπιστημιακά ή ερευνητικά κέντρα για τη προώθηση της έρευνας.

Συνοψίζοντας, γίνεται αντιληπτό ότι οι δραστηριότητες και γενικότερα η επιχειρηματική στρατηγική που ακολουθούν οι Μ/ΜΕ απασχολούν σε μεγάλο βαθμό το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Ο ρόλος που διαδραματίζουν στην κοινωνία είναι πολυσχιδής και επεκτείνεται σε πεδία όπως το περιβάλλον, η αγορά, το ανθρώπινο δυναμικό, οι συνεργαζόμενοι φορείς και η τοπική κοινωνία. Η παγκοσμιοποίηση και τα επακόλουθα αυτής προκαλούν ανακατατάξεις σε διεθνές επίπεδο. Το βάρος της κρατικής παρέμβασης αποδυναμώνεται και οι προσδοκίες των κοινωνιών για τις ευθύνες των Μ/ΜΕ αυξάνονται σταδιακά.

Στη νέα κατάσταση πραγμάτων η οικονομία, το περιβάλλον και η κοινωνία είναι οι τρεις άξονες με βάση τους οποίους αξιολογείται το έργο της κάθε επιχείρησης. Η υιοθέτηση της έννοιας της Ε.Κ.Ε. και η δράση των επιχειρήσεων με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη αποτελούν πλέον αναγκαίες ενέργειες. Το συμπέρασμα είναι ότι η αυξανόμενη βαρύτητα του κοινωνικού ρόλου των Μ/ΜΕ αποτελεί ένα ζήτημα μείζονος σημασίας, το οποίο συνδέεται άμεσα με τη διάχυση της κουλτούρας της Ε.Κ.Ε. και την ενσωμάτωσή της στην ευρύτερη επιχειρηματική πολιτική.

4. Περιγραφή της Έρευνας

Η Έρευνα για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις σχεδιάστηκε αρχικά υπό μορφή πρότασης προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το καλοκαίρι του 2005. Σε αυτή την πρώιμη περίοδο η ενέργεια προέβλεπε εκτός από ένα καθαρά ερευνητικό σκέλος, όπου θα γινόταν η καταγραφή των αντιλήψεων των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων σχετικά με την Ε.Κ.Ε., και ένα ενημερωτικό σκέλος, όπου, σύμφωνα με τον σχεδιασμό, την ολοκλήρωση της ερευνητικής συνέντευξης θα ακολουθούσε ενημέρωση από μέρους της ερευνητικής ομάδας για θέματα Ε.Κ.Ε. προς τα στελέχη της επιχείρησης. Στη συνέχεια κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί έμφαση στο ερευνητικό σκέλος με σκοπό τα πορίσματα να αξιοποιηθούν για μια ξεχωριστή και περισσότερο στοχευμένη ενημερωτική δράση. Ως αποτέλεσμα, η ενημερωτική διάσταση λειτούργησε συμπληρωματικά προς την ερευνητική, η οποία και αποτέλεσε τον κύριο κορμό της δράσης.

Η αποδοχή της πρότασης για την έρευνα εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποτέλεσε την πρώτη ουσιαστική ένδειξη ότι ο σχεδιασμός ήταν εύστοχος και επαρκής, με αποτέλεσμα η υλοποίηση της έρευνας να βασιστεί σε πολύ μεγάλο βαθμό στο αρχικό προσχέδιο.

Η τελική φάση σχεδιασμού και άμεσης υλοποίησης της έρευνας που ακολούθησε την έγκριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τοποθετείται χρονικά στις αρχές Μαΐου 2006.

Τα στάδια ανάπτυξης της έρευνας ήταν τα εξής (κατά χρονολογική σειρά):

- Σχεδιασμός. Στη φάση του σχεδιασμού αντιμετωπίστηκαν τα μεθοδολογικά ζητήματα και έγινε λεπτομερής καταγραφή των απαιτούμενων ενεργειών σε συνδυασμό με το προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα.

- Ανάπτυξη ερευνητικού εργαλείου. Ως καταλληλότερο ερευνητικό εργαλείο κρίθηκε το δομημένο ερωτηματολόγιο, με την προσθήκη ανοικτών ερωτήσεων ανά θεματική ενότητα, κατά τρόπο ώστε να διευκολύνεται η συζήτηση μεταξύ ερευνητών και συμμετεχόντων και, στη συνέχεια η εξαγωγή ποιοτικού τύπου συμπερασμάτων. Το ερευνητικό εργαλείο ελέγχθηκε σε πραγματικές συνθήκες κατά τη διάρκεια της πιλοτικής έρευνας (βλ. παρακάτω στην παρούσα ενότητα) και στη συνέχεια έγιναν οι απαραίτητες διορθώσεις πριν την έναρξη της έρευνας πεδίου. (Τόσο στον σχεδιασμό όσο και την τελική μορφή του ερωτηματολογίου ελήφθησαν υπόψη σχετικές παρατηρήσεις εκ μέρους του Δικτύου).

- Συγκρότηση και εκπαίδευση ερευνητικής ομάδας. Η ερευνητική ομάδα συγκροτήθηκε από φοιτήτριες και φοιτητές του Τμήματος Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών με προηγούμενη εμπειρία σε έρευνες πεδίου. Στην τελική ομάδα συμμετείχαν 16 ερευνήτριες και ερευνητές, αριθμός που ενδεχομένως φαίνεται μικρός, αλλά αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα για τη διενέργεια των συνεντεύξεων κατά ομοιογενή τρόπο, ελαχιστοποιώντας τα όποια προβλήματα στη συγκέντρωση των δεδομένων θα μπορούσαν να είχαν προκληθεί από διαφορετικές πρακτικές στη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας. Τα μέλη της ερευνητικής ομάδας εκπαιδεύτηκαν ειδικά στο αντικείμενο της έρευνας, τη μεθοδολογία και το συγκεκριμένο ερευνητικό εργαλείο μέσω σεμιναριακών συναντήσεων (σύνολο 12 ώρες) καθώς και μέσω υλικού σχετικού με την Ε.Κ.Ε. που διέθεσε το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Τέλος, όλα τα μέλη της ερευνητικής ομάδας συμμετείχαν σε συνάντηση με την Επιτροπή Παρακολούθησης του έργου (αποτελούμενη από μέλη του Δ.Σ. του Δικτύου και εκπροσώπους του Πανεπιστημίου Αθηνών), όπου συζητήθηκε εκτενώς το αντικείμενο της έρευνας και έγινε σχετική διάλεξη.

- Πιλοτική Έρευνα. Πριν την έναρξη της έρευνας πεδίου διενεργήθηκε πιλοτική έρευνα σε ποσοστό περίπου 4% του συνολικού δείγματος για τον εντοπισμό προβλημάτων στη διεξαγωγή των συνεντεύξεων αλλά και για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ερευνητικού εργαλείου. Στην πιλοτική έρευνα συμμετείχαν όλα τα μέλη της ερευνητικής ομάδας και τα αποτελέσματα συζητήθηκαν εκτενώς, οδηγώντας σε βελτιώσεις τόσο στο ερευνητικό εργαλείο όσο και στη διαδικασία διενέργειας των συνεντεύξεων.

- Έρευνα πεδίου. Χρονικά η φάση των συνεντεύξεων χωρίζεται σε δύο περιόδους: α) προ του Αυγούστου του 2006, και β) μετά τον Αύγουστο οπότε και πραγματοποιήθηκε το μεγαλύτερο μέρος της έρευνας πεδίου, καθώς τον συγκεκριμένο μήνα τα στελέχη των περισσότερων επιχειρήσεων ήταν σε καλοκαιρινές διακοπές. Οι συναντήσεις ορίζονταν μετά από επαφή των ερευνητριών/ών με υψηλόβαθμα στελέχη των επιχειρήσεων, τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις -ιδίως των μικρότερων εταιρειών- συνδέονταν και με το ιδιοκτησιακό καθεστώς των επιχειρήσεων. Την αρχική επικοινωνία με τις επιχειρήσεις έκαναν τα ίδια τα μέλη της ερευνητικής ομάδας, από λίστες επιχειρήσεων του δείγματος που τους είχαν δοθεί, επιδιώκοντας τον ορισμό προσωπικής συνάντησης για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και τη συνέντευξη. Στη διάρκεια των συνεντεύξεων τα μέλη της ερευνητικής ομάδας συμπλήρωναν το ερωτηματολόγιο σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων, και κρατούσαν σημειώσεις σε σχέση με τις απαντήσεις στις ανοικτού τύπου ερωτήσεις, μέσω των οποίων επιδίωκαν συγχρόνως την ενθάρρυνση της διατύπωσης απόψεων από τις επιχειρήσεις. Στη φάση αυτή, και καθώς είχε ολοκληρωθεί η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, οι ερευνητές παρείχαν επιπλέον ενημερωτικά στοιχεία σχετικά με την Ε.Κ.Ε. Τα παραδοτέα από κάθε συνάντηση

ήταν το συμπληρωμένο ερωτηματολόγιο καθώς και μια φόρμα αναφοράς (contact report) όπου το μέλος της ερευνητικής ομάδας που διεξήγαγε τη συνέντευξη κατέγραφε αναλυτικά τις απαντήσεις στις ανοικτού τύπου ερωτήσεις, τη διάρκεια της συνάντησης, καθώς και την προσωπική του εκτίμηση σε σχέση με τη στάση του ερωτώμενου για όλα τα σχετικά θέματα, σύμφωνα με τη συζήτηση που είχε προηγηθεί. Η έρευνα πεδίου ήταν το σημαντικότερο και δυσκολότερο κομμάτι του όλου έργου και πραγματικά αξίζουν συγχαρητήρια στις φοιτήτριες και τους φοιτητές που έλαβαν μέρος για την επιτυχή ολοκλήρωσή του σε συνθήκες χρονικής πίεσης.

- Επεξεργασία δεδομένων και έκθεση αποτελεσμάτων. Την ολοκλήρωση της έρευνας πεδίου ακολούθησε η κωδικοποίηση των στοιχείων και η μετατροπή τους σε ψηφιακά δεδομένα, η στατιστική επεξεργασία και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων καθώς και η συγγραφή της παρούσας έκθεσης. Η επεξεργασία έγινε με μεθόδους της περιγραφικής στατιστικής με χρήση του προγράμματος SPSS (Statistical Package for Social Sciences), έκδοση 11.0 για Windows με το οποίο δημιουργήθηκαν οι πίνακες και τα γραφήματα αποτελεσμάτων που παρατίθενται στο σχετικό κεφάλαιο 6 με τίτλο *Αποτελέσματα ανά Θεματική Ενότητα* και στο *Παράρτημα* της έκθεσης. Οι πίνακες περιλαμβάνουν αναλυτικά τις συχνότητες των απαντήσεων, το ποσοστό και το αθροιστικό ποσοστό (όπου προβλέπεται). Στις περιπτώσεις που απαιτήθηκε ειδική επεξεργασία (π.χ. σε ορισμένες ερωτήσεις πολλαπλών απαντήσεων και ερωτήσεις ιεράρχησης) τα σχετικά θέματα αναφέρονται στα αποτελέσματα κάθε ερώτησης.

Για την πληρέστερη κατανόηση των συνθηκών διεξαγωγής και των ιδιαιτεροτήτων της συγκεκριμένης έρευνας πρέπει να σημειωθούν η αρχική δυσπιστία με την οποία αντιμετώπισε η πλειονότητα των επιχειρήσεων την ερευνητική ομάδα, σε σχέση με το αντικείμενο της έρευνας και την προοπτική

να απαντήσουν σε ερωτηματολόγιο για εταιρικά θέματα και οι διαφορές στον χρόνο διάρκειας των συναντήσεων που αντικατοπτρίζει, σε περιορισμένη πάντως έκταση, τις διαφορές στο βαθμό ενδιαφέροντος σχετικά με το θέμα ανάμεσα στους ερωτώμενους.

Σχετικά με τον χρόνο συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων σημειώνεται ότι η μικρότερη χρονική διάρκεια ήταν τα 8 λεπτά και η μεγαλύτερη τα 70 λεπτά. Το 63% των ερωτώμενων απάντησαν στο ερωτηματολόγιο σε 20-40 λεπτά, το 26% σε 0-20 λεπτά, το 9% σε 40-60 λεπτά και το 2% σε 60-80 λεπτά. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό και την έκταση του ερωτηματολογίου τα 15-20 λεπτά ήταν ο απαιτούμενος χρόνος για την απάντηση των ερωτήσεων, γεγονός που επιβεβαιώνεται από την κατανομή των αποτελεσμάτων σε σχέση με τη χρονική διάρκεια. Μόνο 2% των ερωτώμενων χρειάστηκαν λιγότερο από 15 λεπτά, ενώ 30% χρειάστηκαν 20 λεπτά και 20% χρειάστηκαν 15 λεπτά.

Συγκεντρωτικά η κατανομή της χρονικής διάρκειας συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων παρουσιάζεται στο παρακάτω γράφημα:

Η έρευνα ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2006 και η τελική έκθεση αποτελεσμάτων παραδόθηκε τον Οκτώβριο του 2006.

5. Μεθοδολογία

Η έρευνα διενεργήθηκε με **δομημένο ερωτηματολόγιο** το οποίο περιελάμβανε τέσσερις βασικές ενότητες:

- α) Πρακτικές εφαρμογές,
- β) Στάσεις και απόψεις,
- γ) Δυσκολίες και προβλήματα
- δ) Θέματα ενημέρωσης.

Η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε από ειδικευμένη ομάδα φοιτητών του Τμήματος Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε. του Πανεπιστημίου Αθηνών στη διάρκεια προσωπικών συνεντεύξεων με υψηλόβαθμα στελέχη μικρομεσαίων επιχειρήσεων που έχουν την έδρα τους στην ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου Αττικής. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε αρκετές περιπτώσεις τα ερωτηματολόγια απαντήθηκαν από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων, γεγονός που ενδυναμώνει τη σημασία των αποτελεσμάτων καθώς πρόκειται για τα άτομα που καλούνται να λάβουν τις αποφάσεις σχετικά με την πολιτική της επιχείρησης σε θέματα Ε.Κ.Ε.

Στην έρευνα έλαβαν συνολικά μέρος **300 μικρομεσαίες επιχειρήσεις από διαφορετικούς κλάδους**. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτών των επιχειρήσεων, που αποτέλεσε και το βασικό κριτήριο για την επιλογή του δείγματος, είναι ότι αποτελούν προμηθευτές ή/και συνεργάτες των επιχειρήσεων που μετέχουν ως μέλη στο Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Λόγω αυτού του χαρακτηριστικού οι επιχειρήσεις του δείγματος τεκμαίρεται ότι λειτουργούν σε ένα ευρύτερο επιχειρηματικό περιβάλλον αυξημένης ευαισθησίας σε θέματα Ε.Κ.Ε. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, βέβαια, του δείγματος αυτού δεν επιτρέπει τη γενίκευση με επαγωγικές στατιστικές μεθόδους στο σύνολο του σχετικού πληθυσμού, γεγονός, όμως που αντισταθμίζεται από τα ουσιαστικά συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν από το συγκεκριμένο δείγμα και εκτιμάται ότι μπορούν

να αποτελέσουν αξιόπιστο εργαλείο για την εκπόνηση επικοινωνιακής πολιτικής σε θέματα Ε.Κ.Ε. εκ μέρους των ενδιαφερομένων φορέων.

Σε πρακτικό επίπεδο το δείγμα συγκροτήθηκε μέσω προσωπικής επικοινωνίας των μελών της ερευνητικής ομάδας με στελέχη επιχειρήσεων από ένα σύνολο 600 περίπου επιχειρήσεων με τα επιθυμητά χαρακτηριστικά του δείγματος, δηλαδή μικρομεσαίες επιχειρήσεις με έδρα στο λεκανοπέδιο Αττικής οι οποίες συνεργάζονται με επιχειρήσεις-μέλη του Ελληνικού Δικτύου για την Ε.Κ.Ε. Λόγω αυτής της σχέσης συνεργασίας ο κατάλογος με το σύνολο των επιχειρήσεων συγκροτήθηκε από το Δίκτυο και στη συνέχεια έγιναν οι επαφές από την ερευνητική ομάδα. Από το σύνολο των 600 περίπου επιχειρήσεων του καταλόγου συγκεντρώθηκαν 300 ερωτηματολόγια, γεγονός που αντιστοιχεί σε ποσοστό συμμετοχής 50%. Δεδομένης της ιδιαιτερότητας του ερευνητικού αντικειμένου και του γεγονότος ότι οι ερωτώμενοι καλούντο να απαντήσουν σε σημαντικά εταιρικά θέματα, το ποσοστό συμμετοχής κρίνεται παραπάνω από ικανοποιητικό.

Ο **σχεδιασμός του ερωτηματολογίου** έγινε κατά τρόπο ώστε να επιτρέπει στους ερευνητές να προχωρήσουν σταδιακά από τις γενικές ερωτήσεις που σχετίζονται με τη γνώση του αντικειμένου προς ειδικότερα θέματα εφαρμογής πρακτικών Ε.Κ.Ε. με σκοπό τη συγκέντρωση στοιχείων για την εξαγωγή συμπερασμάτων σε δύο βασικούς άξονες:

- α) τα προβλήματα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες ελληνικές επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να εφαρμόσουν δράσεις Ε.Κ.Ε.
- β) τις ενημερωτικές ανάγκες των επιχειρήσεων, με κοινό στόχο και στις δύο περιπτώσεις την ενθάρρυνση σε μέλλοντα χρόνο της ανάληψης πρωτοβουλιών που εμπίπτουν στην ευρύτερη έννοια της Ε.Κ.Ε.

Σε σχέση με τη διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου και σε συνάφεια με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, η ερευνητική ομάδα είχε λάβει την οδηγία να μην απαντά σε άμεσες ερωτήσεις σχετικά με την Ε.Κ.Ε. στο πρώτο στάδιο της συνέντευξης, ενώ, αντίθετα, μετά τις αρχικές γνωστικού περιεχομένου ερωτήσεις, έπρεπε να συζητήσουν με τους ερωτώμενους και να τους ενημερώσουν για θέματα Ε.Κ.Ε. Το πλέον δύσκολο σημείο σε σχέση με τον συγκεκριμένο σχεδιασμό του ερευνητικού εργαλείου υπήρξε ακριβώς η ανάγκη τα μέλη της ερευνητικής ομάδας να εμβαθύνουν στη συζήτηση με τα στελέχη των επιχειρήσεων και όχι να χειριστούν απλώς ένα τυπικό ποσοτικό ερωτηματολόγιο. Για το λόγο αυτό άλλωστε η -δεδομένη σε τέτοιου είδους έρευνες- εμπιστευτικότητα των απαντήσεων αποκτά ιδιαίτερη σημασία στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Σύμφωνα, λοιπόν, με όσα αναφέρονταν και στο ίδιο το ερωτηματολόγιο, οι απαντήσεις ήταν απολύτως εμπιστευτικές και χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά και μόνο για την εξαγωγή στατιστικών αποτελεσμάτων. Εξαίρεση στα παραπάνω αποτελεί μόνο η ευθεία ερώτηση σχετικά με την ενημέρωση για θέματα Ε.Κ.Ε. από το Δίκτυο, όπου η θετική απάντηση ισοδυναμεί με την αποδοχή της κοινοποίησης των στοιχείων επικοινωνίας της επιχείρησης προς το Δίκτυο για ενημερωτικούς σκοπούς.

Μεθοδολογικά, η καταγραφή, κωδικοποίηση και εξαγωγή των αποτελεσμάτων της έρευνας έγινε με μεθόδους περιγραφικής στατιστικής τόσο λόγω της επιλογής του δείγματος σύμφωνα με τα ανωτέρω, όσο και για λόγους σαφήνειας και απλότητας.

Σε σχέση με την επεξεργασία των αποτελεσμάτων σημειώνεται ότι τρεις ήταν οι βασικοί τύποι των κλειστών ερωτήσεων που υποβλήθηκαν σε στατιστική ανάλυση:

- α) Ερωτήσεις στις οποίες οι συμμετέχοντες μπορούσαν να δώσουν μόνο μία απάντηση. Τα αποτελέσματα σε αυτού του τύπου

τις ερωτήσεις απεικονίζονται με κυκλικά διαγράμματα (πίτες) επειδή εμφανίζεται το σύνολο των αποτελεσμάτων.

- β) Ερωτήσεις πολλαπλών απαντήσεων. Τα αποτελέσματα σε αυτού του τύπου τις ερωτήσεις απεικονίζονται με οριζόντια ραβδογράμματα, για να είναι ευκολότερη η σύγκριση μεταξύ των διαφόρων επιλογών.
- γ) Ερωτήσεις ιεραρχικού τύπου στις οποίες οι συμμετέχοντες έπρεπε να ιεραρχήσουν κατά σημαντικότητα τις διαθέσιμες επιλογές. Τα αποτελέσματα σε αυτού του τύπου τις ερωτήσεις απεικονίζονται με κάθετα ραβδογράμματα.

Ειδικά για τις ερωτήσεις ιεραρχικού τύπου αναλύεται στη συνέχεια ο τρόπος επεξεργασίας, ο οποίος και αναδεικνύει την αξιοπιστία των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων.

Στις ερωτήσεις ιεραρχήσεων (ερωτήσεις Γ3, Γ4, Δ3 και Δ5) όλες οι πιθανές διατάξεις κωδικοποιήθηκαν και κάθε διάταξη έλαβε έναν κωδικό αριθμό. Στη συνέχεια καταμετρήθηκε η συχνότητα εμφάνισης κάθε διάταξης, όπως γίνεται για όλες τις μεταβλητές ποσοτικού χαρακτήρα. Το αποτέλεσμα ήταν πίνακες συχνοτήτων με πληροφοριακό περιεχόμενο της μορφής «η διάταξη X εμφανίζεται τόσες φορές». Προκειμένου περί μεγάλου αριθμού διατάξεων η σημασία του αποτελέσματος δεν γίνεται σαφής και για αυτό το λόγο υπήρξε περαιτέρω επεξεργασία των αποτελεσμάτων. Για κάθε ιεραρχική επιλογή δόθηκαν βαθμοί σημαντικότητας (βάρη) ανάλογα με τη θέση της στη διάταξη. Τα βάρη ήταν αντιστρόφως ανάλογα της θέσης στη διάταξη. Για παράδειγμα στη διάταξη ΑΒΓΔ, η επιλογή Α λαμβάνει 4 βαθμούς σημαντικότητας, η Β 3, η Γ 2 και η Δ 1. Στην περίπτωση των τεσσάρων επιλογών το άθροισμα κάθε διάταξης είναι πάντα 10 και στο σύνολο των 300 ερωτηματολογίων 3000. Άρα με τη σχετική θέση της κάθε επιλογής σε όλες τις διατάξεις που επιλέχθηκαν και τη συχνότητα εμφάνισης των διατάξεων υπολογίστηκαν με εξαιρετική ακρίβεια οι βαθμοί σημαντικότητας κάθε επιλογής, γεγονός που καθιστά τα αποτελέσματα στις συγκεκριμένες

ερωτήσεις ιδιαίτερα ακριβή, καθώς εκτός της ιεραρχικής θέσεως παρέχουν και το μέτρο σύγκρισης της προτίμησης των ερωτώμενων για κάθε επιλογή. Η ανωτέρω περιγραφείσα διαδικασία ακολουθήθηκε σε όλες τις ανάλογες περιπτώσεις¹⁷.

Η συνολική μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας καθώς και οι συγκεκριμένες τεχνικές στατιστικής επεξεργασίας που χρησιμοποιήθηκαν επιτρέπουν την **εξαγωγή σαφών συμπερασμάτων** και, συνακόλουθα, τη χάραξη επικοινωνιακής πολιτικής βασισμένης σε τεκμηριωμένα συμπεράσματα που προέρχονται από έναν ειδικό πληθυσμό με επιθυμητά, συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

¹⁷ Αξίζει να σημειωθεί ακόμα ότι στις οδηγίες που είχαν λάβει τα μέλη της ερευνητικής ομάδας υπήρχε σαφής προτροπή να επιδιώκουν την πλήρη ιεράρχηση των επιλογών, έστω και αν στις περιπτώσεις με μεγάλο αριθμό επιλογών οι ερωτώμενοι ανέφεραν μόνο τις υψηλότερες επιλογές τους. Λόγω ακριβώς αυτής της οδηγίας τα σχετικά στοιχεία ήταν πλήρη και ως αποτέλεσμα ήταν δυνατή η αναλυτική (δύο σταδίων) επεξεργασία που αναφέρεται στο κυρίως κείμενο.

6. Αποτελέσματα ανά Θεματική Ενότητα

6.1. Πρακτικές Εφαρμογές

6.1.1. Παραδείγματα πρακτικών εφαρμογών Ε.Κ.Ε.

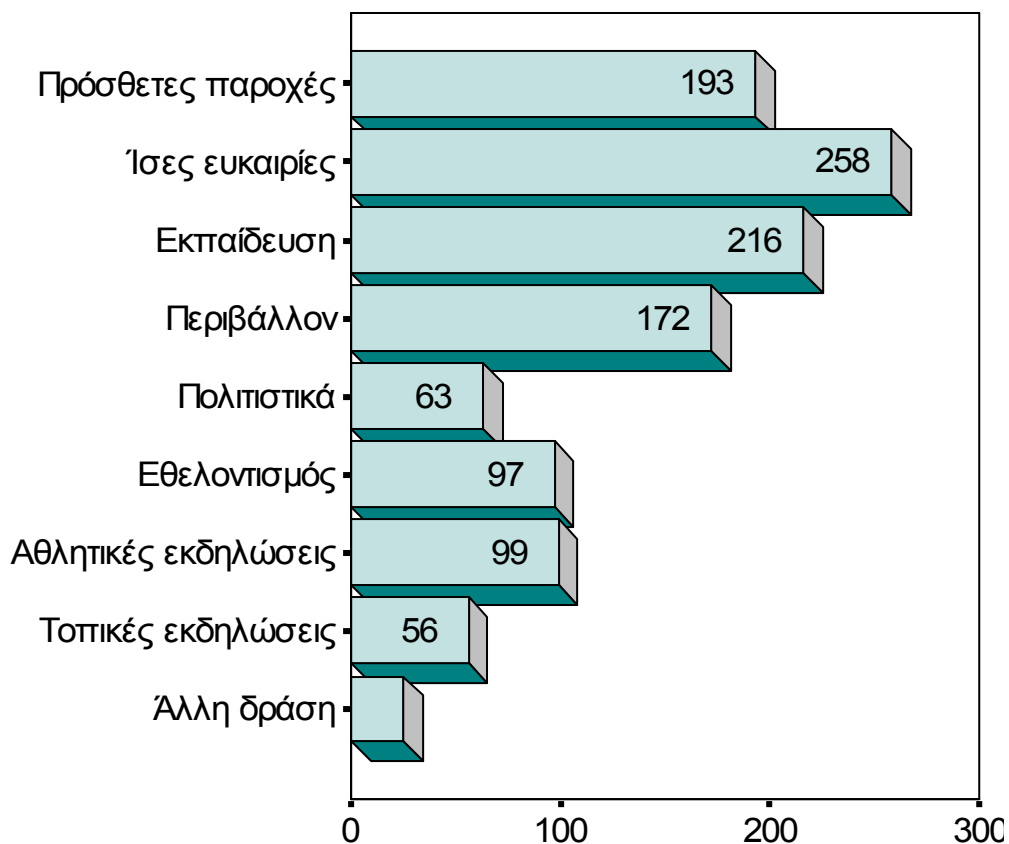
(Ερώτηση Β1: Ποιες δράσεις Ε.Κ.Ε. έχετε εφαρμόσει εσείς, διατίθεστε να εφαρμόσετε, γνωρίζετε να έχουν εφαρμοστεί από άλλες μικρομεσαίες επιχειρήσεις;)

Σχετικά με τις πρακτικές Ε.Κ.Ε. οι οποίες εφαρμόζονται από τις επιχειρήσεις, τέθηκε το ερώτημα: «Ποιες από τις ακόλουθες δράσεις έχετε εφαρμόσει εσείς, διατίθεστε να εφαρμόσετε, γνωρίζετε να έχουν εφαρμοστεί από άλλες μικρομεσαίες επιχειρήσεις». Η ερώτηση αυτή ήταν πολλαπλών επιλογών. Κάθε επιλογή αναφερόταν σε ένα βασικό τομέα δράσεων και πρακτικών Ε.Κ.Ε. Η συγκεκριμένη ερώτηση αποτελείτο από τρία σκέλη:

- το πρώτο αφορούσε τις δράσεις που ήδη **εφαρμόζονται** από την επιχείρηση
- το δεύτερο τις δράσεις που ενδεχομένως **προτίθεται** η επιχείρηση **να εφαρμόσει στο μέλλον**
- το τρίτο τις δράσεις που τυχόν γνωρίζει ότι **εφαρμόζονται από άλλες επιχειρήσεις.**

Ακολουθούν τα γραφήματα για κάθε σκέλος ξεχωριστά:

Δράσεις που εφαρμόζει η επιχείρηση

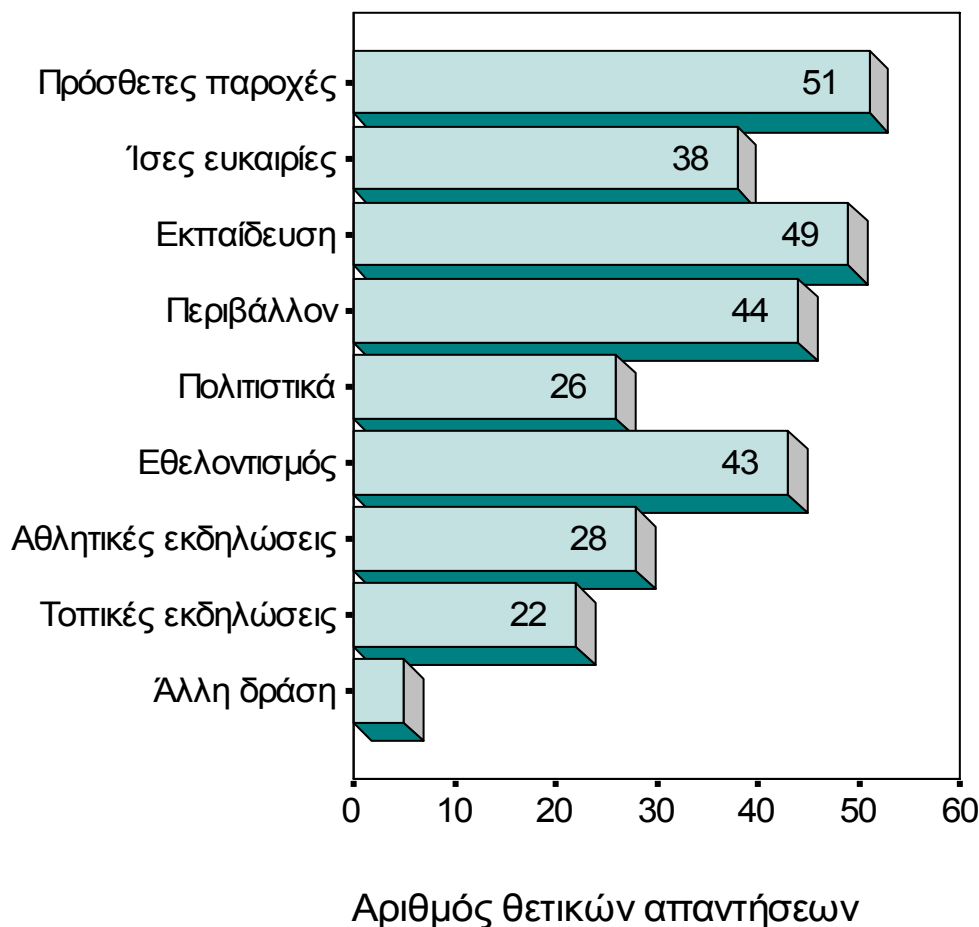
Αριθμός θετικών απαντήσεων

Όπως φαίνεται από το γράφημα που προκύπτει από τα αποτελέσματα σε αυτή την ερώτηση πολλαπλών επιλογών, **οι τομείς στους οποίους οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις εφαρμόζουν δράσεις Ε.Κ.Ε. είναι αυτοί οι οποίοι σχετίζονται με τη λειτουργία της επιχείρησης** και ιδίως η παροχή ίσων ευκαιριών (258 θετικές απαντήσεις σε σύνολο 1179), τα κίνητρα για εκπαίδευση (216) και οι πρόσθετες παροχές προς τους εργαζόμενους (193).

Αντίστροφα οι λιγότερες σε αριθμό δράσεις Ε.Κ.Ε. που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις είναι στους τομείς των τοπικών (56) και των πολιτιστικών (63) εκδηλώσεων. Είναι σαφές από τα ανωτέρω ότι **οι επιχειρήσεις του δείγματος αντιλαμβάνονται την έννοια της Ε.Κ.Ε. κυρίως ως προς την εσωτερική της διάσταση**, ενώ η ευρύτερη κοινωνική και τοπική διάσταση

υπολείπεται, με μικρή εξαίρεση τις δράσεις που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος (172 θετικές απαντήσεις σε σύνολο 1179). Είναι πάντως σαφές και ενθαρρυντικό συγχρόνως ότι η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων του δείγματος (5 στις 6) έχει εφαρμόσει κατ' ελάχιστον, έστω και περιστασιακά μια δράση Ε.Κ.Ε.¹⁸

Δράσεις που θα εφαρμόσει η επιχείρηση

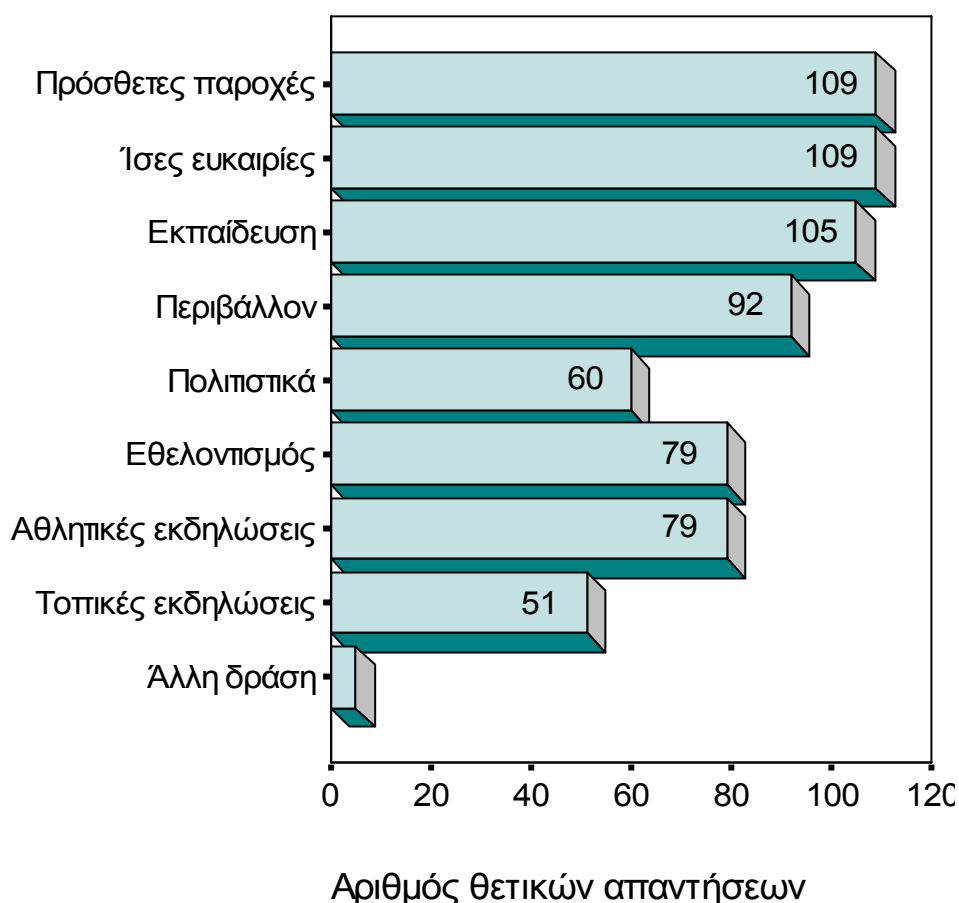

Σε σχέση με τις **δράσεις που προτίθενται να εφαρμόσουν οι επιχειρήσεις** και αποτελούσε το δεύτερο σκέλος αυτής της ερώτησης πρέπει να σημειωθεί ότι ερμηνεύθηκε από τους ερωτώμενους –σύμφωνα και με τις οδηγίες της ερευνητικής ομάδας- ως συμπληρωματική του πρώτου σκέλους και άρα οι απαντήσεις αφορούν δράσεις που προτίθεται να εφαρμόσει η

¹⁸ Σχετικά πάντως με αυτό το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό, σημειώνεται ότι προέρχεται από τον μέγιστο αριθμό απαντήσεων (258) στην επιλογή «παροχή ίσων ευκαιριών», δηλαδή μια «παθητικού τύπου» δράση όπου ως πρακτική Ε.Κ.Ε. εννοείται η αποφυγή διακρίσεων και όχι κάποια ενεργητική ανάληψη πρωτοβουλίας εκ μέρους της επιχείρησης.

επιχείρηση σε τομείς Ε.Κ.Ε. πέραν αυτών στους οποίους ήδη δραστηριοποιείται. Κατά αυτόν τον τρόπο ερμηνεύεται και το γεγονός ότι συνολικά υπήρξαν 306 απαντήσεις έναντι των 1179 του πρώτου σκέλους, αλλά και η υποχώρηση των τομέων που κατείχαν τις πρώτες θέσεις στο προηγούμενο σκέλος όπως η παροχή ίσων ευκαιριών (5η θέση έναντι 1^{ης} στις δράσεις που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις). Από τους τομείς λοιπόν στους οποίους κατά βάση σχεδιάζουν να επεκταθούν οι επιχειρήσεις του δείγματος ενδιαφέρον παρουσιάζει το υψηλό ποσοστό θετικών απαντήσεων για δράσεις εθελοντισμού (43 θετικές απαντήσεις σε σύνολο 306), ενώ τις χαμηλότερες θέσεις συνεχίζουν να κατέχουν οι πάσης φύσεως εκδηλώσεις (τοπικές -22, πολιτιστικές-26, αθλητικές-28).

Δράσεις που εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις

Το τρίτο σκέλος της ερώτησης αφορούσε τον βαθμό πληροφόρησης των επιχειρήσεων σε σχέση με τις **δράσεις Ε.Κ.Ε. που αναλαμβάνουν**

άλλες επιχειρήσεις. Άρα πρόκειται για υποκειμενικές εκτιμήσεις των ερωτώμενων που βέβαια παρέχουν σημαντικά στοιχεία σε σχέση με τη σημασία της πληροφόρησης σε σχέση με θέματα Ε.Κ.Ε. Αναμενόμενο θεωρείται το γεγονός ότι οι βασικοί τομείς Ε.Κ.Ε. για τους οποίους οι επιχειρήσεις γνωρίζουν σχετικά με τη δράση άλλων επιχειρήσεων είναι σε γενικές γραμμές ίδιοι με αυτούς στους οποίους οι ίδιες εφαρμόζουν δράσεις. Η παροχή ίσων ευκαιριών, τα κίνητρα για εκπαίδευση και οι πρόσθετες παροχές προς τους εργαζόμενους συγκεντρώνουν και πάλι τις περισσότερες θετικές απαντήσεις, γεγονός που επιβεβαιώνει αφενός, την αρχική εκτίμηση σχετικά με την προτεραιότητα της εσωτερικής Ε.Κ.Ε. στις αντιλήψεις των επιχειρήσεων και, αφετέρου, την πιθανολογούμενη επίδραση προς τις ομοειδείς επιχειρήσεις που ασκεί η ανάληψη δράσεων Ε.Κ.Ε. σε κάποιο τομέα από μια επιχείρηση, όπως ίσως θα μπορούσε να ερμηνευθεί το συγκεκριμένο αποτέλεσμα.

Συνολικά ενθαρρυντικό θεωρείται το γεγονός ότι οι περισσότερες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το μέγεθός τους ακολουθούν ή σκοπεύουν να ακολουθήσουν πρακτικές Ε.Κ.Ε. και ότι δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στις πρακτικές οι οποίες αφορούν τους εργαζόμενους (παροχή ίσων επαγγελματικών ευκαιριών, πρόσθετες παροχές προς τους εργαζόμενους, κίνητρα για εκπαιδευτικά προγράμματα) και, σε μικρότερο βαθμό, το περιβάλλον.

6.1.2. Αποδοχή πρακτικών από εργαζόμενους

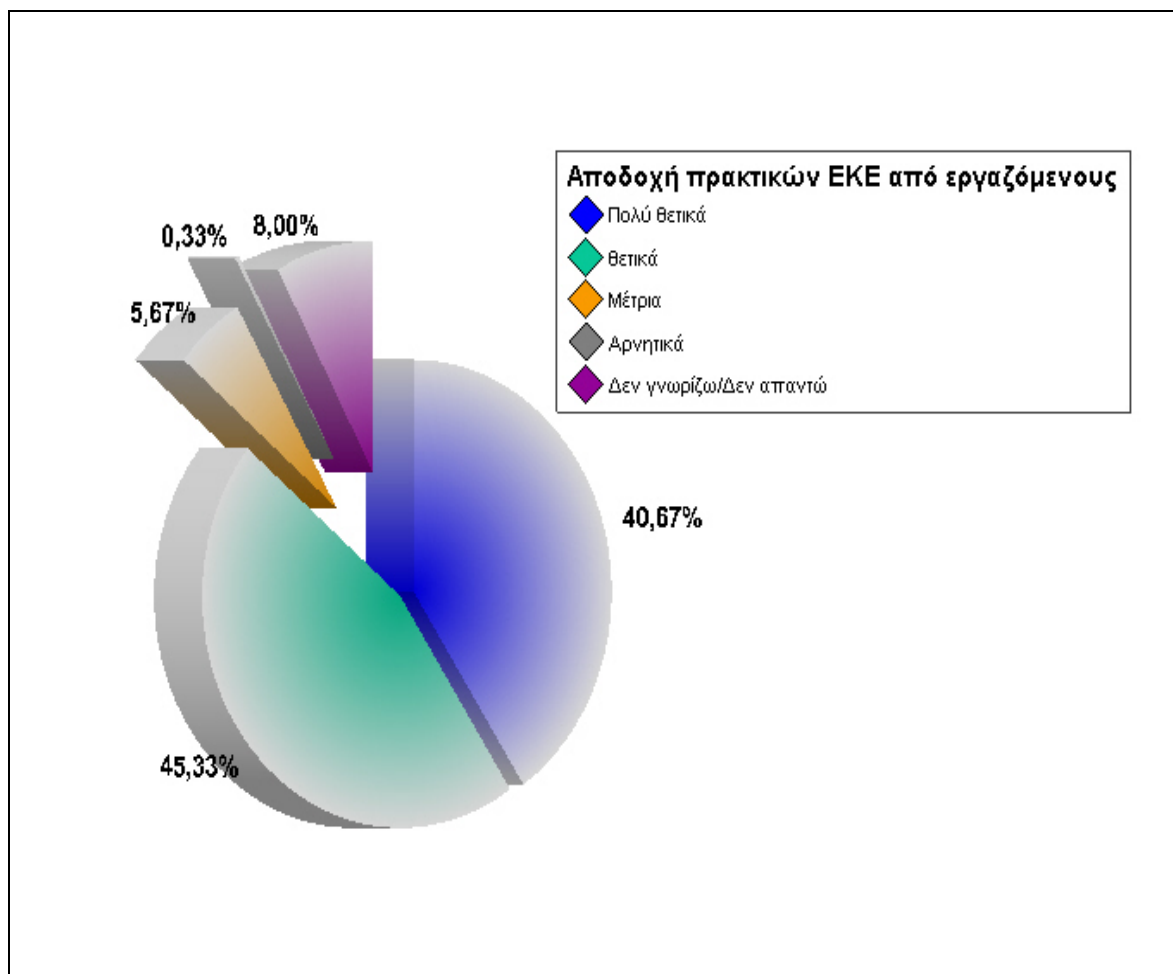
(Ερώτηση Β2: Εάν ακολουθείτε πρακτικές, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν, πώς αποδέχονται οι εργαζόμενοί σας ή οι άλλοι ωφελούμενοι την εφαρμογή αυτών των πρακτικών από την επιχείρησή σας;)

Σε σχέση με την αποδοχή των πρακτικών από τους εργαζόμενους τέθηκε το εξής ερώτημα: «Εάν ακολουθείτε πρακτικές, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν, πώς αποδέχονται οι εργαζόμενοί σας ή οι άλλοι

ωφελοούμενοι την εφαρμογή αυτών των πρακτικών από την επιχείρησή σας».

Οι επιλογές για την κλειστού τύπου αυτή ερώτηση ακολουθούσαν την κλίμακα «Πολύ θετικά, Θετικά, Μέτρια, Αρνητικά και Πολύ αρνητικά», ενώ υπήρχε και η επιλογή Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ.

Γράφημα αποτελεσμάτων:

Όπως φαίνεται από το γράφημα ένα πολύ μεγάλο ποσοστό -που ξεπερνά το 85%- του δείγματος απάντησε ότι **οι εργαζόμενοι ή άλλοι ωφελοούμενοι δέχονται θετικά ή πολύ θετικά τις δράσεις Ε.Κ.Ε.** που αναλαμβάνει η επιχείρηση. Μηδαμινό είναι το ποσοστό που αντιμετώπισε αρνητικές αντιδράσεις (μικρότερο του 1%), γεγονός που αποτελεί ενθαρρυντικό παράγοντα αλλά και κίνητρο για την ανάληψη περαιτέρω

δράσεων Ε.Κ.Ε. από μια επιχείρηση. Παρά το γεγονός ότι οι θετικές συνδηλώσεις για τις δράσεις Ε.Κ.Ε., ιδίως από τους ωφελούμενους, είναι κάτι το αναμενόμενο, αξίζει να σημειωθεί αφενός το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό θετικών εντυπώσεων και αφετέρου, να υπογραμμιστεί με έμφαση το γεγονός ότι οι φορείς των δράσεων έχουν γίνει αποδέκτες των θετικών αποτελεσμάτων μέσω ανάδρασης από τους ωφελούμενους.

6.1.3. Δυσκολίες κατά την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε.

(Ερώτηση Β3: Ποιες οι δυσκολίες που αντιμετωπίσατε κατά την εφαρμογή τέτοιων πρακτικών;)

Η ανοικτού τύπου αυτή ερώτηση αποσκοπεί στην αποκρυστάλλωση των κυριότερων δυσκολιών που ανακύπτουν κατά την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε., αλλά και την αποτύπωση εξαιρέσεων, οι οποίες συντελούν στην πληρέστερη κατανόηση του θέματος.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων απάντησε ότι δεν αντιμετώπισε καμιά ιδιαίτερη δυσκολία. Πολλοί από αυτούς αποκρίθηκαν μονολεκτικά (π.χ. *καμία, όχι*), ενώ αρκετοί επέλεξαν να επεκταθούν περισσότερο σημειώνοντας ότι οι πρακτικές που εφαρμόζουν δεν απαιτούν κάποια ιδιαίτερη προσπάθεια. Στην περίπτωση εκείνων που απάντησαν θετικά για την ύπαρξη δυσκολιών, ο οικονομικός παράγοντας κυριαρχεί. Ιδιαίτερα διαδεδομένα προβλήματα για την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε. αποτελούν τα εξής:

- **Το υψηλό κόστος**
- **Η φορολογία**
- **Η δυσκολία εξεύρεσης πόρων**
- **Η έλλειψη χρόνου**

Με τη φράση «έλλειψη χρόνου» γίνεται αναφορά είτε στο χρόνο που διαθέτει η διοίκηση κάθε επιχείρησης για δράσεις Ε.Κ.Ε., είτε στο χρόνο που διαθέτουν οι εργαζόμενοι για δράσεις Ε.Κ.Ε. Αλληλένδετη με την έλλειψη

χρόνου είναι η αδυναμία κατανόησης, από την πλευρά του εργατικού δυναμικού, της ωφελιμότητας των πρακτικών Ε.Κ.Ε.

Εντούτοις, δεν λείπουν και οι διαφορετικές απόψεις. Η γραφειοκρατία, η έλλειψη ενημέρωσης, η έλλειψη οργάνωσης, το μέγεθος αλλά και οι προτεραιότητες με βάση τις οποίες δρα η κάθε επιχείρηση αναφέρονται επίσης ως ανασχετικοί παράγοντες. Τέλος, αν και λίγοι, δεν έλειψαν εκείνοι που προτίμησαν να μην απαντήσουν στην ερώτηση.

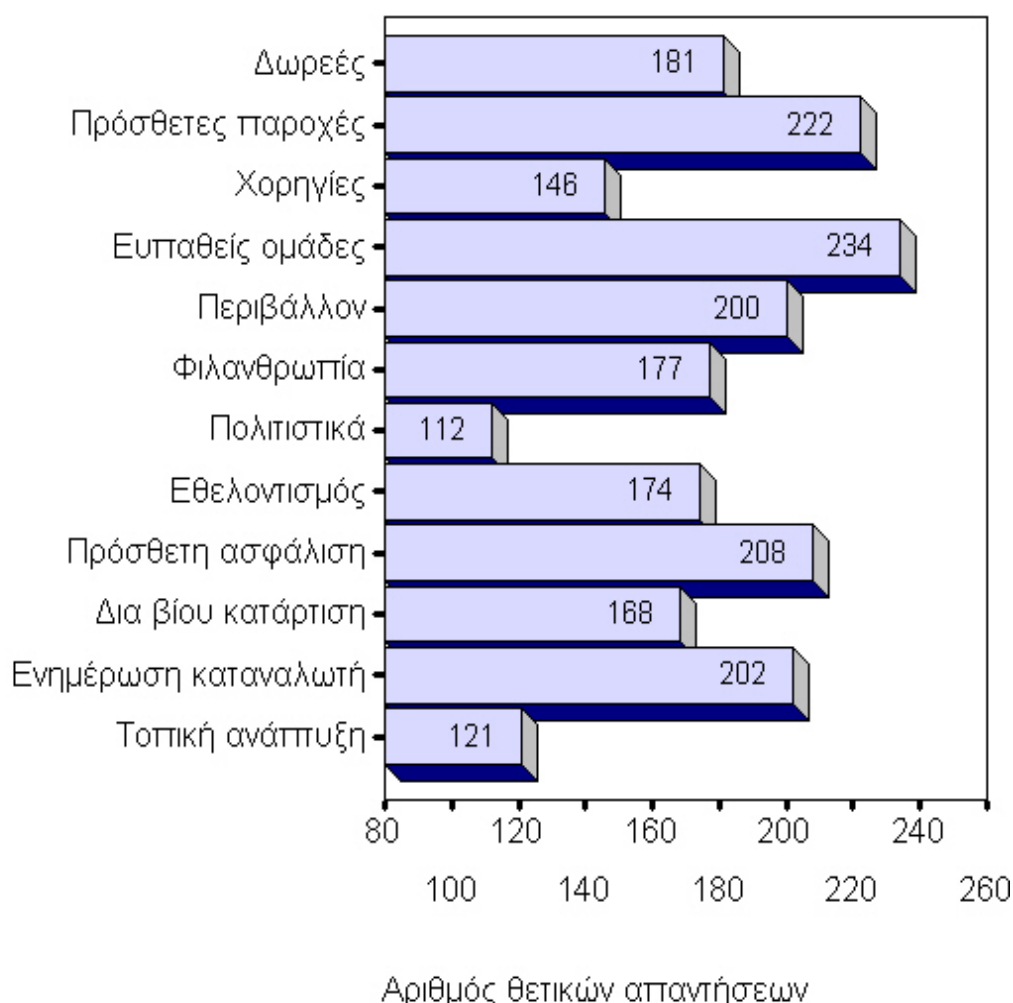
6.2. Στάσεις και Απόψεις

6.2.1. Δράσεις που εμπίπτουν στην έννοια της Ε.Κ.Ε.

(Ερώτηση Γ1: Ποιες δράσεις θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Ε.Κ.Ε.?)

Σε ό,τι αφορά την άποψη των ερωτηθέντων για τις δράσεις που αποτελούν δείγματα Ε.Κ.Ε. η ερώτηση ήταν διατυπωμένη ως εξής: «*Ποιες από τις ακόλουθες δράσεις θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης;*». Στην κλειστού τύπου αυτή ερώτηση οι ερωτηθέντες είχαν τη δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων και οι επιλογές οι οποίες παρατίθεντο ήταν δώδεκα.

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην ΕΚΕ:

Όπως αντικατοπτρίζεται στο γράφημα, η πιο δημοφιλής απάντηση είναι εκείνη που αναφέρεται στις **ευπαθείς κοινωνικές ομάδες**, ενώ ακολουθεί το πεδίο των πρόσθετων παροχών και της παροχής συμπληρωματικής ασφάλισης στους εργαζόμενους. Σημαντικός είναι και ο αριθμός εκείνων που συμπεριέλαβαν στις απαντήσεις τους την πληροφόρηση των καταναλωτών σε θέματα ποιότητας υπηρεσιών αλλά και τις οικειοθελείς δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Αρκετοί είναι εκείνοι που θεωρούν ως δράσεις Ε.Κ.Ε. τις δωρεές, τις φιλανθρωπικές δράσεις, τον εθελοντισμό και τα προγράμματα δια βίου κατάρτισης. Λιγότεροι αναφέρονται στις χορηγίες και τα προγράμματα τοπικής ανάπτυξης, ενώ τον μικρότερο αριθμό απαντήσεων συγκεντρώνει η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων.

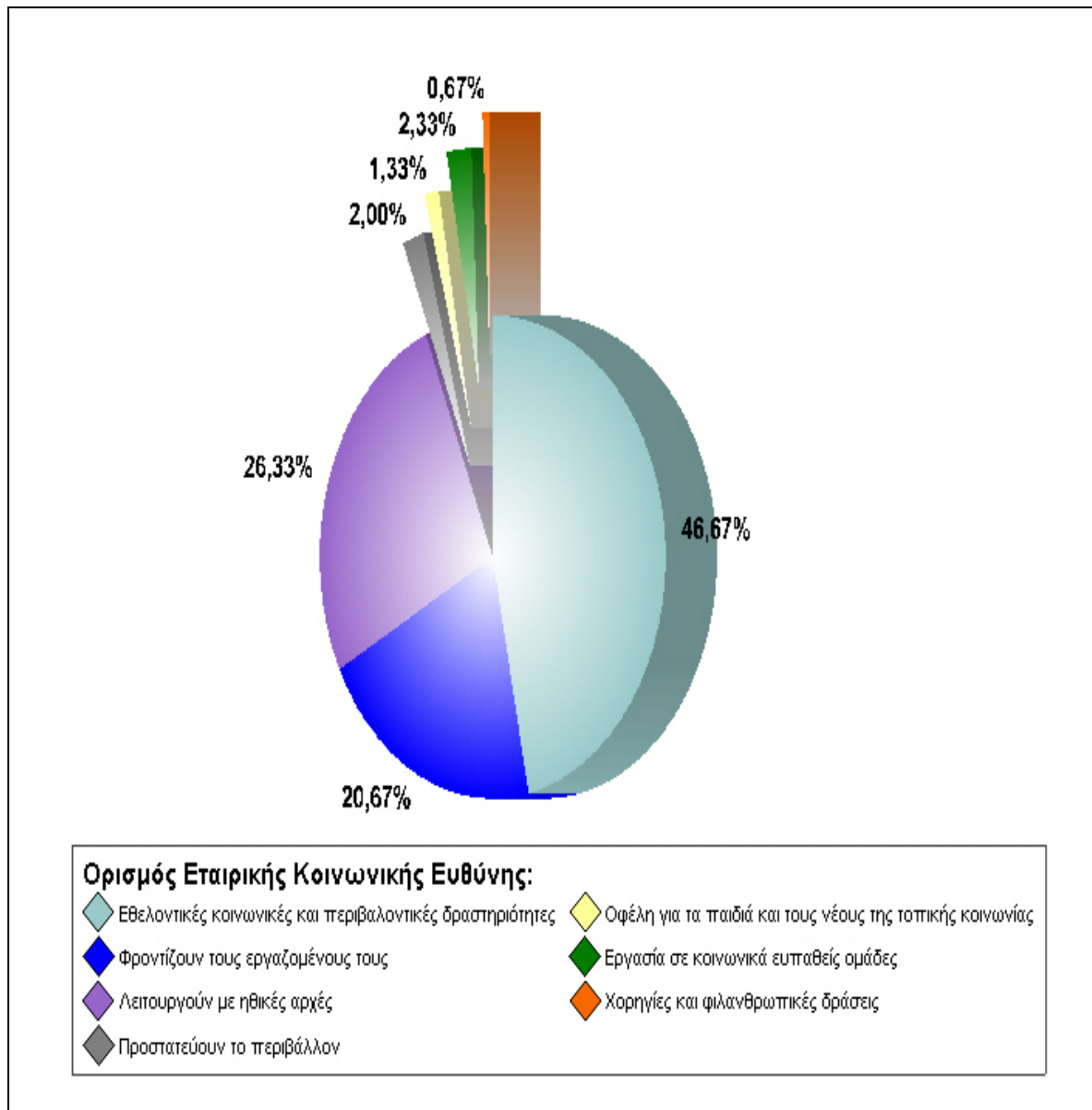
Ένα ιδιαίτερα θετικό στοιχείο, σύμφωνα με τα παραπάνω, αποτελεί το γεγονός ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων αντιλαμβάνεται τη σημασία της προσφοράς προς τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες αλλά και προς τους εργαζόμενους. Ωστόσο, θα πρέπει να δοθεί περισσότερη προσοχή στα προγράμματα τοπικής ανάπτυξης καθότι η εκάστοτε κοινωνία στο πλαίσιο της οποίας δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις δεν μπορεί παρά να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξή τους.

6.2.2. Ορισμός Ε.Κ.Ε.

(Ερώτηση Γ2: Ποια περιγραφή αποδίδει πληρέστερα, κατά τη γνώμη σας, το νόημα του σύνθετου όρου Ε.Κ.Ε.:)

Η ακριβής διατύπωση της ερώτησης σχετικά με τη γνώση του ορθού και πλήρους ορισμού της Ε.Κ.Ε. είχε ως εξής: «Ποια περιγραφή από τις παρακάτω αποδίδει πληρέστερα, κατά τη γνώμη σας, το νόημα του σύνθετου όρου *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*: α) *Οι επιχειρήσεις ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις δραστηριότητές τους και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, β) Οι επιχειρήσεις δεσμεύονται να φροντίζουν τους εργαζόμενούς τους, γ) Οι επιχειρήσεις λειτουργούν με ηθικές αρχές, δ) Οι επιχειρήσεις υιοθετούν πρακτικές που προστατεύουν το περιβάλλον, ε) Οι επιχειρήσεις εξασφαλίζουν οφέλη για τα παιδιά και τους νέους της τοπικής κοινωνίας, στ) Οι επιχειρήσεις παρέχουν εργασία σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες και ζ) Οι επιχειρήσεις κάνουν χορηγίες και αναλαμβάνουν φιλανθρωπικές δράσεις».*

Οι ερωτώμενοι μπορούσαν να επιλέξουν μία μόνο απάντηση, ενώ σημειώνεται ότι η επιλογή α) αντιστοιχεί στον επίσημο ορισμό της Ε.Κ.Ε.

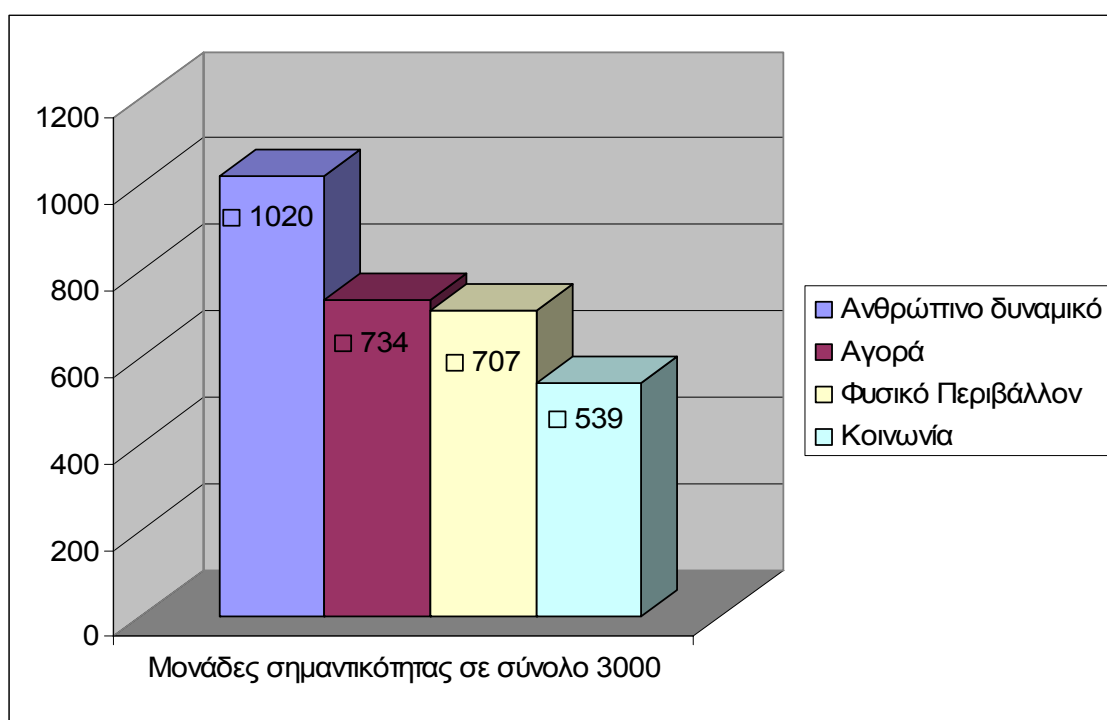
Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι **το σημαντικότερο ποσοστό των επιχειρήσεων του δείγματος (46,67%) γνωρίζει τον ακριβή ορισμό της Ε.Κ.Ε.** (Βεβαίως δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι ο συγκεκριμένος ορισμός είναι σαφώς πιο πλήρης από τους άλλους προτεινόμενους ως επιλογές, γεγονός που εικάζεται ότι διευκόλυνε την επιλογή του). Αν σε αυτό το ποσοστό αθροιστούν και τα ποσοστά των παραπλήσιων πιο περιορισμένων ως προς το περιεχόμενο αλλά όχι λαθεμένων απαντήσεων (26,33% και 20,67%), τότε πραγματικά το ποσοστό των επιχειρήσεων που αντιλαμβάνεται ορθά το περιεχόμενο της Ε.Κ.Ε. είναι πολύ

μεγάλο. Σε κάθε περίπτωση τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η έννοια της Ε.Κ.Ε. δεν είναι ασαφής, αλλά ούτε και περιπτωσιολογική σύμφωνα με τα ανωτέρω.

6.2.3. Τομείς Ε.Κ.Ε. κατά σημαντικότητα

(Ερώτηση Γ3: Ποιος τομέας Ε.Κ.Ε. είναι πιο σημαντικός για εσάς;)

Σχετικά με τους τομείς σημαντικότητας το ερώτημα το οποίο τέθηκε ήταν το εξής: «Ποιος από τους παρακάτω τομείς Ε.Κ.Ε. είναι πιο σημαντικός για εσάς;». Η ερώτηση αυτή ήταν ερώτηση ιεραρχήσεως και οι ερωτηθέντες καλούνταν να τοποθετήσουν σε φθίνουσα σειρά σημαντικότητας (αρχίζοντας δηλαδή από τον τομέα τον οποίο θεωρούν σημαντικότερο) τέσσερις βασικούς τομείς ανάπτυξης δράσεων Ε.Κ.Ε. Οι επιλογές οι οποίες έπρεπε να τεθούν σε ιεραρχική κλίμακα ήταν: το ανθρώπινο δυναμικό, η αγορά, το φυσικό περιβάλλον και η κοινωνία.

Παρατηρείται από το γράφημα ότι **με σημαντική διαφορά ο σημαντικότερος τομέας Ε.Κ.Ε. για τις επιχειρήσεις του δείγματος είναι αυτός που σχετίζεται με το ανθρώπινο δυναμικό**. Ακολουθούν η

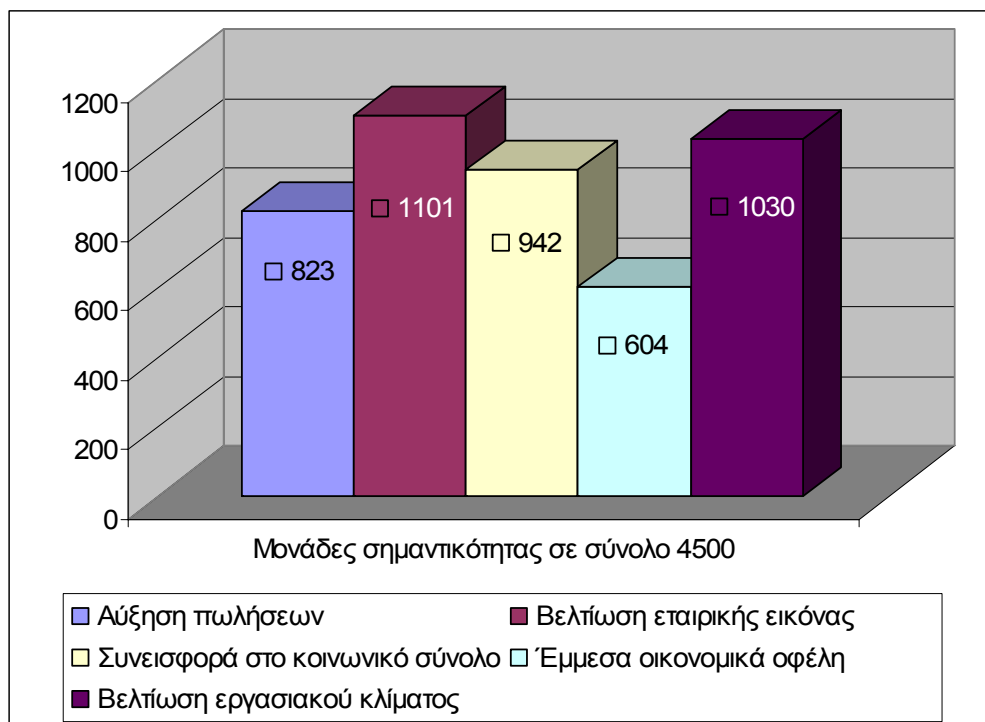
αγορά και το φυσικό περιβάλλον με μικρή μεταξύ τους διαφορά, ενώ αρκετά χαμηλότερα τοποθετείται η κοινωνία. Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον και επιβεβαιωτικό της ορθότητας των αποτελεσμάτων -αλλά και της συνέπειας με την οποία οι ερωτώμενοι αντιμετώπισαν την έρευνα- ότι τα ίδια ακριβώς αποτελέσματα προέκυψαν από την ερώτηση σχετικά με τους τομείς δράσεις Ε.Κ.Ε. στους οποίους δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις του δείγματος.

Αν και η αγορά θεωρείται σημαντικότερος παράγοντας για τις επιχειρήσεις έναντι του φυσικού περιβάλλοντος και της κοινωνίας, είναι ενθαρρυντικό το γεγονός ότι το ανθρώπινο δυναμικό θεωρείται ο πιο σημαντικός παράγοντας από την πλειονότητα των επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα, να σημειωθεί ότι η αγορά σε πολύ μικρό ποσοστό ξεπερνά σε σημαντικότητα το φυσικό περιβάλλον και αυτό θεωρείται εξίσου σημαντικό.

6.2.4. Οφέλη από την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε.

(Ερώτηση Γ4: Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα κυρίως οφέλη από την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε.?)

Η ακριβής διατύπωση αυτής της ιεραρχικού τύπου ερώτησης ήταν η εξής: «Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα κυρίως οφέλη από την εφαρμογή πρακτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης; (τοποθετήστε πρώτο το όφελος που θεωρείτε πιο σημαντικό)» και τα προς ιεράρχηση οφέλη ήταν α) η έμμεση αύξηση των πωλήσεων, β) η βελτίωση της εταιρικής εικόνας, γ) η θετική συνεισφορά στο κοινωνικό σύνολο, δ) τα έμμεσα οικονομικά οφέλη (π.χ. φοροελαφρύνσεις) και ε) η βελτίωση του εργασιακού κλίματος εντός της επιχείρησης, ενώ υπήρχε και η επιλογή «Δεν ξέρω/Δεν απαντώ» που δεν χρησιμοποιήθηκε από τους ερωτώμενους.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ιεράρχησης που εμφανίζονται με τους αντίστοιχους βαθμούς σημαντικότητας στο ανωτέρω γράφημα η **βελτίωση της εταιρικής εικόνας** και η **βελτίωση του εργασιακού κλίματος** αποτελούν τα σημαντικότερα οφέλη που προσδοκούν οι επιχειρήσεις του δείγματος από την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. Έχει ιδιαίτερη σημασία ότι καθαρά ωφελιμιστικού χαρακτήρα προσδοκίες, όπως η αύξηση των πωλήσεων και τα έμμεσα οικονομικά οφέλη, βρίσκονται στις χαμηλότερες βαθμίδες της ιεράρχησης, και μάλιστα με μεγάλη διαφορά σε βαθμούς σημαντικότητας, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι ερωτώμενοι αντιλαμβάνονται ως μη άμεσα ανταποδοτικές τις δράσεις Ε.Κ.Ε., τουλάχιστον σε αυστηρά ωφελιμιστικό επίπεδο.

6.2.5. Παραδείγματα καλών πρακτικών

(Ερώτηση Γ5: Τι θεωρείτε εσείς καλές πρακτικές στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε.?)

Η ερώτηση αυτή αποσκοπεί στην επισήμανση του τομέα εφαρμογής Ε.Κ.Ε. ο οποίος είναι μείζονος σημασίας για την κάθε επιχείρηση.

Η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων θεωρεί ότι καλές πρακτικές στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε. είναι εκείνες που έχουν ως αποδέκτες **το ανθρώπινο δυναμικό** μιας επιχείρησης. Ευρέως διαδεδομένη είναι η άποψη ότι εάν μια επιχείρηση στηρίζει τους εργαζόμενους της, όπως έχει υποχρέωση, τότε οι τελευταίοι, όντας ευχαριστημένοι, αποδίδουν καλύτερα, πράγμα το οποίο δεν θα μπορούσε παρά να λειτουργεί προς όφελος της επιχείρησης. Ενδεικτικά παραδείγματα για την αποτύπωση της κατάστασης αποτελούν τα άτοκα δάνεια, τα bonus αποδοτικότητας, η φροντίδα των παιδιών των εργαζομένων σε ειδικούς χώρους μέσα στην επιχείρηση (daycare) και η δημιουργία τράπεζας αίματος.

Στη συνέχεια, ο τομέας που απασχόλησε μεγάλο μέρος των ερωτηθέντων είναι **το περιβάλλον**. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι οι επιχειρήσεις που εκλαμβάνουν την προστασία του περιβάλλοντος ως κύριο μέλημά τους είναι, κυρίως, εκείνες των οποίων ο τομέας δραστηριοποίησης σχετίζεται με την παραγωγή βιομηχανικών ή χημικών προϊόντων. Η ενδεχόμενη ρύπανση του περιβάλλοντος ωθεί τις επιχειρήσεις αυτές στην υιοθέτηση πρακτικών όπως η ανακύκλωση, η αγορά φίλτρων και η χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί μια επιχείρηση η οποία, προκειμένου να μειώσει την ηχορύπανση και την όχληση εφαρμόζει προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας (energy saving).

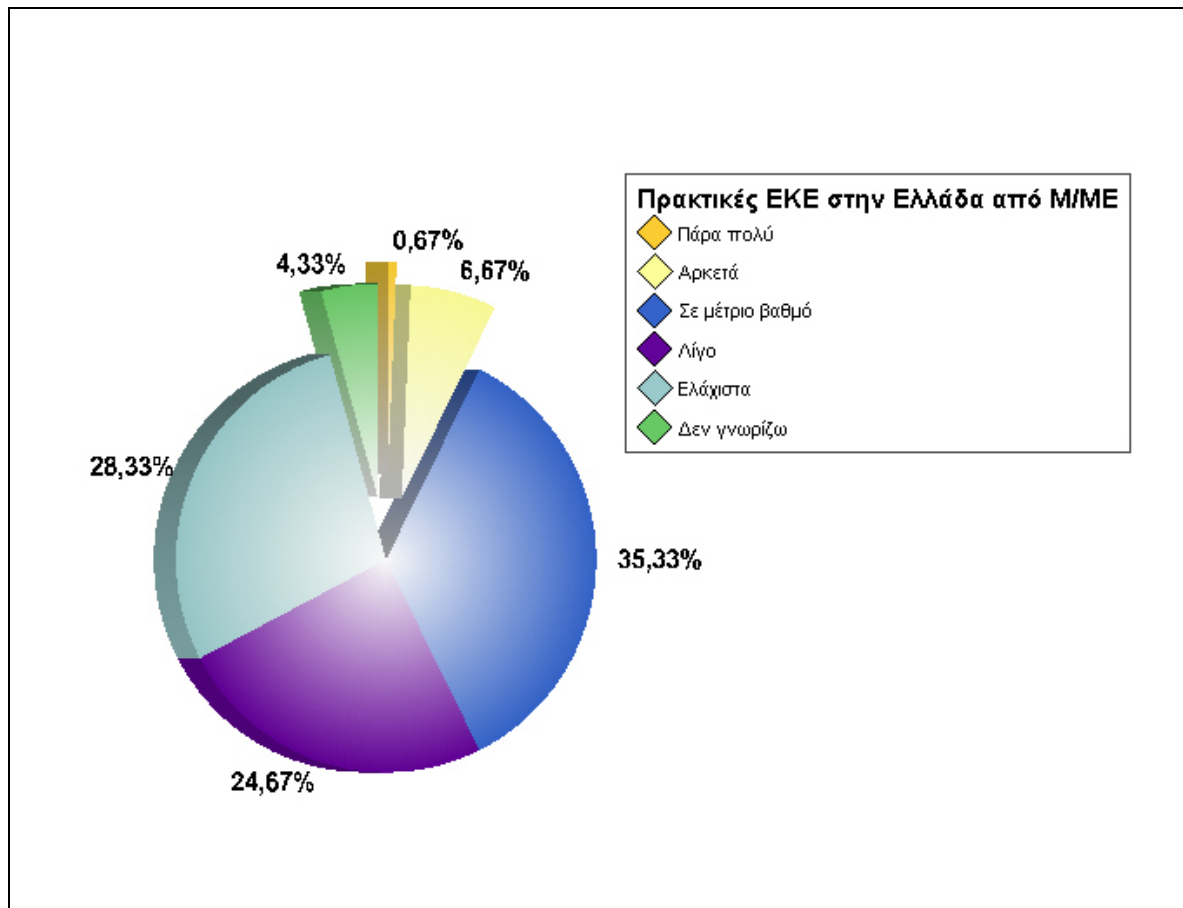
Οι προτιμήσεις των υπόλοιπων επιχειρήσεων μοιράζονται σε διάφορους τομείς εφαρμογής Ε.Κ.Ε., ενώ δεν λείπει η αναφορά στη σημασία των φιλανθρωπικών δράσεων, όπως είναι, για παράδειγμα, η βοήθεια σε περιοχές που έχουν πληγεί από σεισμό.

6.3. Δυσκολίες και Προβλήματα

6.3.1. Έκταση εφαρμογής πρακτικών Ε.Κ.Ε. από μικρομεσαίες επιχειρήσεις

(Ερώτηση Δ1: Θεωρείτε ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα ακολουθούν πρακτικές Ε.Κ.Ε.?)

Σχετικά με το ζήτημα της εφαρμογής δράσεων Ε.Κ.Ε. από τις Μ/ΜΕ το ερώτημα ήταν το εξής: «*Θεωρείτε ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα ακολουθούν πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης*». Οι ερωτηθέντες έπρεπε να διαλέξουν μόνο μία απάντηση ανάμεσα στις εξής έξι: «Πάρα πολύ, Αρκετά, Σε μέτριο βαθμό, Λίγο, Ελάχιστα, Δεν γνωρίζω».

Όπως δείχνει το γράφημα ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (35,33%) απάντησε «Σε μέτριο βαθμό», ενώ οι επιλογές «Λίγο» και «Ελάχιστα» συγκεντρώνουν το 53%. Ένα μικρό ποσοστό (6,67%) αποκρίθηκε «Αρκετά»,

ενώ αμελητέο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το ποσοστό εκείνων που απάντησαν «Πάρα πολύ» (0,67%). Μικρό είναι και το ποσοστό που συγκέντρωσε η επιλογή «Δεν γνωρίζω» (4,33%). Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ερώτηση αυτή δείχνουν ότι **η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων**, ένα ποσοστό της τάξεως του 88,33%, **θεωρεί ότι οι Μ/ΜΕ στην Ελλάδα εφαρμόζουν πρακτικές Ε.Κ.Ε. είτε σε μέτριο βαθμό, είτε σε επίπεδα χαμηλότερα του μετρίου**. Την ίδια στιγμή, ωστόσο, αυτό θα μπορούσε να λειτουργήσει ως έναυσμα για την προώθηση της έννοιας της Ε.Κ.Ε. και τη διάδοση, ανάμεσα στις Μ/ΜΕ, των δράσεων που εμπίπτουν σε αυτή.

6.3.2. Ανασταλτικοί παράγοντες

(Ερώτηση Δ2: Ποιοι παράγοντες σας εμποδίζουν να εφαρμόσετε πρακτικές Ε.Κ.Ε. στην επιχείρησή σας;)

Η ερώτηση σχετικά με τους ανασταλτικούς παράγοντες είναι πολύ σημαντική στο βαθμό που εν μέρει αντικατοπτρίζει τους λόγους για τους οποίους ενδεχομένως οι επιχειρήσεις δεν εφαρμόζουν πρακτικές Ε.Κ.Ε. Από την ανάλυση των απαντήσεων στην ανοικτή αυτή ερώτηση διαπιστώνεται πολύ περιορισμένη τάση των ερωτηθέντων για μη ύπαρξη ανασταλτικών παραγόντων. Μπορούμε, επομένως, να συμπεράνουμε ότι κατά την εκτίμηση των ερωτηθέντων υπάρχει πληθώρα παραγόντων που εμποδίζουν τις επιχειρήσεις στο να εφαρμόσουν τέτοιες πρακτικές.

Ας σημειωθεί εδώ ότι ο εντοπισμός από πλευράς των επιχειρήσεων ανασταλτικών παραγόντων θεωρούμε ότι δεν έρχεται σε αντίφαση με το γεγονός της ομαλής εφαρμογής πρακτικών Ε.Κ.Ε. από τις επιχειρήσεις που επιλέγουν να αναλάβουν τέτοιες δράσεις (βλ. ερώτηση Β1). Οι επιχειρήσεις κρίνουν ότι έχουν *θεωρητικά* να αντιμετωπίσουν πλήθος εμποδίων, τα οποία τελικώς ξεπερνούν κατά την πρακτική εφαρμογή των δράσεων. Πράγματι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της έρευνας, ο εντοπισμός των ανασταλτικών

παραγόντων δεν λειτουργεί *τελικώς* αποτρεπτικά ως προς την ανάληψη δράσεων Ε.Κ.Ε. από τις επιχειρήσεις.

- Ειδικότερα, η πλειονότητα των ερωτηθέντων απαντά ότι το οικονομικό κόστος αποτελεί το κύριο εμπόδιο στην εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. Συχνά το κόστος των δράσεων αυτών είναι απαγορευτικό για επιχειρήσεις που πασχίζουν για την οικονομική τους επιβίωση.
- Ένας ακόμη παράγοντας που συναντάται εξίσου στις απαντήσεις των ερωτηθέντων είναι αυτός του χρόνου. Οι ερωτηθέντες υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει χρόνος για την υλοποίηση τέτοιων πρακτικών, καθώς ο χρόνος συχνά δεν επαρκεί ούτε για την κάλυψη των βασικών υποχρεώσεων της επιχείρησης.
- Το μέγεθος της επιχείρησης αποτελεί τον τρίτο ανασταλτικό παράγοντα. Κάποιες επιχειρήσεις είναι πολύ μικρές, ακόμα και οικογενειακές, και δεν είναι σε θέση να εφαρμόσουν πρακτικές Ε.Κ.Ε. Ορισμένοι, μάλιστα, εκ των ερωτηθέντων αναφέρθηκαν στο γεγονός ότι οι δαπάνες των μεγάλων επιχειρήσεων για την εφαρμογή τέτοιων πρακτικών δικαιολογούνται από το δημόσιο, ενώ των μικρομεσαίων όχι.
- Ο τέταρτος παράγοντας, που εμφανίζεται συχνά στις απαντήσεις, είναι η έλλειψη της απαιτούμενης πληροφόρησης γύρω από θέματα Ε.Κ.Ε. Παράλληλα, η απουσία εξειδικευμένων συνεργατών, οι οποίοι να μπορούν να ασχοληθούν με τέτοια θέματα και να τους κατευθύνουν σωστά αποτελεί πρόβλημα.

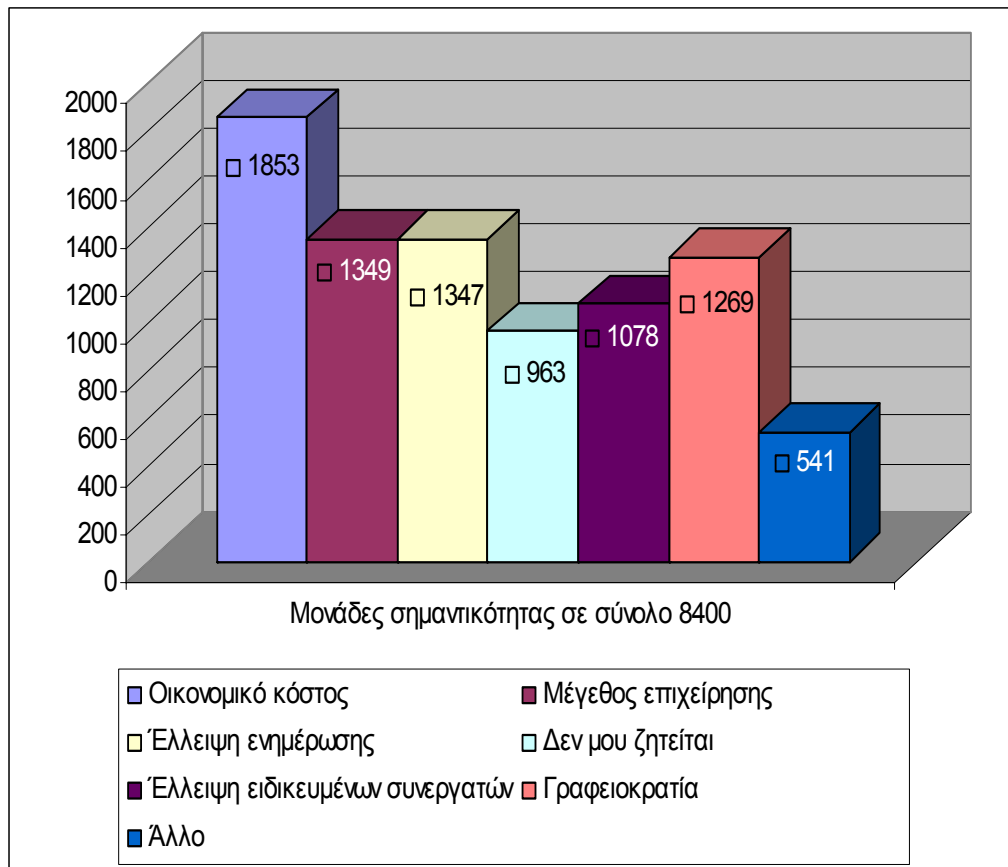
Υπήρξαν ασφαλώς και απαντήσεις που διαφοροποιήθηκαν ως προς τη φύση των ανασταλτικών παραγόντων. Αναφέρθηκαν, μεταξύ άλλων, η ελλιπής εσωτερική οργάνωση και δομή της επιχείρησης, η απροθυμία των

εργαζομένων, η απουσία θεσμικού πλαισίου, αλλά και η γενικότερη αδιαφορία των επιχειρηματιών για τις δράσεις Ε.Κ.Ε.

6.3.3. Ιεράρχηση αποτρεπτικών παραγόντων

(Ερώτηση Δ3: Ιεραρχήστε τους παράγοντες που ενδεχομένως λειτουργούν αποτρεπτικά για την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε..)

Η ακριβής διατύπωση αυτής της ιεραρχικού τύπου ερώτησης ήταν: «*Ιεραρχήστε τους παρακάτω παράγοντες που ενδεχομένως λειτουργούν αποτρεπτικά για την εφαρμογή δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης: (τοποθετήστε πρώτο τον παράγοντα που προκαλεί τα περισσότερα προβλήματα)*» και τα προς ιεράρχηση προβλήματα ήταν α) το οικονομικό κόστος, β) το μέγεθος της επιχείρησης, γ) η έλλειψη ενημέρωσης, δ) δεν μου το ζητάνε/δεν το απαιτούν (τα ενδιαφερόμενα μέρη), ε) η έλλειψη εξειδικευμένων συνεργατών στ) η γραφειοκρατία και ζ) άλλο (προσδιορίστε).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ιεράρχησης που εμφανίζονται με τους αντίστοιχους βαθμούς σημαντικότητας στο ανωτέρω γράφημα το **οικονομικό κόστος** αποτελεί με μεγάλη διαφορά το σημαντικότερο πρόβλημα, αν και, όπως αποδεικνύεται από την ερώτηση που ακολουθεί, δεν συνιστά στις περισσότερες περιπτώσεις έντονα αποτρεπτικό παράγοντα, δεδομένου ότι σύμφωνα με τα προηγούμενα ευρήματα οι επιχειρήσεις του δείγματος εφαρμόζουν πρακτικές Ε.Κ.Ε. Σε κάθε περίπτωση ο οικονομικός παράγοντας εμφανίζεται ιδιαίτερα έντονος, ενώ αξίζει να σημειωθούν οι σχετικά υψηλοί βαθμοί σημαντικότητας της τελευταίας επιλογής (άλλο) -σε σχέση με το γεγονός ότι αυτού του τύπου οι επιλογές συνήθως παραμένουν απροσδιόριστες και άρα ιεραρχούνται στη χαμηλότερη θέση- που στις περισσότερες περιπτώσεις προσδιορίστηκε ως «έλλειψη χρόνου», μετά από σχετική επισήμανση των μελών της ερευνητικής ομάδας.

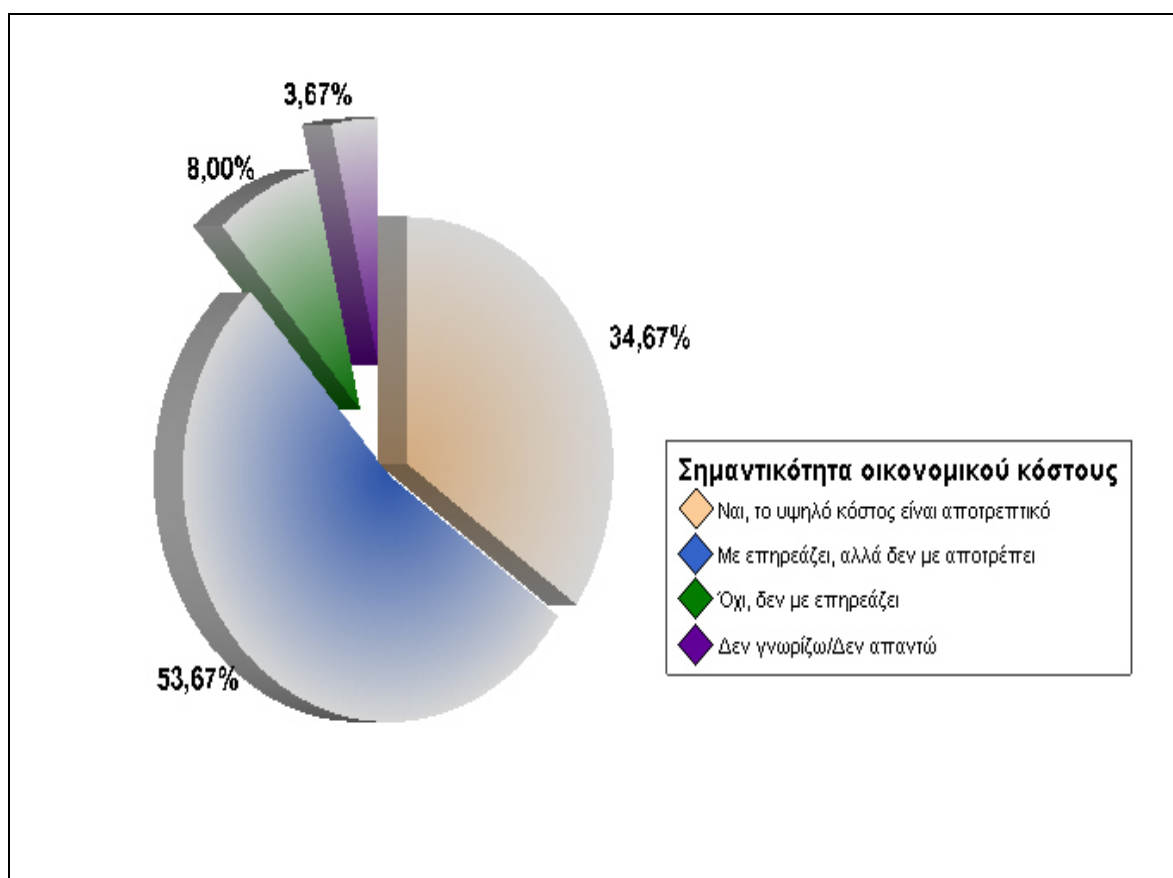
Σημαντικά προβλήματα επίσης συνιστούν σύμφωνα με τα αποτελέσματα η έλλειψη εξειδικευμένων σε θέματα Ε.Κ.Ε. συνεργατών, η έλλειψη ενημέρωσης και η γραφειοκρατία -προβλήματα δηλαδή που επανεμφανίζονται και σε άλλα σημεία των συνεντεύξεων και αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών Ε.Κ.Ε. εκ μέρους των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

6.3.4. Οικονομικό κόστος

(Ερώτηση Δ4: Σας επηρεάζει αρνητικά ο παράγοντας του οικονομικού κόστους στην απόφασή σας να προβείτε σε ενέργειες Ε.Κ.Ε.;)

Σε σχέση με το οικονομικό κόστος ως ανασταλτικό παράγοντα για την ανάληψη δράσεων Ε.Κ.Ε. η ερώτηση η οποία τέθηκε ήταν η ακόλουθη: «*Σας επηρεάζει αρνητικά ο παράγοντας του οικονομικού κόστους στην απόφασή σας να προβείτε σε ενέργειες Ε.Κ.Ε.*». Οι επιλογές για την κλειστού τύπου αυτή ερώτηση περιέχονταν στην κλίμακα «Ναι, το υψηλό κόστος είναι αποτρεπτικό - Με επηρεάζει, αλλά δεν με αποτρέπει - Όχι, δεν με επηρεάζει,

ακολουθώ πρακτικές Ε.Κ.Ε. ανεξαρτήτως κόστους». Επιπλέον υπήρχε και η επιλογή «Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ».

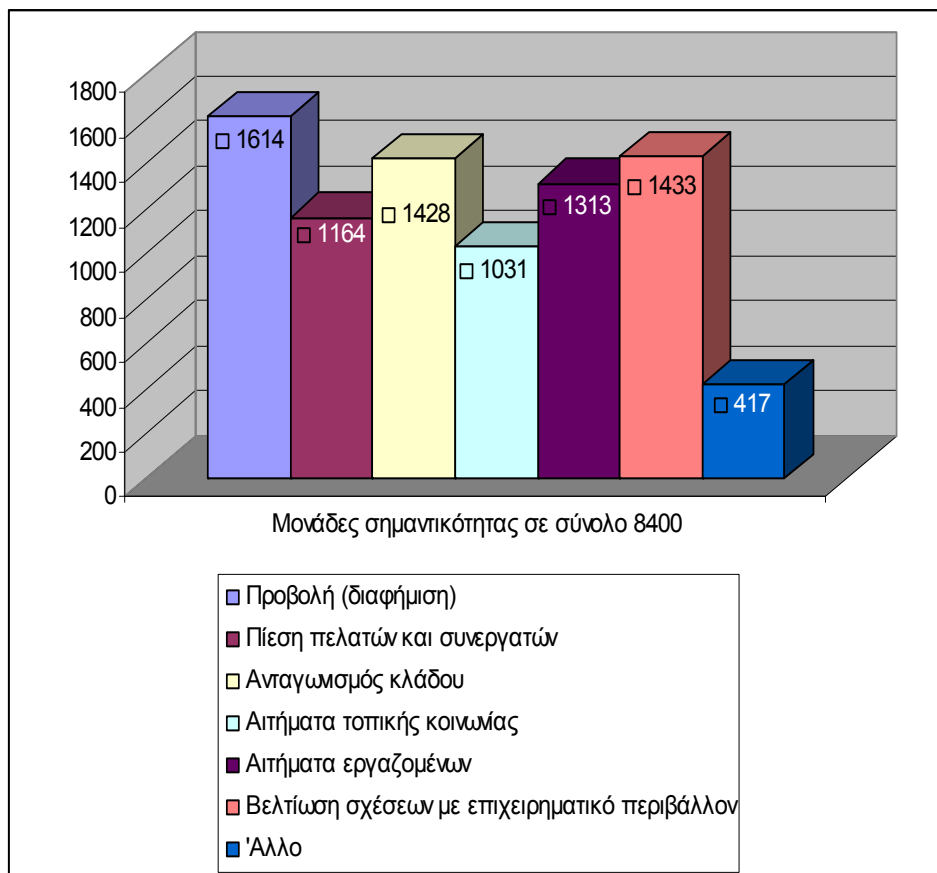
Λαμβάνοντας υπόψη το παραπάνω γράφημα, γίνεται φανερό ότι μια μεγάλη πλειονότητα η οποία ξεπερνά το 50% των επιχειρήσεων, θεωρεί ότι **το υψηλό κόστος αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε. αλλά όχι αποτρεπτικό.**

Ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 34% θεωρεί το οικονομικό κόστος εξέχουσας σημαντικότητας ανασταλτικό παράγοντα, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό το οποίο αγγίζει το 8% των εταιρειών, θεωρεί το οικονομικό κόστος ως μη αποτρεπτικό παράγοντα. Περίπου ίδιο ποσοστό απάντησε ότι δεν γνωρίζει ή δεν επιθυμεί να απαντήσει.

6.3.5. Θετικά κίνητρα κατά σημαντικότητα

(Ερώτηση Δ5: Ιεραρχήστε τους παράγοντες που ενδεχομένως λειτουργούν ενθαρρυντικά για την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε..)

Η ακριβής διατύπωση αυτής της ιεραρχικού τύπου ερώτησης ήταν «Ιεραρχήστε τους παρακάτω παράγοντες που ενδεχομένως λειτουργούν ενθαρρυντικά για την εφαρμογή δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, (τοποθετήστε πρώτο τον παράγοντα που δημιουργεί τα περισσότερα κίνητρα)» και τα προς ιεράρχηση κίνητρα ήταν α) η προβολή (διαφήμιση), β) η πίεση πελατών και συνεργατών, γ) ο ανταγωνισμός του κλάδου, δ) τα αιτήματα της τοπικής κοινωνίας, ε) τα αιτήματα των εργαζομένων, στ) η βελτίωση των σχέσεων με το επιχειρηματικό περιβάλλον και ζ) άλλος παράγοντας (προσδιορίστε).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ιεράρχησης που εμφανίζονται με τους αντίστοιχους βαθμούς σημαντικότητας στο ανωτέρω γράφημα **τα κίνητρα που σχετίζονται με την προβολή αλλά και τη λειτουργία της επιχείρησης βρίσκονται στις υψηλότερες ιεραρχικές θέσεις**, αν και πρέπει να σημειωθεί ότι στη συγκεκριμένη ερώτηση δεν παρατηρούνται μεγάλες διαφορές στους βαθμούς σημαντικότητας ανάμεσα στις ιεραρχημένες επιλογές. Ως πιο **ισχυρά θετικά κίνητρα** για την ανάληψη δράσεων Ε.Κ.Ε. θεωρούνται από τις επιχειρήσεις του δείγματος τα εξής:

- Η προβολή
- Η βελτίωση των σχέσεων με το επιχειρηματικό περιβάλλον
- Ο εσωτερικός εντός του κλάδου ανταγωνισμός

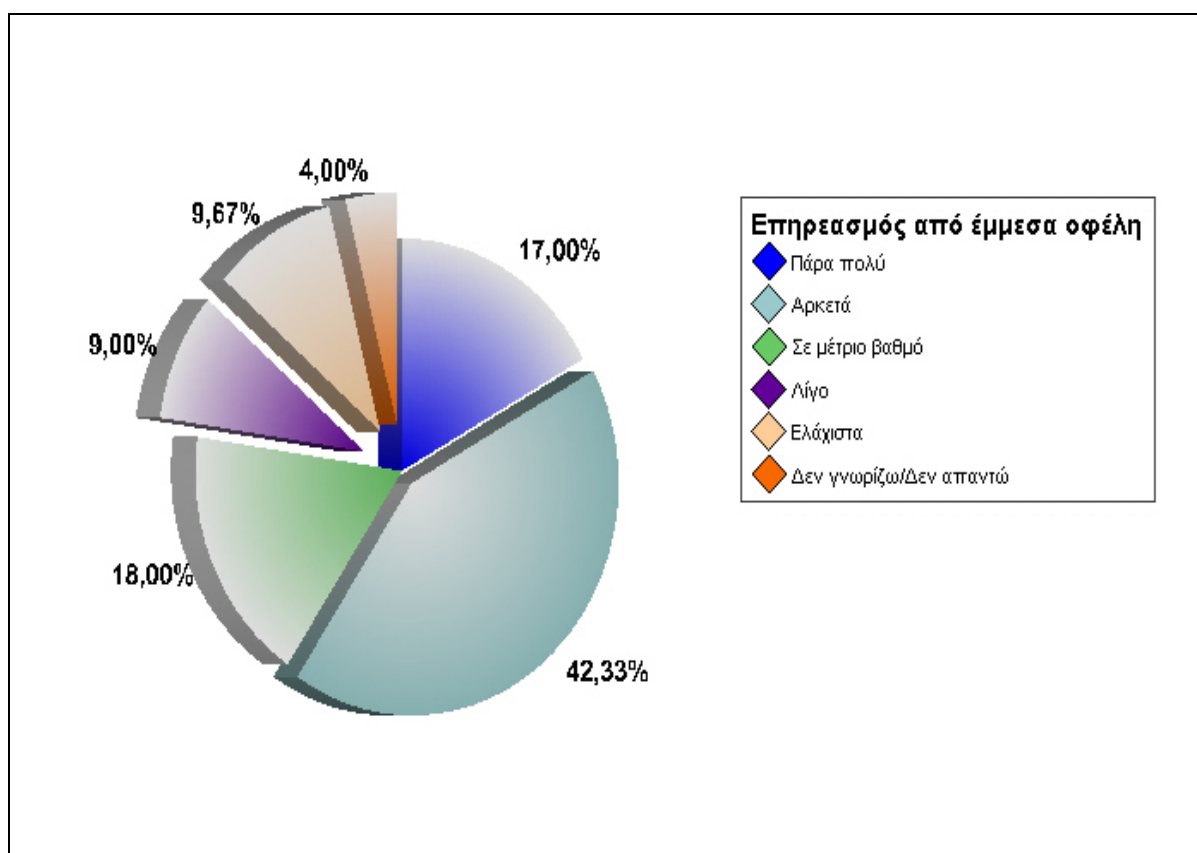
Αντίθετα, στις χαμηλότερες ιεραρχικές θέσεις βρίσκονται εξωγενείς παράγοντες όπως η πίεση πελατών/συνεργατών και τα αιτήματα της τοπικής κοινωνίας. Η αυτοαναφορικότητα των επιχειρήσεων σε σχέση με τον τρόπο που αντιλαμβάνονται την έννοια της Ε.Κ.Ε. επιβεβαιώνεται και σε αυτή την περίπτωση, όπου οι εσωτερικοί παράγοντες αποτελούν τα ισχυρότερα κίνητρα σε εμφανή αντιδιαστολή με τους εξωτερικούς παράγοντες που χαρακτηρίζονται χαμηλής σημαντικότητας.

6.3.6. Έμμεσα οφέλη

(Ερώτηση Δ6: Τα έμμεσα οφέλη που προκύπτουν από δράσεις Ε.Κ.Ε. (π.χ. φοροελαφρύνσεις, αύξηση πωλήσεων κ.λπ.) επηρεάζουν την απόφασή σας για την ανάληψη τέτοιων δράσεων;)

Ένα άλλο ερώτημα που τέθηκε αφορά το βαθμό κατά τον οποίο τα οφέλη που απορρέουν από δράσεις Ε.Κ.Ε. επηρεάζουν την απόφαση των επιχειρήσεων. Η διατύπωση του ερωτήματος αυτού ήταν η εξής: «*Τα έμμεσα οφέλη που προκύπτουν από δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (π.χ. φοροελαφρύνσεις, αύξηση πωλήσεων κ.λπ.) επηρεάζουν την απόφασή σας για την ανάληψη τέτοιων δράσεων;*». Οι επιλογές για την κλειστού τύπου

αυτή ερώτηση ήταν: «Πάρα πολύ, Αρκετά, Σε μέτριο βαθμό, Λίγο, Ελάχιστα», ενώ υπήρχε και η δυνατότητα απάντησης «Δεν γνωρίζω/ Δεν απαντώ».

Όπως διαπιστώνεται από το γράφημα ένα σημαντικό ποσοστό (59,33%) επηρεάζεται από τα έμμεσα οφέλη αρκετά ή πάρα πολύ. Μικρότερο είναι το ποσοστό εκείνων που επηρεάζονται σε μέτριο βαθμό (18%), ενώ το 18,67% δεν επηρεάζεται σημαντικά. Τα αποτελέσματα της ερώτησης αυτής αποτυπώνουν **τη σημασία που έχουν για τις Μ/ΜΕ τα έμμεσα οφέλη** που προκύπτουν από δράσεις Ε.Κ.Ε.

Η αντίφαση που ενδεχομένως εντοπίζεται μεταξύ των αποτελεσμάτων της παρούσας ερώτησης και εκείνης που αφορά τα οφέλη από την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. (βλ. παραπάνω ενότητα 6.2.4. / Ερώτηση Γ4) μας ωθεί στο συμπέρασμα ότι, ενώ οι ερωτηθέντες πράγματι τοποθετούν πολύ χαμηλά στην ιεράρχηση τα προσδοκώμενα οφέλη από την ανάληψη πρωτοβουλιών Ε.Κ.Ε., όταν ερωτηθούν για το οικονομικό όφελος μεμονωμένα και εκτός

πλαisiού, αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο έμμεσων οικονομικών οφελών ως σημαντικό κίνητρο στην απόφασή τους για την υιοθέτηση πρακτικών Ε.Κ.Ε.

6.3.7. Προσδοκίες από δημόσιους φορείς

(Ερώτηση Δ7: Τι περιμένετε από τους δημόσιους φορείς για την εφαρμογή εκ μέρους σας δράσεων Ε.Κ.Ε. (π.χ. Βραβείο, φοροελαφρύνσεις, απλοποίηση γραφειοκρατίας);)

Στην ερώτηση σχετικά με τις προσδοκίες από τους δημόσιους φορείς ζητήθηκε από τους ερωτηθέντες να απαντήσουν τι περιμένουν από τους φορείς του Δημοσίου προκειμένου να προβούν σε δράσεις Ε.Κ.Ε.

Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων δήλωσε ότι θα υιοθετούσαν δράσεις Ε.Κ.Ε. αν υπήρχε **απλοποίηση της γραφειοκρατίας** καθώς η τελευταία τους στερεί πολύ από το χρόνο τους με αποτέλεσμα να εγκαταλείπουν τελικώς τις όποιες προσπάθειες.

Το δεύτερο σε σημαντικότητα κίνητρο ήταν τα **έμμεσα οικονομικά οφέλη** όπως είναι οι φοροελαφρύνσεις, ενώ ακολουθούν τα **άμεσα οικονομικά οφέλη**, όπως οι επιχορηγήσεις και οι δανειοδοτήσεις. Επίσης, δεν ήταν λίγοι οι ερωτηθέντες που θα επιζητούσαν την προβολή και την αναγνώριση μέσω κάποιου βραβείου, κάποιου συνεδρίου, ή ακόμη μέσω μιας έκδοσης καλών πρακτικών κάθε εταιρείας. Στον αντίποδα, αρκετοί απάντησαν ότι οι πρακτικές Ε.Κ.Ε. δεν θα πρέπει να γίνονται με σκοπό την αναγνώριση.

Κάποιες από τις επιχειρήσεις δήλωσαν ότι θα ενδιαφέρονταν να ακολουθήσουν πρακτικές Ε.Κ.Ε. αν υπήρχε περισσότερη ενημέρωση εκ μέρους των Δημόσιων Φορέων. Ένα μικρό μέρος των ερωτηθέντων θα προέβαινε σε τέτοιες δράσεις αν υπήρχε συμμετοχή και ευαισθητοποίηση και του Δημοσίου τομέα, ενώ ορισμένοι ζήτησαν καλύτερη οργάνωση και διοίκηση καθώς και αξιοκρατικές μεθόδους. Κάποιοι, τέλος, ερωτηθέντες

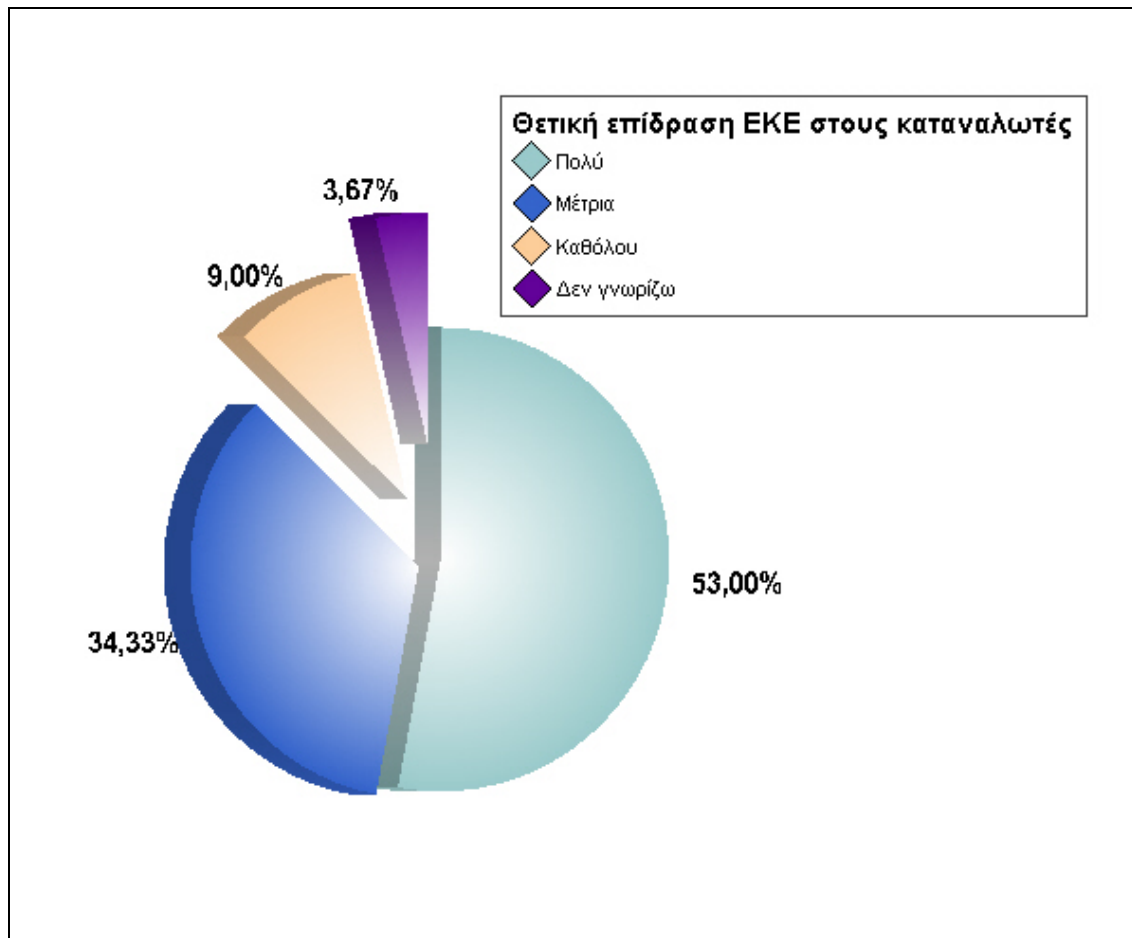
ζήτησαν την ύπαρξη συγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου που θα ορίζει επακριβώς τις δράσεις Ε.Κ.Ε.

Ωστόσο, δεν ήταν μικρός ο αριθμός των ερωτηθέντων οι οποίοι δήλωσαν ότι θα προέβαιναν σε δράσεις Ε.Κ.Ε. χωρίς να περιμένουν οποιοδήποτε αντάλλαγμα από τους Δημόσιους Φορείς.

6.3.8. Αντίκτυπος στους αποδέκτες προϊόντων και υπηρεσιών

(Ερώτηση Δ8: Πιστεύετε ότι η εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. εκ μέρους μιας επιχείρησης επηρεάζει θετικά τους αποδέκτες των προϊόντων και των υπηρεσιών της;)

Αναφορικά με την απήχηση στους αποδέκτες των προϊόντων και των υπηρεσιών τέθηκε το ερώτημα: «Πιστεύετε ότι η εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. εκ μέρους μιας επιχείρησης επηρεάζει θετικά τους αποδέκτες των προϊόντων και των υπηρεσιών της;» Οι επιλογές για την ερώτηση αυτή συγκαταλέγονταν στην κλίμακα «Πολύ, Μέτρια, Καθόλου, Δεν γνωρίζω».

Με βάση το γράφημα προκύπτει ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις (σε ποσοστό μεγαλύτερο του 85%) θεωρούν ότι **η εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. επηρεάζει τους αποδέκτες των υπηρεσιών τους** σε κάποιο βαθμό. Μόνο ένα ποσοστό μικρότερο του 10% θεωρεί ότι οι αποδέκτες των προϊόντων και των υπηρεσιών δεν επηρεάζονται καθόλου από την ανάληψη ή μη πρακτικών Ε.Κ.Ε. Ποσοστό μικρότερο από το 4% απάντησαν ότι δεν γνωρίζουν.

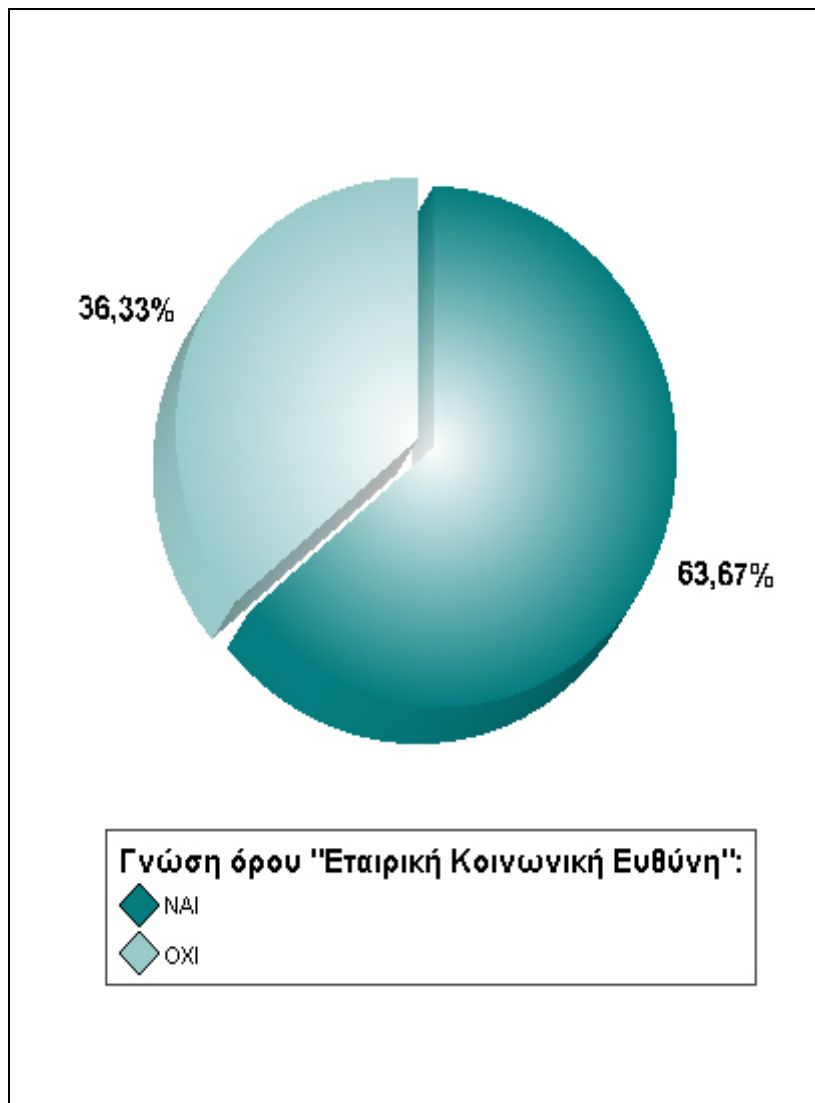
Το γεγονός ότι οι περισσότερες από τις επιχειρήσεις θεωρούν ότι οι καταναλωτές των προϊόντων και των υπηρεσιών τους επηρεάζονται από την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. επενεργεί θετικά για την υιοθέτηση τέτοιων δράσεων, καθώς προκειμένου οι επιχειρήσεις να είναι αρεστές στους καταναλωτές τους θα προβούν στην ανάληψη δράσεων Ε.Κ.Ε.

6.4. Θέματα Ενημέρωσης

6.4.1. Εξοικείωση με τον όρο «Ε.Κ.Ε.»

(Ερώτηση E1: *Είχατε ξανακούσει, πριν από αυτή τη συνάντηση, τον όρο Ε.Κ.Ε.;*)

Η ερώτηση η οποία αφορούσε την εξοικείωση με τον όρο Ε.Κ.Ε. διατυπώθηκε ως εξής: «*Είχατε ξανακούσει πριν από αυτή τη συνάντηση τον όρο Ε.Κ.Ε.*». Δύο ήταν οι πιθανές απαντήσεις σε αυτή την κλειστού τύπου ερώτηση: «Ναι, Όχι».

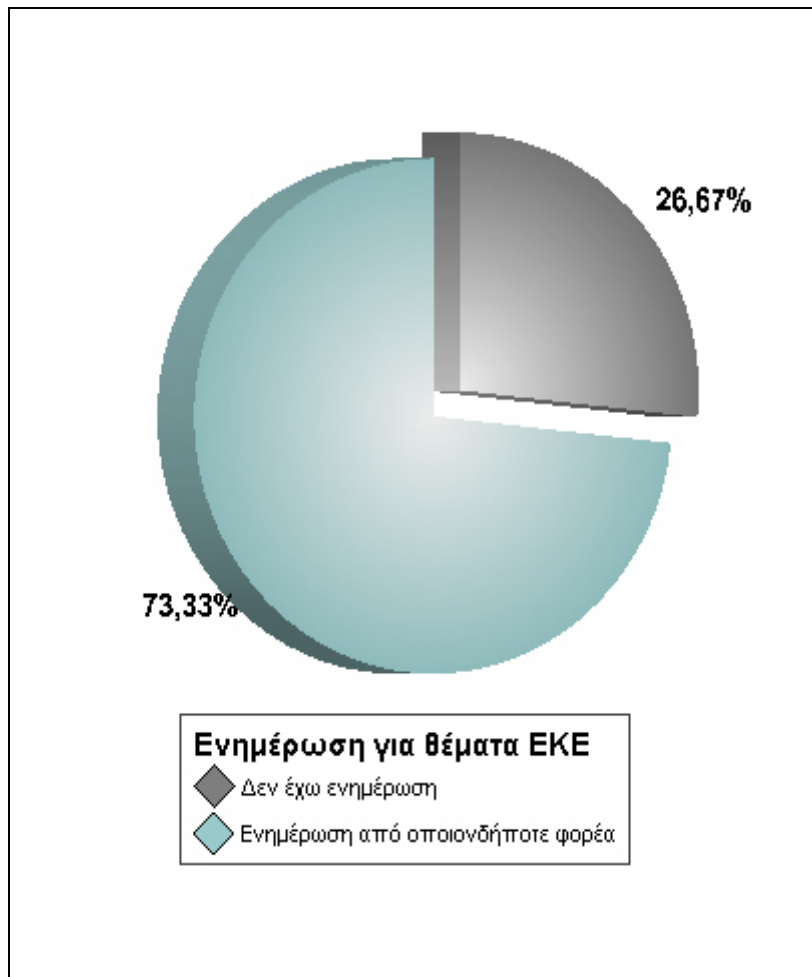
Το γράφημα φανερώνει ότι η πλειονότητα των επιχειρήσεων, σε ποσοστό περίπου 64%, είχε ξανακούσει τον όρο Ε.Κ.Ε.

Εξαιρετικά σπουδαίο καθίσταται το ότι **στα 2/3 των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που έλαβαν μέρος στην έρευνα ο όρος Ε.Κ.Ε. ήταν οικείος**, γεγονός το οποίο συνεπάγεται έναν υψηλό βαθμό ευαισθητοποίησης από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του δείγματος.

6.4.2. Πηγές Ενημέρωσης σε θέματα Ε.Κ.Ε.

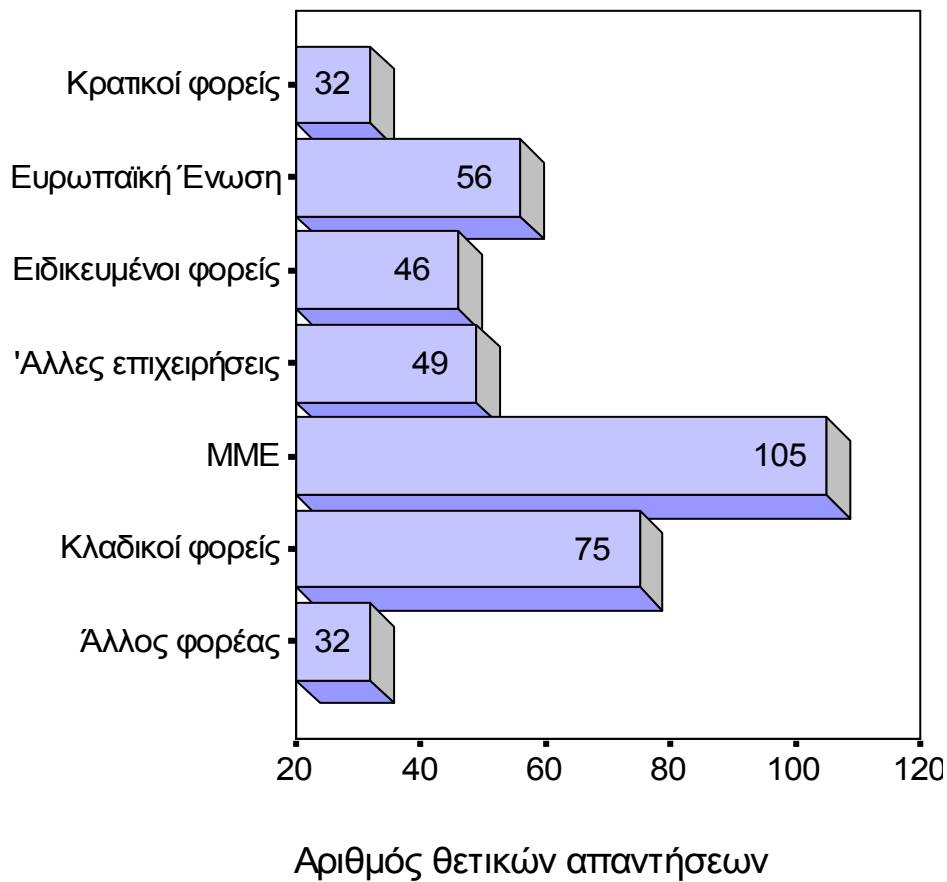
(Ερώτηση E2: Ποιες είναι οι πηγές ενημέρωσής σας σε θέματα Ε.Κ.Ε.?)

Σχετικά με τις πηγές ενημέρωσης σε θέματα Ε.Κ.Ε. το ερώτημα που τέθηκε είχε την ακόλουθη μορφή: «*Ποιες είναι οι πηγές ενημέρωσής σας σε θέματα Ε.Κ.Ε.;*». Οι επιλογές για την πολλαπλών επιλογών αυτή ερώτηση περιλαμβάνονταν στην κλίμακα «Κρατικοί φορείς, Ευρωπαϊκή Ένωση, Εξειδικευμένοι φορείς, Άλλες επιχειρήσεις, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Κλαδικοί Επαγγελματικοί Φορείς, Άλλη πηγή», ενώ υπήρχε και η επιλογή «Δεν έχω ενημέρωση».

Προκύπτει από το γράφημα ότι μόλις το 1/4 των επιχειρήσεων δεν έχει καμία ενημέρωση για θέματα Ε.Κ.Ε. Σε ποσοστό που πλησιάζει το 75% των επιχειρήσεων υπάρχει ενημέρωση για θέματα Ε.Κ.Ε. από κάποιον φορέα.

Φορείς ενημέρωσης

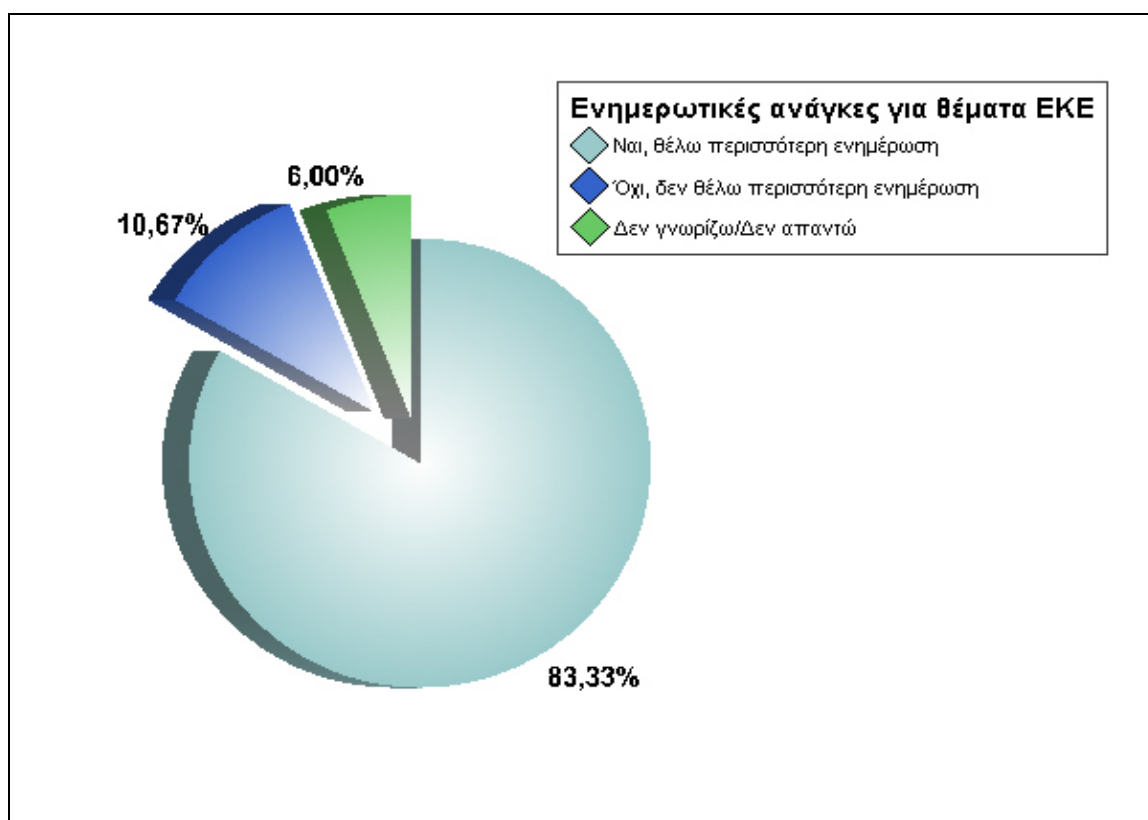
Το παραπάνω γράφημα αποκαλύπτει ότι **τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή ενημέρωσης** για την πλειονότητα των επιχειρήσεων που έχουν ενημέρωση για θέματα Ε.Κ.Ε. Σε μικρότερο αλλά όχι ευκαταφρόνητο βαθμό ακολουθούν οι κλαδικοί και επαγγελματικοί φορείς στους οποίους ανήκει η επιχείρηση, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση, οι Άλλες επιχειρήσεις και οι Εξειδικευμένοι φορείς, όπως είναι το Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε., αποτελούν ακόμα σε μικρό βαθμό πηγές ενημέρωσης για τα σχετικά θέματα, ενώ πολύ λίγες είναι οι επιχειρήσεις -περίπου μία στις δέκα- που λαμβάνουν ενημέρωση από κρατικούς φορείς. Επισημαίνεται ότι οι επιχειρήσεις μπορούσαν να επιλέξουν περισσότερες από μία πηγές ενημέρωσης.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι εφόσον για τις περισσότερες επιχειρήσεις τα Μ.Μ.Ε. αποτελούν εξέχουσα πηγή ενημέρωσης, μια καμπάνια ευαισθητοποίησης είναι απαραίτητο να τα περιλαμβάνει. Επιπρόσθετα, επιβάλλεται να γίνει καλύτερη ενημέρωση στους Κλαδικούς και Επαγγελματικούς φορείς, ούτως ώστε να υπάρχει σφαιρική και πλήρης ενημέρωση από μέρους τους προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

6.4.3. Ενημερωτικές ανάγκες

(Ερώτηση Ε3: Θα θέλατε περισσότερη ενημέρωση σε θέματα Ε.Κ.Ε.;)

Σε σχέση με την επιθυμία των επιχειρήσεων για περισσότερη ενημέρωση σε θέματα Ε.Κ.Ε. η ερώτηση ήταν διατυπωμένη με τον εξής τρόπο: «*Θα θέλατε περισσότερη ενημέρωση σε θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης;*». Στην κλειστού τύπου αυτή ερώτηση οι επιλογές που είχαν οι ερωτηθέντες ήταν: «Ναι, Όχι, Δεν γνωρίζω/ Δεν απαντώ».

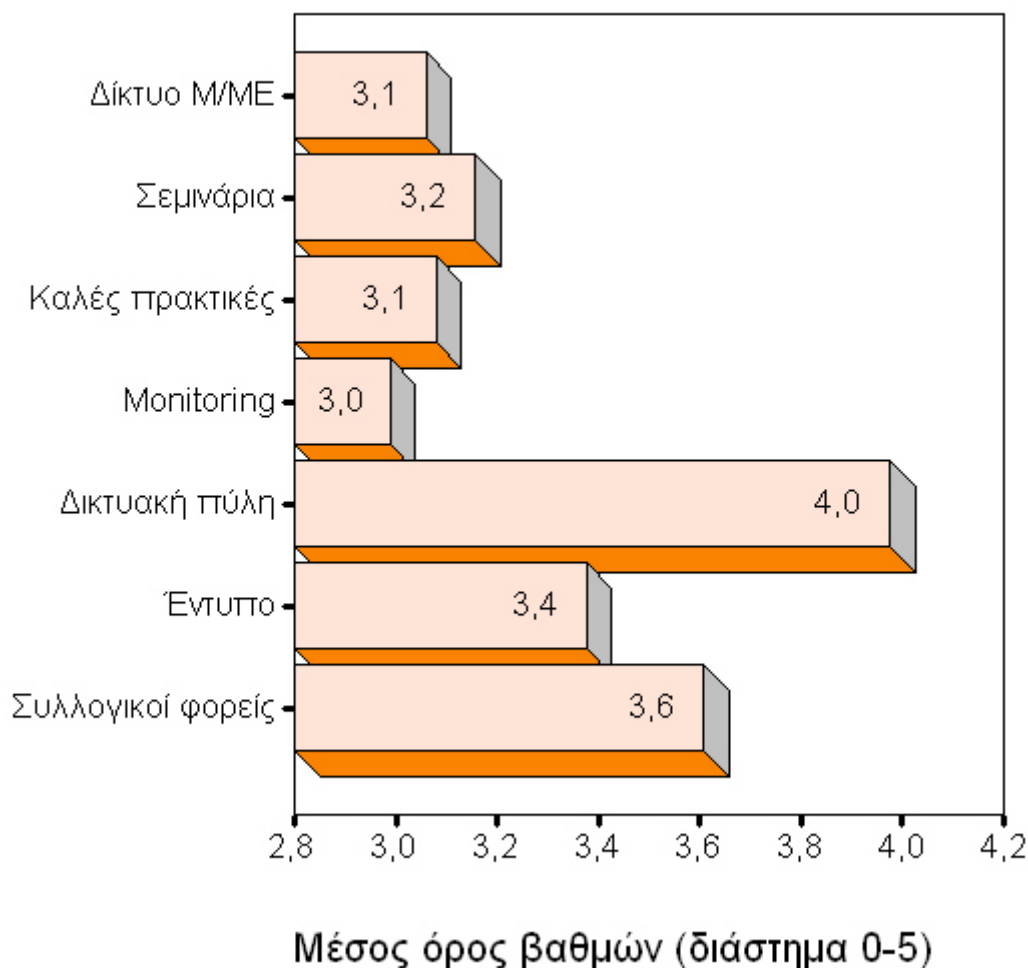
Η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων (83,33%) αποκρίθηκαν θετικά, δήλωσαν δηλαδή ότι **θα επιθυμούσαν περισσότερη ενημέρωση**. Το 10,67% απάντησε αρνητικά, ενώ ένα μικρό ποσοστό (6%) επέλεξε την απάντηση «Δεν γνωρίζω/ Δεν απαντώ». Το ιδιαίτερα σημαντικό ποσοστό εκείνων που θα επιθυμούσαν περισσότερη ενημέρωση αντικατοπτρίζει την ανάγκη συστηματικής ενασχόλησης με το θέμα της εξάπλωσης της έννοιας της Ε.Κ.Ε. και των πρακτικών της. Παράλληλα, το γεγονός ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων είναι θετικά διακείμενοι απέναντι στο κομμάτι της ενημέρωσης είναι αρκετά ενθαρρυντικό και αυτό γιατί όσο πιο πρόσφορο είναι το έδαφος τόσο πιο αποτελεσματική θα είναι η διάχυση της κουλτούρας της Ε.Κ.Ε.

6.4.4. Βαθμός προτίμησης επικοινωνιακών πρακτικών

(Ερώτηση E4: Εκφράστε το βαθμό προτίμησής σας για τις επικοινωνιακές πρακτικές για θέματα Ε.Κ.Ε..)

Στον τομέα της ενημέρωσης εμπίπτει και η ερώτηση για τις καταλληλότερες επικοινωνιακές πρακτικές, η οποία τέθηκε ως εξής: «*Εκφράστε το βαθμό προτίμησής σας για καθεμιά από τις παρακάτω επικοινωνιακές πρακτικές για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Παρακαλούμε απαντήστε βάσει της κλίμακας από "0=χαμηλή προτίμηση" έως και "5=υψηλή προτίμηση"*».

Προτιμήσεις επικοινωνιακών πρακτικών

Όπως καθίσταται σαφές από το γράφημα η επικοινωνιακή πρακτική που έχει τον υψηλότερο μέσο όρο (4) είναι αυτή της δημιουργίας **Διαδικτυακής Πύλης**. Ακολουθούν η ενημέρωση μέσω συλλογικών φορέων (3,6) και έντυπου ενημερωτικού υλικού (3,4). Τα σεμινάρια, το δίκτυο επικοινωνίας μεταξύ των Μ/ΜΕ, οι εκθέσεις καλών πρακτικών αλλά και η θέσπιση ανεξάρτητου οργάνου παρακολούθησης παρουσιάζουν μικρές αποκλίσεις μεταξύ τους και κινούνται όλες γύρω στο 3, το οποίο υποδηλώνει προτίμηση σε μέτριο βαθμό. Η υψηλή προτίμηση για τη δημιουργία Διαδικτυακής Πύλης αναδεικνύει τη σημασία της χρήσης νέων τεχνολογιών στις σύγχρονες κοινωνίες. Η Διαδικτυακή Πύλη σε συνδυασμό με την καλύτερη οργάνωση και δραστηριοποίηση των συλλογικών φορέων μοιάζουν

να είναι οι πλέον αποτελεσματικές λύσεις για τη διάδοση της κουλτούρας της Ε.Κ.Ε.

6.4.5. Ενημέρωση για καλές πρακτικές Ε.Κ.Ε.

(Ερώτηση Ε5: Αναφέρετε παραδείγματα πρακτικών Ε.Κ.Ε. για τα οποία θα θέλατε περισσότερη ενημέρωση.)

Η ερώτηση αυτή αποτελεί έναν τρόπο αποτύπωσης της κατάστασης που επικρατεί στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σχετικά με την ενημέρωσή τους σε θέματα Ε.Κ.Ε.

Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες εξέφρασαν την ανάγκη για συνολική ενημέρωση, γεγονός που αντικατοπτρίζει **την έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης** για την πλειονότητα των πρακτικών Ε.Κ.Ε.

Ένας αρκετά μεγάλος αριθμός ερωτηθέντων δήλωσε ότι θα ήθελε περισσότερη ενημέρωση για τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και ειδικότερα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Παράλληλα, αναφέρθηκε συχνά η επιθυμία ενημέρωσης σχετικά με πρακτικές που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος.

Σημαντικό μέρος των ερωτηθέντων θέλει να ενημερωθεί περισσότερο για τις παροχές προς τους εργαζόμενους, για τα σεμινάρια αλλά και τη δια βίου κατάρτιση. Επιπλέον, αρκετοί ζήτησαν ενημέρωση για τις φιλανθρωπικές δράσεις και τις χορηγίες. Μικρότερος αριθμός ερωτηθέντων επιθυμεί περισσότερη ενημέρωση σχετικά με το ποια οικονομικά οφέλη προκύπτουν από την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε., όπως και για την πιθανότητα επιβράβευσης τέτοιων πρακτικών.

Ένας ερωτώμενος θέλησε να ενημερωθεί περισσότερο για τις Cross Sector Partnerships, δηλαδή τις συνεργασίες επιχειρήσεων με μη κυβερνητικές οργανώσεις, αλλά όχι στο πλαίσιο δωρεών. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η

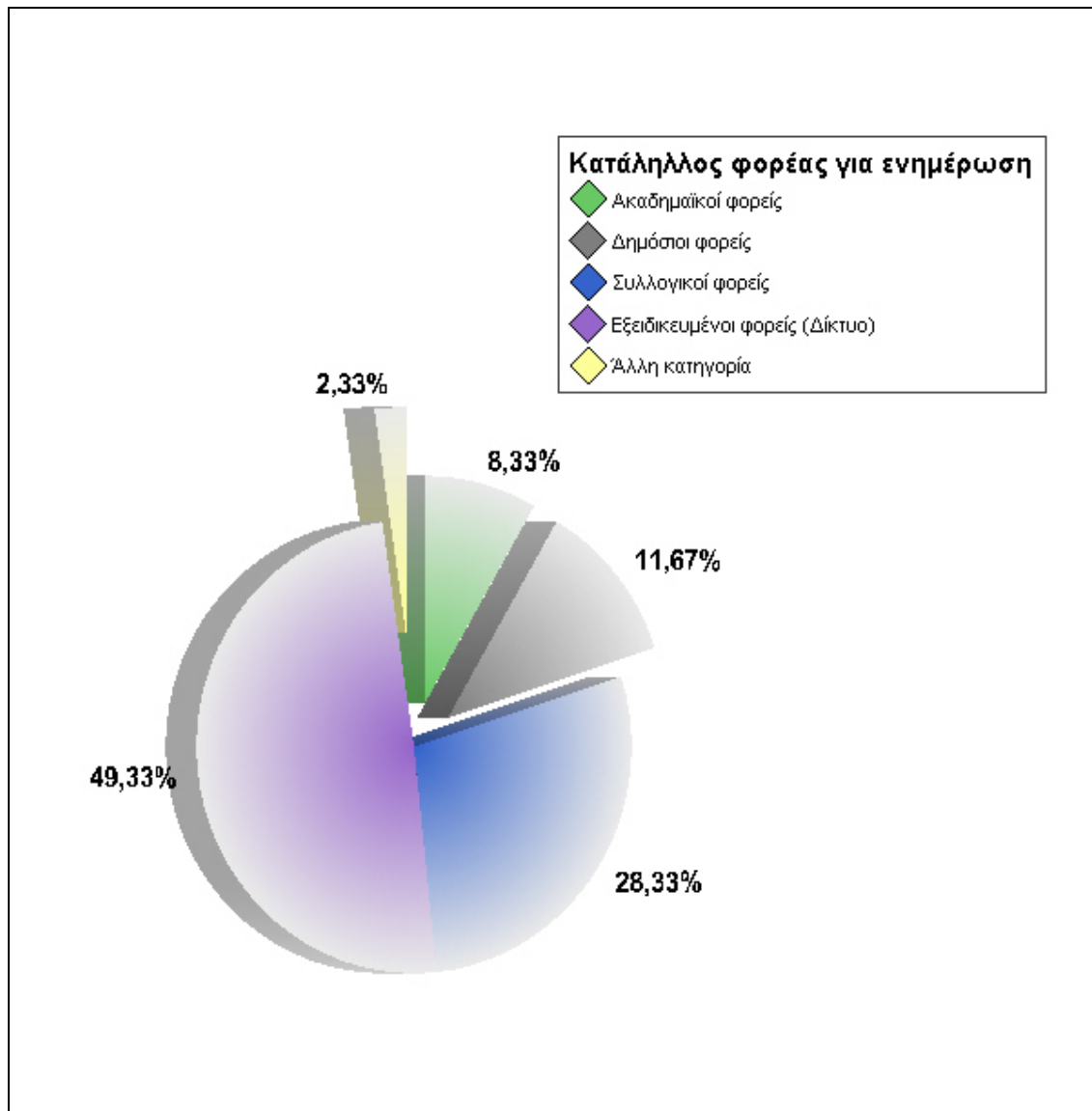
επιθυμία ενός άλλου ερωτηθέντος να ενημερωθεί για το σκοπό και τα θετικά αποτελέσματα της εφαρμογής δράσεων Ε.Κ.Ε.

Τέλος, λίγοι ήταν οι ερωτηθέντες που απάντησαν ότι δεν χρειάζονται περισσότερη ενημέρωση, καθώς έχουν ήδη εξοικείωση με τις πρακτικές της Ε.Κ.Ε. Πρόκειται, κατά κύριο λόγο, για εκπροσώπους μεγάλων επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν ενσωματώσει στο πρόγραμμά τους δράσεις Ε.Κ.Ε. και ενημερώνουν επαρκώς τους εργαζόμενους τους για τις αντίστοιχες πρακτικές.

6.4.6. Καταλληλότητα ενημερωτικού φορέα

(Ερώτηση Ε6: Ποια κατηγορία φορέων πιστεύετε ότι είναι η καταλληλότερη για να γνωστοποιήσει τα προγράμματα Ε.Κ.Ε. στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις;)

Όσον αφορά την καταλληλότητα των ενημερωτικών φορέων τέθηκε το εξής ερώτημα: «Ποια κατηγορία φορέων πιστεύετε ότι είναι η καταλληλότερη για να γνωστοποιήσει τα προγράμματα Ε.Κ.Ε. στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις;». Οι ερωτηθέντες είχαν να επιλέξουν μεταξύ των απαντήσεων: «Ακαδημαϊκοί φορείς, Δημόσιοι φορείς, Συλλογικοί φορείς, Εξειδικευμένοι φορείς, Άλλη κατηγορία». Να σημειωθεί ότι οι ερωτηθέντες είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν μόνο μία απάντηση.

Από το γράφημα προκύπτει ότι σε ποσοστό που αγγίζει το 50% οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θεωρούν καταλληλότερο φορέα γνωστοποίησης των πρακτικών και των προγραμμάτων Ε.Κ.Ε. στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις **Εξειδικευμένους φορείς όπως είναι το Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε.** Μεγάλο ποσοστό επίσης (περίπου το 30%) θεωρεί τους Συλλογικούς φορείς ως καταλληλότερους, ενώ σε μικρότερα ποσοστά που δεν ξεπερνούν το 20% κρίνονται ως καταλληλότεροι για τη γνωστοποίηση οι Δημόσιοι και Ακαδημαϊκοί φορείς. Μόνο ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 2% κρίνει κάποια άλλη κατηγορία φορέων ως καταλληλότερη για να κοινοποιήσει τα προγράμματα Ε.Κ.Ε. στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

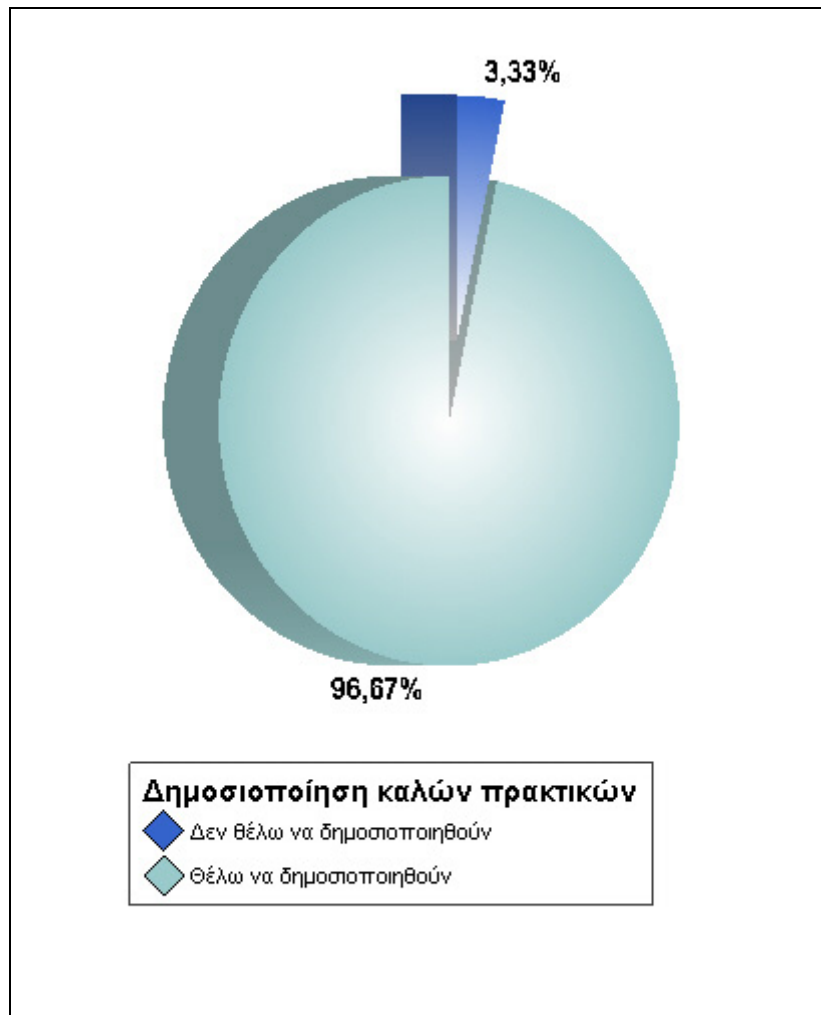
Θα πρέπει, επομένως, να ληφθεί υπόψη ότι η πλειονότητα των επιχειρήσεων, σε ποσοστό που αγγίζει το 78%, προτιμά μια γνωστοποίηση για τα προγράμματα Ε.Κ.Ε. μέσω εξειδικευμένων ή συλλογικών φορέων. Συμπεραίνεται ότι προκειμένου να γίνουν γνωστές οι πρακτικές Ε.Κ.Ε. που μπορούν να υιοθετηθούν από μια επιχείρηση πρέπει να υπάρχει ενημέρωση όχι μόνο στους εξειδικευμένους φορείς αλλά και στους συλλογικούς, αφού το ποσοστό που κρίνει τους συλλογικούς φορείς ως καταλληλότερους για την ενημέρωσή τους δεν είναι ευκαταφρόνητο.

6.4.7. Δημοσιοποίηση καλών πρακτικών

(Ερώτηση Ε7: Με ποιον τρόπο θα θέλατε να γίνει η δημοσιοποίηση και η ευρύτερη αναγνώριση των πρακτικών αυτών;)

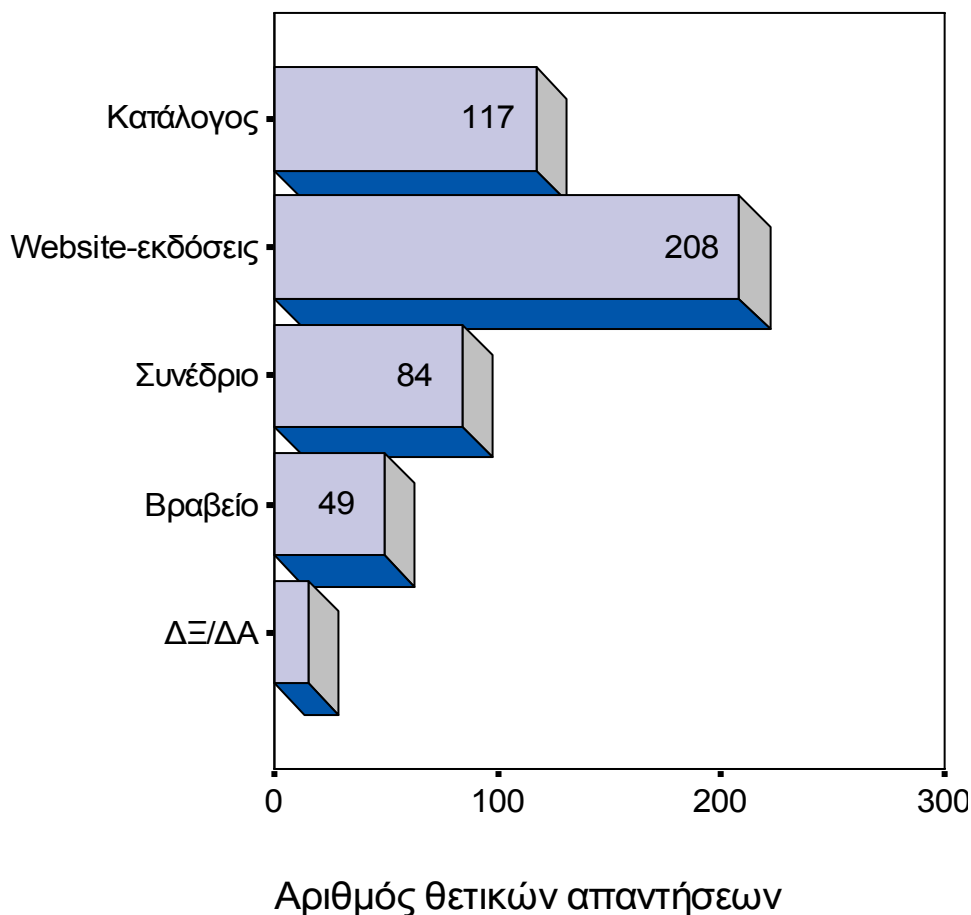
Αναφορικά με τον τρόπο δημοσιοποίησης πρακτικών Ε.Κ.Ε. το ερώτημα διατυπώθηκε ως εξής: «Με ποιον τρόπο θα θέλατε να γίνει η δημοσιοποίηση και η ευρύτερη αναγνώριση των πρακτικών αυτών;». Στην κλειστού τύπου αυτή ερώτηση ήταν δυνατή η επιλογή περισσότερων της μίας απαντήσεων. Οι ερωτηθέντες καλούντο να διαλέξουν ανάμεσα σε: «Κατάλογος καλών πρακτικών, Δικτυακός τόπος στο Internet/Περιοδικές εκδόσεις, Συνέδριο, Βραβείο», ενώ, παράλληλα, υπήρχαν και οι επιλογές «Δεν θέλω να δημοσιοποιηθούν» και «Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ».

Κατ' αρχήν σε σχέση με την αντιδιαστολή δημοσιοποίησης (με οποιοδήποτε τρόπο) και μη δημοσιοποίησης προκύπτει το παρακάτω γράφημα:

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (96,67%) δήλωσε ότι **θα επιθυμούσε τη δημοσιοποίηση των πρακτικών Ε.Κ.Ε.**

Τρόποι δημοσιοποίησης καλών πρακτικών

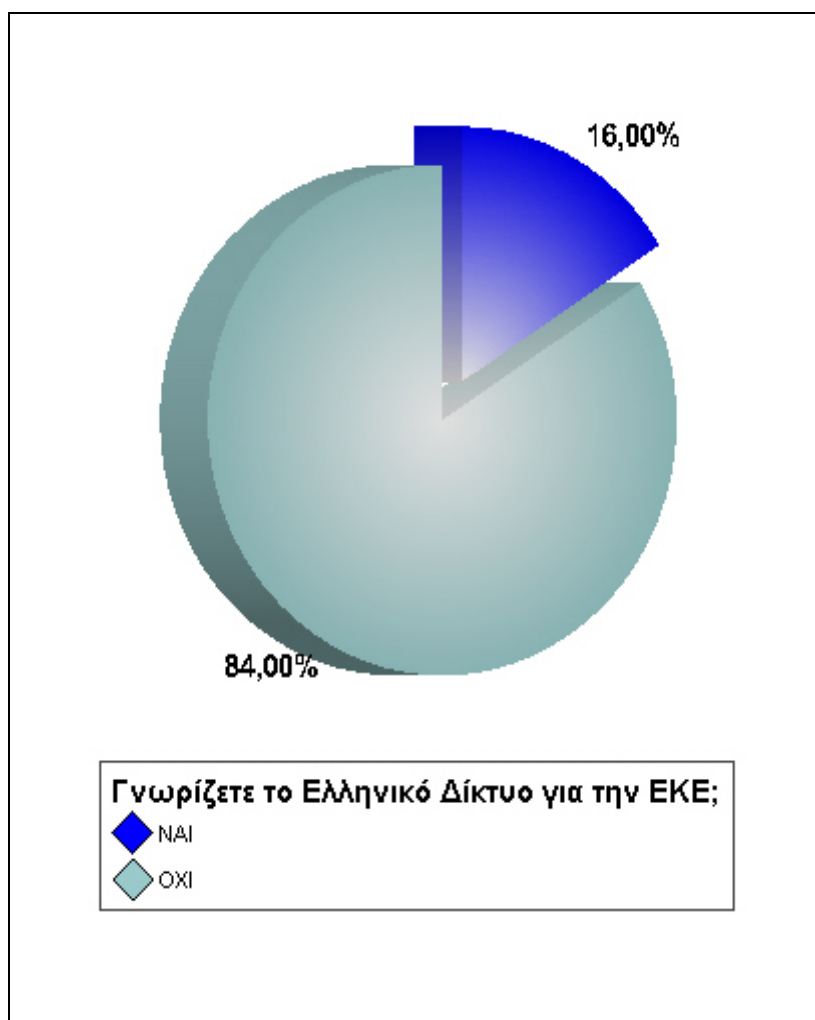
Ανάμεσα σε αυτούς που τοποθετούνται υπέρ της δημοσιοποίησης ο πλέον επιθυμητός τρόπος είναι ο **Δικτυακός τόπος/Περιοδικές εκδόσεις**. Ο Κατάλογος Καλών Πρακτικών ακολουθεί με αρκετή διαφορά, ενώ το Συνέδριο και το Βραβείο δεν συγκεντρώνουν σημαντικό αριθμό προτιμήσεων. Στην ερώτηση αυτή αντικατοπτρίζεται για άλλη μια φορά η βαρύνουσα σημασία που έχει λάβει πλέον ο ρόλος των νέων τεχνολογιών.

Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι το μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων που επιθυμούν τη δημοσιοποίηση προγραμμάτων Ε.Κ.Ε. προβάλλει τη σημασία τού να μπορούν **οι επιχειρήσεις να γνωρίζουν την ευρύτερη δραστηριοποίηση** που υπάρχει σε αυτόν τον τομέα.

6.4.8. Σχετικά με το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε.

(Ερώτηση Ε8: Γνωρίζετε το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε. και τις δράσεις που έχει αναλάβει;)

Μια ακόμη ερώτηση στην οποία κλήθηκαν να απαντήσουν οι ερωτηθέντες αφορούσε το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Η διατύπωση της ερώτησης αυτής ήταν: «Γνωρίζετε το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τις δράσεις που έχει αναλάβει;». Όπως γίνεται αντιληπτό από τη φύση της ερώτησης οι επιλογές ήταν: «Ναι, Όχι».

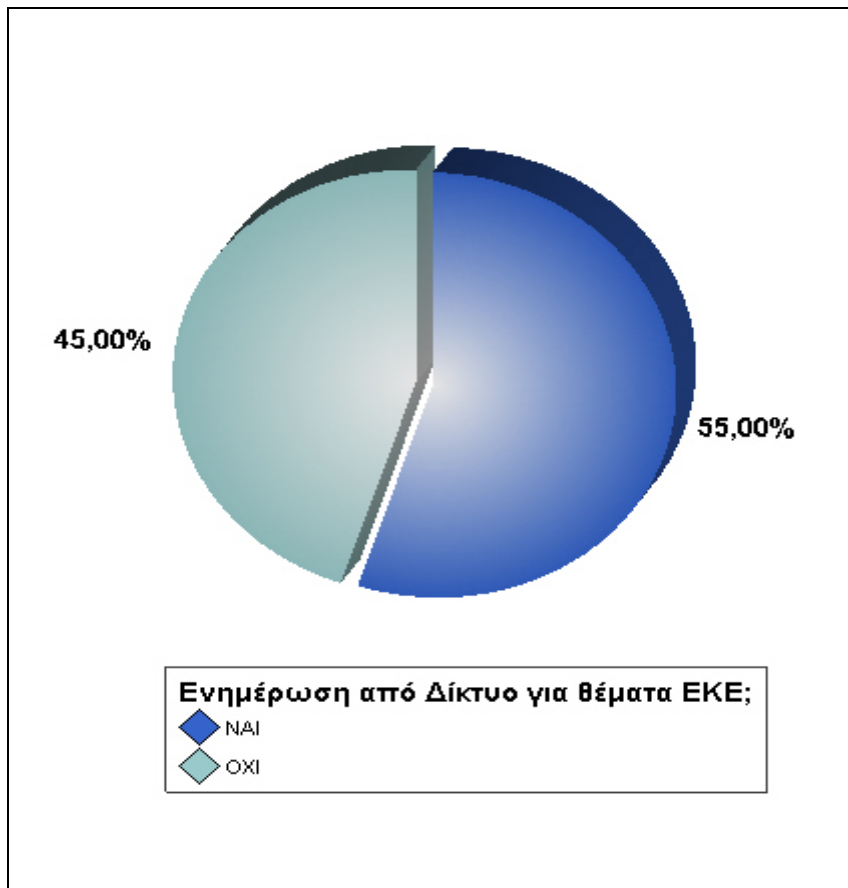
Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό -της τάξεως του 84%- αποκρίθηκε ότι δεν γνώριζε το Δίκτυο, ενώ μόλις το 16% των ερωτηθέντων απάντησαν θετικά.

Το αποτέλεσμα αυτής της ερώτησης θα πρέπει να λειτουργήσει ως κινητήρια δύναμη και για τις δύο πλευρές. Το Δίκτυο από τη μια καλείται να εφαρμόσει επικοινωνιακές πρακτικές που θα συντελέσουν στη γνωστοποίησή του και οι επιχειρήσεις από την άλλη καλούνται να ενδιαφερθούν περισσότερο για την ενημέρωσή τους σε θέματα Ε.Κ.Ε. Ο συνδυασμός των παραπάνω θα ωφελήσει τόσο την κοινωνία, όσο και τις ίδιες τις Μ/ΜΕ.

6.4.9. Αποδοχή ενημέρωσης από Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε.

(Ερώτηση Ε9: Θέλετε να έρθει σε επαφή μαζί σας το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε. για την πληρέστερη ενημέρωσή σας αναφορικά με τις δράσεις του σε θέματα Ε.Κ.Ε.;)

Σε συνέχεια της παραπάνω ερώτησης ετέθη και η εξής: «*Θέλετε να έρθει σε επαφή μαζί σας το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη για την πληρέστερη ενημέρωσή σας αναφορικά με τις δράσεις του σε θέματα Ε.Κ.Ε.*». Στην ερώτηση αυτή (η οποία ήταν επίσης κλειστού τύπου) οι επιλογές των ερωτηθέντων ήταν: «Ναι, Όχι».

Σε ποσοστό 55% οι επιχειρήσεις δήλωσαν πως θα επιθυμούσαν να έρθουν σε επαφή με το Δίκτυο για ενημερωτικούς σκοπούς, σε αντίθεση με το 45% που εμφανίστηκε αρνητικό σε μια τέτοιου είδους επικοινωνία.

6.4.10. Κοινωνικός ρόλος επιχειρήσεων

(Ερώτηση E10: Ολοκληρώνοντας, πώς αντιλαμβάνεστε τον κοινωνικό ρόλο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων;)

Η ερώτηση σχετικά με τον κοινωνικό ρόλο των επιχειρήσεων ζητούσε από τους ερωτηθέντες να προσδιορίσουν πώς αντιλαμβάνονται τον κοινωνικό ρόλο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Κατά την ανάλυση των απαντήσεων διαπιστώνεται μεγάλη σύγκλιση απόψεων.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων **θεωρεί τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ως κορμό της ελληνικής οικονομίας** εφόσον αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων πανελλαδικώς. Για το λόγο αυτό ο κοινωνικός τους ρόλος θεωρείται ως μείζονος σημασίας. Εξίσου μεγάλο ποσοστό πιστεύει ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις συντελούν στη μείωση της ανεργίας και κατά συνέπεια ο ρόλος τους όσον αφορά το κοινωνικό σύνολο είναι αξιοσημείωτος.

Επιπλέον, υπήρξαν ερωτηθέντες οι οποίοι επικαλέστηκαν τις ηθικές αρχές της κάθε επιχείρησης προκειμένου να αιτιολογήσουν τον σημαντικό ρόλο που αυτή διαδραματίζει για το κοινωνικό σύνολο. Βέβαια, υπήρξε και κάποιος αριθμός ερωτώμενων που ήταν αρνητικά διακείμενοι πρεσβεύοντας ότι το μέγεθος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων δεν τους επιτρέπει να επηρεάσουν την κοινωνία και να έχουν κάποιον ιδιαίτερο ρόλο εντός του πλαισίου της. Κάποιοι από τους ερωτηθέντες επέρριψαν την ευθύνη για την έλλειψη του κοινωνικού ρόλου των επιχειρήσεων στο κράτος το οποίο, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, δεν προσφέρει καμία βοήθεια στις επιχειρήσεις και αντ' αυτού, τις ταλαιπωρεί με τις γραφειοκρατικές μεθόδους που εφαρμόζει.

Πολλοί συσχέτισαν με άμεσο τρόπο την ερώτηση αυτή με την Ε.Κ.Ε. λέγοντας ότι κάθε επιχείρηση θα έπρεπε να ακολουθεί πρακτικές Ε.Κ.Ε. αλλά το κράτος δεν φροντίζει για την πληρέστερη ενημέρωσή τους. Ίσως αυτός ο συσχετισμός να προέκυψε από τη φύση του ερωτηματολογίου. Να θεωρήθηκε, δηλαδή, ότι και αυτή η ερώτηση θα πρέπει να απαντηθεί σε σχέση με την Ε.Κ.Ε.

Τέλος, δεν ήταν λίγοι εκείνοι που προτίμησαν να μην απαντήσουν ή να μην αιτιολογήσουν την απάντησή τους, αποφεύγοντας έτσι και τα παραδείγματα (π.χ. «Ο ρόλος τους είναι πάρα πολύ σπουδαίος»).

7. Έκθεση Στάσεων και Απόψεων

Στην παρούσα έκθεση στάσεων και απόψεων καταγράφονται οι αντιλήψεις των επιχειρήσεων του δείγματος σχετικά με συγκεκριμένες πτυχές της έννοιας της Ε.Κ.Ε., όπως προέκυψαν από τη σύνθεση των απαντήσεων στις ανοικτού τύπου ερωτήσεις και τη συζήτηση με τα μέλη της ερευνητικής ομάδας στη διάρκεια των προσωπικών συνεντεύξεων. Ειδικότερα, η έκθεση αποτελεί ενοποιημένη αναφορά των απαντήσεων στις ακόλουθες ερωτήσεις, οι οποίες καλύπτουν το σύνολο των επιμέρους ενοτήτων του ερωτηματολογίου¹⁹:

- Ποιες οι δυσκολίες που αντιμετωπίσατε κατά την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε.;
- Τι θεωρείτε εσείς καλές πρακτικές στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε.; Παρακαλούμε χρησιμοποιήστε παραδείγματα.
- Ποιοι παράγοντες σας εμποδίζουν να εφαρμόσετε πρακτικές Ε.Κ.Ε. στην επιχείρησή σας;
- Τι περιμένετε από τους δημόσιους φορείς για την εφαρμογή εκ μέρους σας δράσεων Ε.Κ.Ε. (π.χ. Βραβείο, φοροελαφρύνσεις, απλοποίηση γραφειοκρατίας);
- Αναφέρετε παραδείγματα πρακτικών Ε.Κ.Ε. για τα οποία θα θέλατε περισσότερη ενημέρωση.
- Πώς αντιλαμβάνεστε τον κοινωνικό ρόλο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων;

Πέραν των απαντήσεων στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου, στη σύνταξη της έκθεσης στάσεων και απόψεων λήφθηκαν υπόψη οι προσωπικές εκτιμήσεις των ερευνητών σχετικά με την εξοικείωση που είχαν οι ερωτηθέντες αναφορικά με το υπό διερεύνηση αντικείμενο. Η καταγραφή των

¹⁹ Τα αποτελέσματα στις ερωτήσεις ανοικτού τύπου παρουσιάστηκαν περιληπτικά ανωτέρω στις σχετικές παραγράφους του κεφαλαίου Αποτελέσματα ανά Θεματική Ενότητα. Στην έκθεση στάσεων και απόψεων, πέρα από την αναλυτική καταγραφή, επιχειρείται η σύνθεση και ερμηνεία αυτών των αποτελεσμάτων.

υποκειμενικών αυτών εκτιμήσεων γινόταν από τα μέλη της ερευνητικής ομάδας μετά την ολοκλήρωση κάθε συνέντευξης σε ειδική **φόρμα αναφοράς των αποτελεσμάτων της συνάντησης** (contact report) κατά τρόπο ώστε η εκτίμηση του ερευνητή να είναι άμεση, αυθόρμητη και ανεπηρέαστη κατά το δυνατόν από εξωτερικούς παράγοντες. Το ενοποιημένο αποτέλεσμα όλων των ανωτέρω παραγόντων αποτελεί την έκθεση στάσεων και απόψεων του δείγματος σχετικά με την Ε.Κ.Ε.

Το περιεχόμενο του όρου Ε.Κ.Ε. (Corporate Social Responsibility) αναφέρεται σε δράσεις που αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις και έχουν ως τελικούς αποδέκτες τους εργαζόμενους, το περιβάλλον αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Κάθε επιχείρηση, ως αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας μέσα στο πλαίσιο της οποίας δραστηριοποιείται, οφείλει να είναι υπεύθυνη και να ακολουθεί πρακτικές οι οποίες θα αποσκοπούν στη βελτίωση των κοινωνικών αλλά και περιβαλλοντικών συνθηκών. Στην Ελλάδα η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων ανήκουν στην κατηγορία των μικρομεσαίων (Μ/ΜΕ) και αυτό είναι ένα στοιχείο το οποίο διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή από μέρους τους δράσεων Ε.Κ.Ε. Τα ζητήματα που αναδύονται είναι ποικίλης φύσεως και άρρηκτα συνδεδεμένα με την ευρύτερη οικονομική και αναπτυξιακή πολιτική. Η ανάλυση που ακολουθεί αποβλέπει στην αποκρυστάλλωση των κυριότερων προβλημάτων και στη διαμόρφωση της συνολικής εικόνας της κατάστασης, όπως αυτή απορρέει από τα δεδομένα της έρευνας.

Δυσκολίες Εφαρμογής

Η φύση των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις κατά την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε. εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και ποικίλλει από επιχείρηση σε επιχείρηση. Παρότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων που εφαρμόζουν τέτοιες δράσεις αναφέρθηκε στην απουσία οποιασδήποτε δυσκολίας, δεν είναι μικρό το ποσοστό εκείνων οι οποίοι εντόπισαν προβλήματα, τα οποία και χαρακτήρισαν ως μείζονος σημασίας. Πολλοί από

εκείνους που δεν αναφέρθηκαν σε δυσκολίες επέλεξαν να απαντήσουν μονολεκτικά, ενώ συχνά συναντάται και η έκφραση: «καμία δυσκολία». Ωστόσο, δεν είναι λίγοι οι ερωτηθέντες οι οποίοι επέλεξαν να επεξηγήσουν το λόγο για τον οποίο δεν συναντούν δυσκολίες. Ορισμένοι δικαιολογούν την απάντησή τους με βάση το γεγονός ότι είτε δεν εφαρμόζουν κάποιες από τις πρακτικές αυτές, είτε αυτές που εφαρμόζουν δεν απαιτούν κάποια ιδιαίτερη προσπάθεια από την πλευρά της επιχείρησης.

Η αναφορά στο σημείο αυτό γίνεται σε πρακτικές όπως οι πρόσθετες παροχές προς τους εργαζόμενους ή η ισότητα των ευκαιριών στην πρόσληψη των δύο φύλων, οι οποίες θεωρούνται από τις περισσότερες επιχειρήσεις, λίγο έως πολύ, δεδομένες και δεν μπορούν παρά να λειτουργούν προς όφελος των εργαζομένων. Λίγοι είναι εκείνοι οι οποίοι τονίζουν ότι εάν υπάρχει προθυμία και καλό κλίμα μέσα στην επιχείρηση ακόμα και ο παράγοντας του οικονομικού κόστους δεν αποτελεί ανυπέρβλητη δυσκολία. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η απάντηση ενός ερωτηθέντος ο οποίος θέλησε να δώσει έμφαση στο ότι δεν αντιμετωπίζονται δυσκολίες στο βαθμό που οι εκάστοτε πρακτικές Ε.Κ.Ε. σχετίζονται με το αντικείμενο δραστηριοποίησης της επιχείρησης.

Στη συνέχεια, η πλέον διαδεδομένη δυσκολία είναι εκείνη του **οικονομικού κόστους**, που συνεπάγεται η εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. Η φορολογία, το υψηλό κόστος, η μη επιδότηση σεμιναρίων και γενικότερα η δυσκολία εξεύρεσης πόρων αποτελούν ζητήματα που απασχολούν μεγάλο μέρος των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Επίσης, η φράση «επαχθής φόρος», η οποία χρησιμοποιήθηκε από έναν ερωτώμενο για την περιγραφή της κατάστασης, αντικατοπτρίζει τον ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ο παράγοντας του δυσβάσταχτου οικονομικού κόστους. Παράλληλα, ορισμένοι αναφέρθηκαν σε έναν συγκεκριμένο προϋπολογισμό (budget) που έχει η επιχείρηση και ο οποίος μπορεί να μην αφήνει περιθώρια για την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε.

Η επόμενη, σε συχνότητα εμφάνισης, δυσκολία είναι η **έλλειψη χρόνου**. Οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες, που εντόπισαν αυτή τη δυσκολία, εστίασαν στην έλλειψη χρόνου από την πλευρά της διοίκησης λόγω των αυξημένων υποχρεώσεων στις οποίες καλούνται να αντεπεξέλθουν οι επιχειρήσεις. Κάποιοι άλλοι αναφέρθηκαν στην έλλειψη χρόνου από την πλευρά των εργαζομένων. Συγκεκριμένα, το πρόβλημα εντοπίστηκε στο γεγονός ότι οι εργαζόμενοι δεν είναι πάντα πρόθυμοι να αφιερώσουν τον ελεύθερο χρόνο τους ή την άδειά τους προκειμένου να συμμετέχουν σε δράσεις Ε.Κ.Ε. (π.χ. παρακολούθηση σεμιναρίων στο εσωτερικό ή σε χώρες του εξωτερικού). Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η διακοπή υποτροφιών σε μια επιχείρηση εξαιτίας της ασυνέπειας των εργαζομένων. Λιγότεροι ήταν εκείνοι οι οποίοι με τον όρο 'έλλειψη χρόνου' εννοούσαν συνδυασμό των δύο προαναφερθέντων εκφάνσεων. Σε συνδυασμό με την έλλειψη χρόνου, βασικές δυσκολίες αποτελούν, επίσης, η αδιαφορία και η απροθυμία για συμμετοχή από την πλευρά του εργατικού δυναμικού.

Το πλέον δύσκολο κομμάτι, κατά τα λεγόμενα των ερωτηθέντων, είναι η κατανόηση από τους εργαζόμενους της ωφελιμότητας που έχουν οι πρακτικές Ε.Κ.Ε. για τους ίδιους. Η δυσπιστία απέναντι στην κουλτούρα που περιβάλλει την Ε.Κ.Ε. (όπως χαρακτηριστικά δηλώνει ένας από τους ερωτηθέντες) είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη. Η νοοτροπία αρκετών ανθρώπων δεν τους επιτρέπει να εμβαθύνουν στο ζήτημα και να μπορέσουν να αποδεχτούν τις διάφορες δράσεις που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε. Αντιπροσωπευτικό είναι το παράδειγμα μιας επιχείρησης στην οποία, όταν δόθηκε πρόσθετη ασφάλιση, οι εργαζόμενοι αναρωτήθηκαν γιατί δεν μπορούσαν να λάβουν τα χρήματα "στην τσέπη", μετρητοίς. Αυτό που έγινε από την πλευρά της διοίκησης ήταν η προσπάθεια επεξήγησης των λόγων για τους οποίους κάτι τέτοιο δεν θα ήταν εφικτό και, σε καμία περίπτωση, δεν θα λειτουργούσε υπέρ των εργαζομένων. Κατά την άποψη των περισσότερων, η προσαρμογή γίνεται σταδιακά και όπως αναφέρει ένας ερωτώμενος ακόμη και πρόθεση να υπάρχει: «ο δρόμος από την πρόθεση μέχρι την πραγματοποίηση είναι μακρύς».

Εκτός από τις προαναφερθείσες δυσκολίες, οι οποίες εμφανίζονται συχνά στο σύνολο των απαντήσεων, δεν λείπουν και οι απόψεις εκείνες που ξεχωρίζουν. Η γραφειοκρατία, η έλλειψη ενημέρωσης, η έλλειψη οργάνωσης (είτε σε εσωτερικό είτε σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης), το μέγεθος της επιχείρησης αλλά και οι προτεραιότητες με βάση τις οποίες δρα η κάθε επιχείρηση αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα της άλλης άποψης. Επίσης, αξίζει να γίνει αναφορά σε μεμονωμένες περιπτώσεις, οι οποίες, ωστόσο, παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Μια από τις περιπτώσεις αυτές αφορά τις δωρεές. Ο ερωτηθείς εκφράζει τον προβληματισμό του λέγοντας ότι εάν η επιχείρηση κάνει μια χρονιά μια δωρεά τότε, αντί αυτό απλώς να εκτιμηθεί, εκλαμβάνεται ως δεδομένο ότι θα επαναληφθεί και την επόμενη. Σε μια άλλη περίπτωση σημειώνονται δείγματα ρατσιστικής συμπεριφοράς από την πλευρά των εργαζομένων όταν πρόκειται να προσληφθούν μετανάστες. Επιπροσθέτως, μια επιχείρηση σημείωσε ότι δυσκολεύεται να βρει χώρους για τη διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων, ενώ δεν έλειψε και η αναφορά στο πρόβλημα της έλλειψης εξειδικευμένων συνεργατών.

Άρρηκτα συνδεδεμένοι με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις κατά την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε. είναι οι ανασταλτικοί παράγοντες οι οποίοι ωθούν στην αποφυγή υιοθέτησης τέτοιων δράσεων. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί το γεγονός ότι, σε αντίθεση με την αντίστοιχη ερώτηση για τις δυσκολίες, πολύ μικρό είναι το ποσοστό εκείνων που δήλωσαν ότι το έργο τους στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε. δεν κωλύεται από κανέναν παράγοντα. Το συμπέρασμα που απορρέει είναι ότι πληθώρα παραγόντων ανακόπτουν τις δράσεις Ε.Κ.Ε. των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Το οικονομικό κόστος, η έλλειψη χρόνου, το μέγεθος της επιχείρησης, η έλλειψη ενημέρωσης αλλά και η έλλειψη εξειδικευμένων συνεργατών είναι ζητήματα που επανέρχονται για να λάβουν αυτή τη φορά τη μορφή σοβαρών εμποδίων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η αναφορά στην έλλειψη

οικονομικών κινήτρων από το κράτος, όπως για παράδειγμα είναι τα χρηματικά έπαθλα αλλά και η απουσία ενδιαφέροντος για μια ολοκληρωμένη πληροφόρηση. Ένα μικρότερο ποσοστό αναφέρθηκε στην ελλιπή εσωτερική οργάνωση και στην ανυπαρξία θεσμικού πλαισίου. Φαίνεται ότι ο πρωτεύων ρόλος που διαδραματίζει η επιβίωση μιας επιχείρησης αποτελεί ένα βασικό στοιχείο για την κατανόηση της μη ανάληψης πρακτικών Ε.Κ.Ε. από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Κίνητρα και Προσδοκίες

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, ιδιαίτερα σημαντική, για την πληρέστερη περιγραφή της κατάστασης, είναι η καταγραφή των προσδοκιών που έχουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις από τους Δημόσιους φορείς για την εφαρμογή εκ μέρους τους δράσεων Ε.Κ.Ε. Ευρέως διαδεδομένη ως προσδοκία είναι η **απλοποίηση της γραφειοκρατίας** και αυτό γιατί, όπως δηλώνουν οι περισσότεροι, καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του χρόνου τους και σε τελική ανάλυση δεν επιτρέπει την ευόδωση των πρακτικών. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα ενός ερωτηθέντος ο οποίος είχε stock με ενδύματα και, ενώ επιθυμούσε να κάνει δωρεά σε άστεγους, εξαιτίας των εξαιρετικά πολύπλοκων και χρονοβόρων γραφειοκρατικών απαιτήσεων, τελικά δεν τα κατάφερε. Η δεύτερη σε συχνότητα εκφρασμένη προσδοκία σχετίζεται με τα **έμμεσα οικονομικά οφέλη** που μπορούν να προκύψουν από την εφορία. Πολλοί θα προέβαιναν σε δράσεις Ε.Κ.Ε. αν συνεπάγονταν φοροελαφρύνσεις ή φοροαπαλλαγές. Τα **άμεσα οικονομικά οφέλη**, όπως οι επιχορηγήσεις και οι δανειοδοτήσεις, είναι επίσης μια από τις αναφερόμενες προσδοκίες. Χαρακτηριστικά κάποιος από τους ερωτηθέντες δήλωσε ότι οι επιχειρήσεις δεν είναι φιλανθρωπικά ιδρύματα και αυτό που τους ενδιαφέρει είναι το κέρδος.

Σημαντικό είναι το τμήμα εκείνων οι οποίοι απάντησαν ότι θα ήθελαν περισσότερη προβολή μέσω βραβείων, συνεδρίων ή εκδόσεων καλών πρακτικών. Ένα ακόμα ζήτημα που επανέρχεται είναι η υποχρέωση των Δημόσιων φορέων για πιο πλήρη ενημέρωση είτε μέσω σεμιναρίων, είτε μέσω

παρακινητικών προγραμμάτων, αλλά και η περισσότερη οργάνωση, συμμετοχή και ευαισθητοποίησή τους. Μια άλλη πρόταση που παρατηρήθηκε, όμως σε πολύ μικρό ποσοστό, ήταν η δημιουργία καναλιών επικοινωνίας μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την ύπαρξη θεσμικού πλαισίου, ενώ δεν έλειψε και η έκφραση της επιθυμίας για αξιοκρατία. Εξάλλου, δεν ήταν μικρό το ποσοστό εκείνων που διαφοροποιήθηκαν υπογραμμίζοντας ότι θα προέβαιναν σε δράσεις Ε.Κ.Ε. χωρίς να περιμένουν τίποτα από τους Δημόσιους Φορείς, είτε επειδή δεν είναι ικανοί να τους κρίνουν, είτε επειδή αδυνατούν να λειτουργήσουν σωστά, ή ακόμη επειδή οι πρακτικές Ε.Κ.Ε. θα πρέπει ούτως ή άλλως να ακολουθούνται από τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτως των Δημοσίων φορέων. Κατά τα λεγόμενα ενός ερωτηθέντος οι πρακτικές Ε.Κ.Ε. δεν θα πρέπει να γίνονται με σκοπό την αναγνώριση, αλλά έχοντας ως στόχο την ευεργεσία των εργαζομένων και τη συμβολή στο κοινωνικό σύνολο.

Καλές Πρακτικές

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η προτίμηση των ερωτηθέντων στο πεδίο των καλών πρακτικών Ε.Κ.Ε. Μέσα από την παρατήρηση των προσωπικών απόψεων απορρέει το συμπέρασμα για το ποιος τομέας είναι βαρύνουσας σημασίας για την κάθε επιχείρηση. Παρατηρείται ότι **οι πρακτικές που έχουν ως αποδέκτες το ανθρώπινο δυναμικό μιας επιχείρησης τοποθετούνται στην πρώτη βαθμίδα προτίμησης** των ερωτηθέντων. Ευρέως διαδεδομένη είναι η άποψη ότι εάν μια επιχείρηση στηρίζει τους εργαζόμενούς της, όπως έχει υποχρέωση, τότε οι τελευταίοι είναι σε θέση να εργαστούν με ιδιαίτερο ζήλο και να νοιάζονται για την επιχείρηση (όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ένας ερωτώμενος: «Να τη θεωρούν δεύτερο σπίτι τους»). Ενδιαφέρον παράδειγμα αποτελεί μια επιχείρηση, η οποία δίνει την ευκαιρία σε όλους τους εργαζόμενους να συμμετέχουν σε stock options. Η τακτική αυτή, η οποία έχει ως κεντρικό άξονα το ανθρώπινο δυναμικό δεν θα μπορούσε παρά να αποφέρει θετικά αποτελέσματα σε όλους του τομείς μιας επιχείρησης.

Ο επόμενος τομέας που συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των ερωτηθέντων είναι το **περιβάλλον**. Η πλειονότητα των επιχειρήσεων είναι ευαισθητοποιημένες σε περιβαλλοντικά θέματα με πρώτες εκείνες οι οποίες παράγουν προϊόντα (π.χ. χημικά) τα οποία ενδεχομένως βλάπτουν το περιβάλλον. Έτσι, ωθούνται στην υιοθέτηση πρακτικών όπως η ανακύκλωση, η αγορά φίλτρων, η δενδροφύτευση και η χρήση εναλλακτικών μορφών ενέργειας. Λιγότερες είναι οι επιχειρήσεις εκείνες που ενδιαφέρονται πρωτίστως για πρακτικές οι οποίες σχετίζονται με θέματα ενημέρωσης καταναλωτών ή με δράσεις για την τοπική κοινωνία και ανήκουν στην κατηγορία εκείνων των οποίων η επιβίωση εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τη σχέση που δομούν με την τοπική κοινωνία. Οι φιλανθρωπικές δράσεις είναι ένας ακόμη τομέας που συγκεντρώνει το ενδιαφέρον αρκετών επιχειρήσεων.

Σε αλληλουχία με τα προαναφερθέντα είναι το ερώτημα που αναφέρεται στους τομείς εφαρμογής Ε.Κ.Ε. για τους οποίους οι επιχειρήσεις θα επιθυμούσαν περισσότερη ενημέρωση. Είναι σημαντικό να διαπιστωθεί σε ποιο βαθμό είναι ενημερωμένες οι επιχειρήσεις, αλλά και ποια θέματα είναι εκείνα για τα οποία στερούνται επαρκούς πληροφόρησης. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων ζήτησε **ενημέρωση για το σύνολο των πρακτικών Ε.Κ.Ε.**, γεγονός το οποίο οδηγεί στην αποτύπωση της ανάγκης για περισσότερη οργάνωση σε θέματα ενημέρωσης. Από αυτούς που ήταν πιο συγκεκριμένοι, ένα μεγάλο ποσοστό εστίασε το ενδιαφέρον του στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες, ενώ ένα άλλο στις περιβαλλοντικές δράσεις. Δεν έλειψαν οι αναφορές σε θέματα εργαζομένων, φιλανθρωπικών δράσεων και χορηγιών καθώς και η επιθυμία για ενημέρωση σε ζητήματα που εμπίπτουν στα στενά πλαίσια της Ε.Κ.Ε., όπως για παράδειγμα η χρησιμότητά της. Λίγοι είναι εκείνοι οι οποίοι δεν επιθυμούν ενημέρωση είτε γιατί αδιαφορούν, είτε γιατί είναι πλήρως καταρτισμένοι.

Μείζονος βαρύτητας για τη διαμόρφωση συνολικής εικόνας επί του θέματος είναι ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτός ο κοινωνικός ρόλος

των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Η συντριπτική πλειονότητα των ερωτηθέντων χαρακτηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ως στυλοβάτη της ελληνικής οικονομίας και, στο βαθμό που τα πεδία της οικονομίας και της κοινωνίας είναι αλληλένδετα, τους αποδίδει σπουδαίο κοινωνικό ρόλο. Χαρακτηριστική, στο σημείο αυτό, θα μπορούσε να θεωρηθεί η φράση αρκετών «Η σπονδυλική στήλη της ελληνικής κοινωνίας». Ένας παράγοντας που αναφέρεται συχνά ως αιτιολόγηση για την απόδοση εξαιρετικής σημασίας στον κοινωνικό ρόλο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι η καταπολέμηση της ανεργίας, ενώ δεν έλειψε η αναφορά στη σημασία των ηθικών αρχών που διέπουν τον τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων. **Ένα σημαντικό τμήμα συνέδεσε άμεσα τον κοινωνικό ρόλο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε.**, ενώ αρκετοί απάντησαν άνευ αιτιολογήσεως. Από το σύνολο των ερωτηθέντων δεν ήταν λίγοι εκείνοι οι οποίοι αντιμετώπισαν την ερώτηση αρνητικά καθότι πιστεύουν ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα δεν διαδραματίζουν κανένα ρόλο και το κράτος είναι συνυπεύθυνο σε αυτήν την κατάσταση.

Ολοκληρώνοντας την παράθεση των παρατηρήσεων προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις καλούνται να αντιμετωπίσουν πλειάδα δυσκολιών κατά την ενασχόλησή τους με θέματα Ε.Κ.Ε. Οι δυσκολίες αυτές μπορεί να είναι τόσο πρακτικής φύσεως, όπως για παράδειγμα το οικονομικό κόστος, όσο και θεωρητικής, όπως η νοοτροπία που διέπει τους ανθρώπους. Η διάχυση της αντίστοιχης κουλτούρας είναι κάτι το οποίο μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με την προϋπόθεση της καλής θέλησης αλλά και της καλύτερης οργάνωσης από την πλευρά του κράτους. Η εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων διοίκησης, διαχείρισης και marketing καθώς και η αποτελεσματική χρήση εξωτερικών πηγών πληροφόρησης μοιάζουν να είναι τα ζητούμενα με βάση τα οποία θα υπερκεραστούν τα προβλήματα σε βάθος χρόνου. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις θα πρέπει να είναι δεκτικές σε τέτοιου είδους προγράμματα γιατί με τον τρόπο αυτό θα ωφεληθούν οι ίδιες, οι εργαζόμενοί τους αλλά και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

8. Συμπεράσματα

Το παρόν κεφάλαιο με τίτλο «Συμπεράσματα» επικεντρώνεται στη συνθετικού τύπου γενίκευση των συμπερασμάτων ανά θεματική ενότητα του ερωτηματολογίου, ώστε να επιτρέπει στον αναγνώστη μια εποπτική και άμεση αντίληψη των εξαγομένων συμπερασμάτων και της επικρατούσας κατάστασης ανά ερευνητικό άξονα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας.

- **Ενότητα Πρακτικές Εφαρμογές**

Οι πρακτικές εφαρμογές Ε.Κ.Ε. που υλοποιούν οι επιχειρήσεις του δείγματος **επικεντρώνονται κυρίως σε θέματα εσωτερικής Ε.Κ.Ε.**, εστιασμένης στη λειτουργία της επιχείρησης και τους εργαζόμενους, όπως οι πρόσθετες παροχές, τα κίνητρα για εκπαιδευτικά προγράμματα και η παροχή ίσων ευκαιριών. Στο μέσο περίπου της κλίμακας βρίσκονται τα θέματα περιβάλλοντος με τις μισές περίπου επιχειρήσεις να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες στον σχετικό τομέα, ενώ δράσεις πολιτιστικού και αθλητικού χαρακτήρα που σε γενικές γραμμές απευθύνονται προς το κοινωνικό σύνολο υπολείπονται σε έκταση εφαρμογής των άλλων μορφών δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Είναι απολύτως ξεκάθαρο ότι οι πρακτικές που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις έχουν θετικό αντίκτυπο στους εργαζόμενους τους και αυτό αποτελεί ισχυρό εύρημα και επιχείρημα για την περαιτέρω ανάπτυξη πρακτικών Ε.Κ.Ε. στο εσωτερικό των επιχειρήσεων.

- **Ενότητα Στάσεις και Απόψεις**

Σε σχέση με τον ορισμό και τις ενέργειες που καλύπτουν την έννοια των δράσεων Ε.Κ.Ε. παρατηρείται περιορισμένη σύγχυση στο δείγμα ιδίως σε σχέση με τις πρακτικές που άπτονται θεμάτων προβολής και διαφήμισης

(π.χ. χορηγίες), αν και η πλειονότητα των επιχειρήσεων διαθέτει ορθή αντίληψη του ορισμού της έννοιας της Ε.Κ.Ε.²⁰

Από την ιεράρχηση των τομέων εφαρμογής δράσεων και καλών πρακτικών Ε.Κ.Ε. κατά σημαντικότητα, σε σύμπνοια και προς επιβεβαίωση των συμπερασμάτων της προηγούμενης ενότητας, προκύπτει ότι σημαντικότεροι τομείς είναι **ο τομέας του ανθρώπινου δυναμικού** (π.χ. παροχές, εκπαίδευση) και **ο τομέας της αγοράς** (π.χ. συνεργάτες, καταναλωτές, προϊόντα-υπηρεσίες), δηλαδή ισχυροποιείται η αντίληψη περί ανάπτυξης δράσεων Ε.Κ.Ε. με κέντρο την επιχείρηση. Απολύτως συμβατά με τα παραπάνω ευρήματα πρέπει να θεωρηθούν και τα συμπεράσματα σχετικά με την ιεράρχηση των ωφελημάτων, όπου ως σημαντικότερα οφέλη χαρακτηρίζονται η βελτίωση της εταιρικής εικόνας και η βελτίωση του εργασιακού κλίματος εντός της επιχείρησης.

• **Ενότητα Δυσκολίες και Προβλήματα**

Το γεγονός ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ακολουθούν σε μέτριο προς χαμηλό βαθμό -σύμφωνα με την αυτο-αντίληψη του δείγματος- πρακτικές Ε.Κ.Ε. οφείλεται σε έναν συνδυασμό παραγόντων ανάμεσα στους οποίους σημαντική θέση κατέχουν **το κόστος, η έλλειψη χρόνου και η ανεπαρκής ενημέρωση**. Ειδικά για το κόστος, επισημαίνεται ότι σαφώς επηρεάζει τις αποφάσεις των επιχειρήσεων, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις δεν λειτουργεί αποτρεπτικά, ή τουλάχιστον δεν αποτελεί τον μοναδικό παράγοντα αλλά συναποτελεί μαζί με τους ανωτέρω τον συνδυασμό παραγόντων που περιορίζουν την έκταση εφαρμογής πρακτικών Ε.Κ.Ε. Σε σχέση με τα κίνητρα υπάρχει εκ νέου συμβατότητα με την προτεραιότητα των ενδο-επιχειρησιακών πρακτικών Ε.Κ.Ε. που χαρακτηρίζει συνολικά τα αποτελέσματα της έρευνας, καθώς ως σημαντικότερα κίνητρα θεωρούνται με μικρές μεταξύ τους διαφορές ως

²⁰ Βεβαίως σε σχέση με αυτό το συμπέρασμα αξίζει να επισημανθεί η πληρότητα και σαφήνεια του ορισμού, γεγονός το οποίο ενδεχομένως οδήγησε τους ερωτώμενους στην επιλογή του ορθού ορισμού ως συνέπεια του εύρους των θεμάτων που καλύπτει.

προς τους βαθμούς σημαντικότητας η προβολή της επιχείρησης, ο κλαδικός ανταγωνισμός, η βελτίωση των σχέσεων εντός του επιχειρησιακού περιβάλλοντος και τα αιτήματα των εργαζομένων. Παράλληλα ισχυρός ρόλος αποδίδεται αφενός στα έμμεσα οφέλη που προκύπτουν από δράσεις Ε.Κ.Ε. και αφετέρου στη θετική εικόνα που δημιουργείται για την επιχείρηση στους αποδέκτες των προϊόντων και των υπηρεσιών της, συμπέρασμα που επίσης προκύπτει ευθέως από τα αποτελέσματα και δύναται να αποτελέσει δυναμικό πόλο έλξης ενδιαφέροντος στο πλαίσιο μιας επικοινωνιακής στρατηγικής για τη διάδοση της έννοιας της Ε.Κ.Ε.

- **Ενότητα Θέματα Ενημέρωσης**

Όπως έχει προαναφερθεί, ένας από τους πιο σημαντικούς λόγους για τους οποίους εκπονήθηκε η παρούσα έρευνα ήταν η διερεύνηση του βαθμού ενημέρωσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σχετικά με θέματα Ε.Κ.Ε. Τα συμπεράσματα της σχετικής ενότητας επιβεβαιώνουν στο μέγιστο δυνατό βαθμό την αναγκαιότητα της έρευνας καθώς διαπιστώνεται ότι η έλλειψη ενημέρωσης αποτελεί σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα στην πλήρη ανάπτυξη πρακτικών Ε.Κ.Ε. εκ μέρους των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι **περισσότερες από 8 στις 10 επιχειρήσεις του δείγματος επιθυμούν περισσότερη ενημέρωση** για το αντικείμενο. Αξιοσημείωτο εύρημα που θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη στην περαιτέρω ανάπτυξη ενεργειών διάδοσης της έννοιας της Ε.Κ.Ε. αποτελεί το γεγονός ότι οι ερωτηθέντες αποδίδουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης τα οποία μέχρι τώρα αποτελούν τη βασική πηγή ενημέρωσης των επιχειρήσεων για τα υπό συζήτηση θέματα. Τέλος, και παρά το γεγονός ότι στην πλειονότητά τους οι ερωτηθέντες δεν γνώριζαν το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε., δήλωσαν -επίσης σε ικανοποιητικό βαθμό που υπερβαίνει το 50% του δείγματος- ότι θέλουν «*να έρθει σε επαφή μαζί τους το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε. για την πληρέστερη ενημέρωσή τους αναφορικά με τις δράσεις του σε*

θέματα Ε.Κ.Ε.», επαληθεύοντας κατά αυτό τον τρόπο την εκτίμηση που διαπιστώθηκε σε προηγούμενη απάντηση, σύμφωνα με την οποία οι φορείς ενημέρωσης για θέματα Ε.Κ.Ε. πρέπει να είναι κατάλληλα εξειδικευμένοι στο συγκεκριμένο θέμα και στη δράση τους να χρησιμοποιήσουν και τα Μ.Μ.Ε.

Επιγραμματικά, λοιπόν, διαπιστώνεται ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις του δείγματος ακολουθούν κατά πλειονότητα πρακτικές (κυρίως) εσωτερικής Ε.Κ.Ε., έχουν θετική αντίληψη για τις σχετικές δράσεις και τα οφέλη που απορρέουν από αυτές, αντιμετωπίζουν δυσκολίες που μπορούν κατ' εκτίμηση να ξεπεραστούν και επιθυμούν περισσότερη ενημέρωση για την Ε.Κ.Ε.

9. Επίλογος

Η ολοκλήρωση της Έρευνας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (έστω και με μικρή χρονική απόκλιση), υπήρξε μια καταρχήν σημαντική επιτυχία των φορέων που ανέλαβαν την υλοποίηση του έργου. Οι σημαντικές δυσκολίες που δυσχέραναν την πορεία του έργου, όπως η γενικευμένη αναστάτωση στον χώρο της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης στις αρχές του καλοκαιριού του 2006, καθώς και εποχικές συγκυρίες, όπως οι θερινές διακοπές που δημιούργησαν καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση της έρευνας πεδίου αντιμετωπίστηκαν με αποτελεσματικότητα μέσω της εντατικοποίησης των ενεργειών και προσπαθειών της ερευνητικής ομάδας, χωρίς να υπάρξει καμία διαφοροποίηση ως προς τους στόχους και την επιστημονική ακρίβεια της έρευνας.

Τα αποτελέσματα και συμπεράσματα που παρουσιάστηκαν ανταποκρίνονται στη μεθοδολογία και την περιγραφή της έρευνας όπως παρουσιάζονται ανωτέρω στην παρούσα έκθεση αποτελεσμάτων, η δε χρησιμότητα, αλλά και η σημασία τους μένει να κριθεί, όπως κάθε ερευνητικό έργο, από τους αναγνώστες και την ευρύτερη κοινότητα που ενδιαφέρεται για το αντικείμενο της έρευνας.

Ήδη από τον αρχικό σχεδιασμό της έρευνας επί χάρτου σκοπός ήταν να γίνει μια αποτύπωση των τάσεων που επικρατούν στον χώρο των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε σχέση με βασικούς άξονες του ευρύτερου πεδίου της Ε.Κ.Ε. και διαμέσου αυτής της αποτύπωσης να παρέχεται το κατάλληλο πληροφοριακό περιεχόμενο για την εκπόνηση προγραμμάτων ενημέρωσης των επιχειρήσεων για την έννοια και τα οφέλη της Ε.Κ.Ε., για την επιχείρηση, τους καταναλωτές και, τελικά, για το κοινωνικό σύνολο.

Ο στόχος αυτός θεωρούμε ότι επιτεύχθηκε, καθώς η παρούσα έκθεση παρέχει τεκμηριωμένα από πρωτογενή έρευνα στοιχεία τόσο για τις αντιλήψεις

σχετικά με την Ε.Κ.Ε. των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του δείγματος, όσο -και αυτό θεωρείται σημαντικότερο από εργαλειακή άποψη- για τις ενημερωτικές ανάγκες και τις προτιμητέες επικοινωνιακές πρακτικές αναφορικά με τη διάχυση της εταιρικής κουλτούρας που απορρέει από πρακτικές Ε.Κ.Ε. και ολόένα και περισσότερο ενστερνίζονται οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Η αξιοποίηση του πληροφοριακού υλικού που περιλαμβάνεται στα αποτελέσματα της έρευνας, αλλά και τα εναύσματα που δημιουργούνται για περαιτέρω έρευνα, ενδεχομένως με ειδικότερους στόχους σε μια συνεχή ερευνητική πορεία από το γενικό προς το ειδικό με απώτερο στόχο την πλήρη χαρτογράφηση του τοπίου σε κάθε λεπτομέρεια και εξ αυτών τη σύνθεση της γενικής εικόνας, επαφίενται στους ενδιαφερόμενους κοινωνικούς, επιχειρηματικούς και ακαδημαϊκούς φορείς. Η έρευνα και η εξ αυτής απόκτηση γνώσεων, όπως ακριβώς και η βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών προς όφελος όλων των μελών του κοινωνικού συνόλου, αποτελούν συνεχείς διαδικασίες, αλληλοσυνδεόμενες και επανατροφοδοτούμενες. Το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο και πεδίο κοινωνικής δράσης δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση.

Κλείνοντας, επισημαίνεται η βαρύνουσα σημασία της φράσης που αποτελεί επιστέγασμα της παρούσας έρευνας και -συγχρόνως- το έναυσμα για τη συνέχιση της όλης προσπάθειας, όπως διατυπώθηκε στην αρχή της έκθεσης αποτελεσμάτων: *«Τα ενδιαφέροντα συμπεράσματα στα οποία οδηγηθήκαμε αποτυπώνουν μια πρώτη εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης όσον αφορά την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τον ρόλο που διαδραματίζει σήμερα στις ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Κρίνουμε ότι για την πλήρη σκιαγράφηση του τοπίου θα χρειαστεί περαιτέρω μελέτη, στους ίδιους ή και άλλους χώρους επιχειρηματικής δραστηριότητας, με νέα κάθε φορά ερευνητικά ερωτήματα και πολύπλευρες προσεγγίσεις».*

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bell Canada Enterprises Social Responsibility (2005 – ημερομηνία συγγραφής), 'Sharpening our commitment', Προσβάσιμο: http://www.bce.ca/data/documents/BCE_CR_Report_2005_en.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Βικιπαίδεια, Η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια (11 Απριλίου 2006 – τελευταία ανανέωση), 'Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη', Προσβάσιμο: http://www.ecobilan.fr/document/UGAL_juin03.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Business for Social Responsibility (Οκτώβριος 2005), 'Reporting on Economic Impacts: A report by BSR for the Global Reporting Initiative, Προσβάσιμο: http://www.bsr.org/meta/200511_BSR_GRI-Economic-Indicators-Report.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Cramer Aron and Hirschland Matthew, Ph.D. (Αύγουστος 2005 – ημερομηνία συγγραφής), 'Socially Responsible Investing: Where Do We Go From Here?', Προσβάσιμο: http://www.bsr.org/CSRResources/ResourcesDocs/BSRGreenMoney_Journal_SRI.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (11 Απριλίου 2006 - τελευταία ανανέωση), 'Ποιοι είμαστε', Προσβάσιμο: http://www.csrhellas.gr/CSR_gr/homegr.html (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Elyros S.A (11 Απριλίου 2006 - τελευταία ανανέωση), 'Εγχειρίδιο Ευρωπαϊού Επιχειρηματία', Προσβάσιμο: <http://www.elyros.com/greek/3e/> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (18 Ιουλίου 2001 – ημερομηνία συγγραφής), 'Πράσινο Βιβλίο: Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη', Προσβάσιμο: http://www.euoinfo.gr/showProductsbyId.asp?product_id=14667 (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

'Εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη.' (5 Ιουλίου 2005 – ημερομηνία συγγραφής), Προσβάσιμο: <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/n26034.htm> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Eu Multi Stakeholder Forum on CSR (11 Μαΐου 2006 – τελευταία ανανέωση), Προσβάσιμο: http://forum.europa.eu.int/irc/empl/csr_eu_multi_stakeholder_forum/info/data/en/cs r%20ems%20forum.htm (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα (11 Απριλίου 2006 - τελευταία ανανέωση), 'Πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες με επιτυχία μεγάλο συνέδριο για την Ε.Κ.Ε. με ενεργό συμμετοχή ελληνικών επιχειρήσεων', Προσβάσιμο: <http://europa.eu.int/hellas/5news/5ekdhloseis050317a.htm> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιχειρήσεων για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (11 Απριλίου 2006 – τελευταία ανανέωση), 'CSR Magazine', Προσβάσιμο: <http://www.csreurope.org/ourpublications/CSRMagazine/> (Ημερομηνία Επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβώνας (23 Μαρτίου 2000 – ημερομηνία συγγραφής), *Συμπεράσματα της Προεδρίας*, Προσβάσιμο: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/el/ec/00100-r1.gr0.htm (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

European Commission (2 Οκτωβρίου 2006 - τελευταία ανανέωση), 'Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη των ΜΜΕ', Προσβάσιμο: http://ec.europa.eu/enterprise/csr/campaign/index_el.htm (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Fleishman-Hillard/National Consumers League Study (Φεβρουάριος 2006 – ημερομηνία συγγραφής), 'Rethinking Corporate Social Responsibility', Προσβάσιμο: http://www.csrresults.com/FINAL_Full_Report.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Holme Richard, Tinto Rio και Watts Phil, Royal Dutch (11 Απριλίου 2006, τελευταία ανανέωση), 'Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Η λογική της καλής επιχειρηματικότητας', Προσβάσιμο: <http://www.disabled.gr/lib/?p=8044> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Ινστιτούτο Επικοινωνίας (11 Μαΐου 2006 – τελευταία ανανέωση), 'Επιμόρφωση/ Έρευνα', Προσβάσιμο: <http://www.instofcom.gr/institute1.html> (Ημερομηνία Επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Κονταξή Μυρτώ (11 Απριλίου 2006 - τελευταία ανανέωση), 'Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και Περιβάλλον', Προσβάσιμο: http://www.eurocharity.org/Files/Env_Economics-B3-Kontaxi.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Κουμάντου Ρένα (17 Μαρτίου 2006 – ημερομηνία συγγραφής), 'Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, 50+ Καλές Πρακτικές', Προσβάσιμο: http://www.sbbe.gr/ekd/170306_eke/KOYMANTOY2.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

PricewaterhouseCoopers (5 Ιουνίου 2003 – ημερομηνία συγγραφής), 'Corporate Social Responsibility Survey', Προσβάσιμο: http://www.ecobilan.fr/document/UGAL_juin03.pdf (Ημερομηνία Επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

Σύνδεσμος ελληνικών βιομηχανιών (11 Απριλίου 2006 - τελευταία ανανέωση), 'Πορεία Ε.Κ.Ε. στην Ευρωπαϊκή Ένωση', Προσβάσιμο:

<http://www.fgi.org.gr/online/generic.aspx?mid=617&id=113&lang=gr> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

The Center for Corporate Citizenship at Boston College (11 Μαΐου 2006 – τελευταία ανανέωση), 'Company Social Reports', Προσβάσιμο: <http://www.bcccc.net/index.cfm/fuseaction/Page.viewPage/pageId/1340> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

United Nations Global Compact (2 Οκτωβρίου 2006- τελευταία ανανέωση), Προσβάσιμο: <http://www.unglobalcompact.org/> (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

White Allen L. (Φεβρουάριος 2006 – ημερομηνία συγγραφής), 'Business Brief: Intangibles and CSR', Προσβάσιμο: http://www.bsr.org/meta/200602_intangibles_csr.pdf (Ημερομηνία επίσκεψης: 2006, 2 Οκτωβρίου).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1. Ερωτηματολόγιο

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

**ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΤΗΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ**

Το πρόγραμμα
συγχρηματοδο
τείται από την
Ευρωπαϊκή
Ένωση

**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ**

**ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ
ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
(Mainstreaming Corporate Social Responsibility among SMEs:
Hellenic Network for CSR)**

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε. σε συνεργασία με το Εργαστήριο Νέων Τεχνολογιών του Τμήματος Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης διεξάγουν έρευνα για το θέμα της Εταιρικής Κοινωνικής Έρευνας (Ε.Κ.Ε.) σε σχέση με τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις. Αυτονόητο είναι ότι οι απαντήσεις σας είναι **απολύτως εμπιστευτικές** και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για την εξαγωγή στατιστικών αποτελεσμάτων τα οποία και θα σας κοινοποιηθούν μετά την ολοκλήρωση της έρευνας. Σας ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία και τη συμβολή σας στην έρευνα.

Αριθμός
Ερωτηματολογίου

Κωδικός
Επιχείρησης

Ιούλιος 2006

Ερευνητική Ομάδα

ΤΜΗΜΑ Α΄ : ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

A1. Περιοχή έδρας της επιχείρησης:

A2. Τομέας δραστηριότητας (είδος) της επιχείρησης:

A3. Αριθμός εργαζομένων στην επιχείρηση:

ΤΜΗΜΑ Β΄ : ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

B1. Ποια από τις ακόλουθες δράσεις έχετε εφαρμόσει εσείς, διατίθεστε να εφαρμόσετε, γνωρίζετε να έχουν εφαρμοστεί από άλλες μικρομεσαίες επιχειρήσεις;

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	Εφαρμόζετε (πόσο καιρό)	Διατίθεστε να εφαρμόσετε στο μέλλον	Εφαρμόζουν οι άλλοι
Πρόσθετες παροχές προς τους εργαζόμενους (π.χ. πρόσθετη ασφάλιση, άτοκα δάνεια, επιδότηση γεύματος, μεταφορά εργαζομένων, πρόσθετη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη)			
Παροχή ίσων επαγγελματικών ευκαιριών (π.χ. πρόσληψη μεταναστών, ισότητα στην πρόσληψη των δυο φύλων)			
Κίνητρα για εκπαιδευτικά προγράμματα (π.χ. σεμινάρια, υποτροφίες)			
Ευαισθητοποίηση επί περιβαλλοντικών θεμάτων (π.χ. δενδροφύτευση, ανακύκλωση)			
Πολιτιστικές εκδηλώσεις (π.χ. διοργάνωση συναυλιών)			
Δράσεις εθελοντισμού μεταξύ των εργαζομένων (π.χ. εθελοντική αιμοδοσία)			
Αθλητικές εκδηλώσεις (π.χ. διοργάνωση/χορηγία)			
Διοργάνωση εκδηλώσεων στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας			
Άλλη δράση (προσδιορίστε)			

B2. Εάν ακολουθείτε πρακτικές, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν, πώς αποδέχονται οι εργαζόμενοί σας ή οι άλλοι ωφελούμενοι την εφαρμογή αυτών των πρακτικών από την επιχείρησή σας;

Πολύ θετικά1
 θετικά2
 Μέτρια3
 Αρνητικά4
 Πολύ αρνητικά5
 Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ ...6

B3. Ποιες οι δυσκολίες που αντιμετωπίσατε κατά την εφαρμογή τέτοιων πρακτικών; (απαντήστε κατά βούληση)

Απάντηση:.....

ΤΜΗΜΑ Γ' : ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

Γ1. Ποιες από τις ακόλουθες δράσεις θεωρείτε ότι εμπíπτουν στην έννοια της Ε.Κ.Ε.; (δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)	
Δωρεές	1
Πρόσθετες και ενισχυμένες παροχές στους εργαζόμενους	2
Χορηγίες	3
Προσφορά εργασίας σε άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες	4
Οικειοθελείς δράσεις σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος	5
Φιλανθρωπικές δράσεις	6
Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων	7
Δράσεις εθελοντισμού	8
Παροχή συμπληρωματικής ασφάλισης στους εργαζόμενους	9
Προγράμματα δια βίου κατάρτισης	10
Πληροφόρηση καταναλωτών-πελατών σε θέματα ποιότητας υπηρεσιών	11
Προγράμματα τοπικής ανάπτυξης	12

Γ2. Ποια περιγραφή από τις παρακάτω αποδίδει πληρέστερα, κατά τη γνώμη σας, το νόημα του σύνθετου όρου Ε.Κ.Ε.: (μία μόνο απάντηση)	
Οι επιχειρήσεις ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις δραστηριότητές τους και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη	1
Οι επιχειρήσεις δεσμεύονται να φροντίζουν τους εργαζόμενους τους	2
Οι επιχειρήσεις λειτουργούν με ηθικές αρχές	3
Οι επιχειρήσεις υιοθετούν πρακτικές που προστατεύουν το περιβάλλον	4
Οι επιχειρήσεις εξασφαλίζουν οφέλη για τα παιδιά και τους νέους της τοπικής κοινωνίας.....	5
Οι επιχειρήσεις παρέχουν εργασία σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες	6
Οι επιχειρήσεις κάνουν χορηγίες και αναλαμβάνουν φιλανθρωπικές δράσεις	7

Γ3. Ποιος από τους παρακάτω τομείς Ε.Κ.Ε. είναι πιο σημαντικός για εσάς; (τοποθετήστε πρώτο τον τομέα που θεωρείτε πιο σημαντικό)

ΤΟΜΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Ε.Κ.Ε.	ΘΕΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ (Βαθμός)
Ανθρώπινο δυναμικό (π.χ. παροχές, εκπαίδευση)	
Αγορά (π.χ. συνεργάτες, καταναλωτές, προϊόντα-υπηρεσίες)	
Φυσικό Περιβάλλον (π.χ. διαχείριση αποβλήτων, ανακύκλωση)	
Κοινωνία (π.χ. πολιτιστικές εκδηλώσεις, τοπική ανάπτυξη)	

Γ4. Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα κυρίως οφέλη από την εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε.; (τοποθετήστε πρώτο το όφελος που θεωρείτε πιο σημαντικό)

ΟΦΕΛΗ	ΘΕΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ (Βαθμός)
Η έμμεση αύξηση των πωλήσεών τους	
Τη βελτίωση της εταιρικής εικόνας τους	
Τη θετική συνεισφορά στο κοινωνικό σύνολο	
Έμμεσα οικονομικά οφέλη (π.χ. φοροελαφρύνσεις)	
Βελτίωση του εργασιακού κλίματος εντός της επιχείρησης	
Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ	

Γ5. Τι θεωρείτε εσείς καλές πρακτικές στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε.; Παρακαλούμε χρησιμοποιήστε παραδείγματα. (απαντήστε κατά βούληση)

Απάντηση:.....

ΤΜΗΜΑ Δ' : ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Δ1. Θεωρείτε ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα ακολουθούν πρακτικές Ε.Κ.Ε.;

- Πάρα πολύ1
- Αρκετά2
- Σε μέτριο βαθμό3
- Λίγο4
- Ελάχιστα5
- Δεν γνωρίζω6

Δ2. Ποιοι παράγοντες σας εμποδίζουν να εφαρμόσετε πρακτικές Ε.Κ.Ε. στην επιχείρησή σας; (απαντήστε κατά βούληση)

Απάντηση:.....

Δ3. Ιεραρχήστε τους παρακάτω παράγοντες που ενδεχομένως λειτουργούν αποτρεπτικά για την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε.: (τοποθετήστε πρώτο τον παράγοντα που προκαλεί τα περισσότερα προβλήματα)

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	ΘΕΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ (Βαθμός)
Οικονομικό κόστος	
Μέγεθος επιχείρησης	
Έλλειψη ενημέρωσης	
Δεν μου το ζητάνε/δεν το απαιτούν (τα ενδιαφερόμενα μέρη)	
Έλλειψη εξειδικευμένων συνεργατών	
Γραφειοκρατία	
Άλλο (προσδιορίστε)	

Δ4. Σας επηρεάζει αρνητικά ο παράγοντας του οικονομικού κόστους στην απόφασή σας να προβείτε σε ενέργειες Ε.Κ.Ε.;

Ναι, το υψηλό κόστος είναι αποτρεπτικό1
 Με επηρεάζει, αλλά δεν με αποτρέπει2
 Όχι, δεν με επηρεάζει.
 Ακολουθώ πρακτικές Ε.Κ.Ε. ανεξαρτήτως κόστους3
 Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ4

Δ5. Ιεραρχήστε τους παρακάτω παράγοντες που ενδεχομένως λειτουργούν ενθαρρυντικά για την εφαρμογή δράσεων Ε.Κ.Ε.; (τοποθετήστε πρώτο τον παράγοντα που δημιουργεί τα περισσότερα κίνητρα)

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	ΘΕΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ (Βαθμός)
Προβολή (διαφήμιση)	
Πίεση πελατών και συνεργατών	
Ανταγωνισμός κλάδου	
Αιτήματα τοπικής κοινωνίας	
Αιτήματα εργαζομένων	
Βελτίωση σχέσεων με επιχειρησιακό περιβάλλον	
Άλλος παράγοντας (προσδιορίστε)	

Δ6. Τα έμμεσα οφέλη που προκύπτουν από δράσεις Ε.Κ.Ε. (π.χ. φοροελαφρύνσεις, αύξηση πωλήσεων κ.λπ.) επηρεάζουν την απόφασή σας για την ανάληψη τέτοιων δράσεων;

- Πάρα πολύ1
Αρκετά2
Σε μέτριο βαθμό3
Λίγο4
Ελάχιστα5
Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ ...6

Δ7. Τι περιμένετε από τους δημόσιους φορείς για την εφαρμογή εκ μέρους σας δράσεων Ε.Κ.Ε. (π.χ. Βραβείο, φοροελαφρύνσεις, απλοποίηση γραφειοκρατίας); (απαντήστε κατά βούληση)

Απάντηση:.....
.....
.....
.....
.....

Δ8. Πιστεύετε ότι η εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. εκ μέρους μιας επιχείρησης επηρεάζει θετικά τους αποδέκτες των προϊόντων και των υπηρεσιών της; (σχέσεις με καταναλωτές ή σχέσεις μεταξύ συνεργαζόμενων επιχειρήσεων)

- Πολύ1
Μέτρια2
Καθόλου3
Δεν γνωρίζω4

ΤΜΗΜΑ Ε' : ΘΕΜΑΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Ε1. Είχατε ξανακούσει, πριν από αυτή τη συνάντηση, τον όρο Ε.Κ.Ε.;

- Ναι1
Όχι2

Ε2. Ποιες είναι οι πηγές ενημέρωσής σας σε θέματα Ε.Κ.Ε.:

(δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

- Κρατικοί φορείς1
Ευρωπαϊκή Ένωση2
Εξειδικευμένοι φορείς (π.χ. Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε.....3
Άλλες επιχειρήσεις4
Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης5
Κλαδικοί επαγγελματικοί φορείς
στους οποίους ανήκει η επιχείρηση6
Δεν έχω ενημέρωση7
Άλλο (προσδιορίστε) _____
8

Ε3. Θα θέλατε περισσότερη ενημέρωση σε θέματα Ε.Κ.Ε.;

- Ναι1
Όχι2
Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ3

E4. Εκφράστε το βαθμό προτίμησής σας για καθεμιά από τις παρακάτω επικοινωνιακές πρακτικές για θέματα Ε.Κ.Ε. Παρακαλούμε απαντήστε βάσει της κλίμακας από "0=χαμηλή προτίμηση" έως και "5=υψηλή προτίμηση".

0	1	2	3	4	5	Δεν Γνωρίζω=99
---	---	---	---	---	---	----------------

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	ΘΕΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ (Βαθμός)
Ανάπτυξη και λειτουργία ενός δικτύου επικοινωνίας μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	
Οργάνωση σεμιναρίων για θέματα Ε.Κ.Ε.	
Σύνταξη και δημοσιοποίηση εκθέσεων καλών πρακτικών Ε.Κ.Ε. από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις	
Θέσπιση και λειτουργία ανεξάρτητου, συμβουλευτικού οργάνου παρακολούθησης και αξιολόγησης των ενεργειών Ε.Κ.Ε.	
Δημιουργία και λειτουργία Διαδικτυακής Πύλης (web site) στο Internet για θέματα Ε.Κ.Ε.	
Δημιουργία και διάχυση έντυπου ενημερωτικού υλικού για θέματα Ε.Κ.Ε.	
Ενημέρωση μέσω συλλογικών φορέων στους οποίους ανήκετε (π.χ. Επιμελητήρια, Σύνδεσμοι κ.λπ.)	

E5. Αναφέρετε παραδείγματα πρακτικών Ε.Κ.Ε. για τα οποία θα θέλατε περισσότερη ενημέρωση: (απαντήστε κατά βούληση)

Απάντηση:.....

E6. Ποια κατηγορία φορέων πιστεύετε ότι είναι η καταλληλότερη για να γνωστοποιήσει τα προγράμματα Ε.Κ.Ε. στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις; (μία μόνο απάντηση)

- Ακαδημαϊκοί φορείς1
 - Δημόσιοι φορείς2
 - Συλλογικοί φορείς3
 - Εξειδικευμένοι φορείς (Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε.)4
- Άλλη κατηγορία(προσδιορίστε)

E7. Με ποιον τρόπο θα θέλατε να γίνει η δημοσιοποίηση και η ευρύτερη αναγνώριση των πρακτικών αυτών; (δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

- Κατάλογος καλών πρακτικών1
- Δικτυακός τόπος στο Internet/Περιοδικές εκδόσεις2
- Συνέδριο3
- Βραβείο4
- Δεν θέλω να δημοσιοποιηθούν5
- Δεν ξέρω/Δεν απαντώ6

E8. Γνωρίζετε το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε. και τις δράσεις που έχει αναλάβει;

Ναι1
Όχι2

E9. Θέλετε να έρθει σε επαφή μαζί σας το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε. για την πληρέστερη ενημέρωσή σας αναφορικά με τις δράσεις του σε θέματα Ε.Κ.Ε.;

Ναι1
Όχι2

E10. Ολοκληρώνοντας, πώς αντιλαμβάνεστε τον κοινωνικό ρόλο των μικρομεσαίων επιχειρήσεων; (απαντήστε κατά βούληση)

Απάντηση:.....
.....
.....
.....
.....
.....

**ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΑΣ
ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ**

2. Αναλυτικοί Πίνακες Συχνοτήτων

Ερώτηση Β1: Ποια από τις ακόλουθες δράσεις έχετε εφαρμόσει εσείς, διατίθεστε να εφαρμόσετε, γνωρίζετε να έχουν εφαρμοστεί από άλλες μικρομεσαίες επιχειρήσεις;

Πρόσθετες παροχές προς τους εργαζόμενους Δράση που εφαρμόζει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	193	64,3
	ΟΧΙ	107	35,7
	Σύνολο	300	100,0

Παροχή ίσων επαγγελματικών ευκαιριών Δράση που εφαρμόζει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	258	86,0
	ΟΧΙ	42	14,0
	Σύνολο	300	100,0

Κίνητρα για εκπαιδευτικά προγράμματα Δράση που εφαρμόζει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	216	72,0
	ΟΧΙ	84	28,0
	Σύνολο	300	100,0

Ευαισθητοποίηση επί περιβαλλοντικών θεμάτων Δράση που εφαρμόζει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	172	57,3
	ΟΧΙ	128	42,7
	Σύνολο	300	100,0

Πολιτιστικές εκδηλώσεις Δράση που εφαρμόζει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	63	21,0
	ΟΧΙ	237	79,0
	Σύνολο	300	100,0

Δράσεις εθελοντισμού μεταξύ των εργαζομένων Δράση που εφαρμόζει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	97	32,3
	ΟΧΙ	203	67,7
	Σύνολο	300	100,0

Αθλητικές εκδηλώσεις Δράση που εφαρμόζει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	99	33,0
	ΟΧΙ	201	67,0
	Σύνολο	300	100,0

Διοργάνωση εκδηλώσεων στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας Δράση που εφαρμόζει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	56	18,7
	ΟΧΙ	244	81,3
	Σύνολο	300	100,0

Άλλη δράση που εφαρμόζει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	25	8,3
	ΟΧΙ	275	91,7
	Σύνολο	300	100,0

Πρόσθετες παροχές προς τους εργαζόμενους Δράση που προτίθεται να εφαρμόσει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	51	17,0
	ΟΧΙ	249	83,0
	Σύνολο	300	100,0

Παροχή ίσων επαγγελματικών ευκαιριών Δράση που προτίθεται να εφαρμόσει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	38	12,7
	ΟΧΙ	262	87,3
	Σύνολο	300	100,0

Κίνητρα για εκπαιδευτικά προγράμματα Δράση που προτίθεται να εφαρμόσει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	49	16,3
	ΟΧΙ	251	83,7
	Σύνολο	300	100,0

Ευαισθητοποίηση επί περιβαλλοντικών θεμάτων Δράση που προτίθεται να εφαρμόσει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	44	14,7
	ΟΧΙ	256	85,3
	Σύνολο	300	100,0

Πολιτιστικές εκδηλώσεις			
Δράση που προτίθεται να εφαρμόσει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	26	8,7
	ΟΧΙ	274	91,3
	Σύνολο	300	100,0

Δράσεις εθελοντισμού μεταξύ των εργαζομένων			
Δράση που προτίθεται να εφαρμόσει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	43	14,3
	ΟΧΙ	257	85,7
	Σύνολο	300	100,0

Αθλητικές εκδηλώσεις			
Δράση που προτίθεται να εφαρμόσει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	28	9,3
	ΟΧΙ	272	90,7
	Σύνολο	300	100,0

Διοργάνωση εκδηλώσεων στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας			
Δράση που προτίθεται να εφαρμόσει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	22	7,3
	ΟΧΙ	278	92,7
	Σύνολο	300	100,0

Άλλη δράση που προτίθεται να εφαρμόσει η επιχείρηση			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	5	1,7
	ΟΧΙ	295	98,3
	Σύνολο	300	100,0

Πρόσθετες παροχές προς τους εργαζόμενους Δράση που γνωρίζει ότι εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	109	36,3
	ΟΧΙ	191	63,7
	Σύνολο	300	100,0

Παροχή ίσων επαγγελματικών ευκαιριών Δράση που γνωρίζει ότι εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	109	36,3
	ΟΧΙ	191	63,7
	Σύνολο	300	100,0

Κίνητρα για εκπαιδευτικά προγράμματα Δράση που γνωρίζει ότι εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	105	35,0
	ΟΧΙ	195	65,0
	Σύνολο	300	100,0

Ευαισθητοποίηση επί περιβαλλοντικών θεμάτων Δράση που γνωρίζει ότι εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	92	30,7
	ΟΧΙ	208	69,3
	Σύνολο	300	100,0

Πολιτιστικές εκδηλώσεις Δράση που γνωρίζει ότι εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	60	20,0
	ΟΧΙ	240	80,0
	Σύνολο	300	100,0

Δράσεις εθελοντισμού μεταξύ των εργαζομένων			
Δράση που γνωρίζει ότι εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	79	26,3
	ΟΧΙ	221	73,7
	Σύνολο	300	100,0

Αθλητικές εκδηλώσεις			
Δράση που γνωρίζει ότι εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	79	26,3
	ΟΧΙ	221	73,7
	Σύνολο	300	100,0

Διοργάνωση εκδηλώσεων στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας			
Δράση που γνωρίζει ότι εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	51	17,0
	ΟΧΙ	249	83,0
	Σύνολο	300	100,0

Άλλη δράση που γνωρίζει ότι εφαρμόζουν άλλες επιχειρήσεις			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	5	1,7
	ΟΧΙ	295	98,3
	Σύνολο	300	100,0

Ερώτηση Β2: Εάν ακολουθείτε πρακτικές, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν, πώς αποδέχονται οι εργαζόμενοί σας ή οι άλλοι ωφελοούμενοι την εφαρμογή αυτών των πρακτικών από την επιχείρησή σας;

Εάν ακολουθείτε πρακτικές, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν, πώς αποδέχονται οι εργαζόμενοί σας ή οι άλλοι ωφελοούμενοι την εφαρμογή αυτών των πρακτικών από την επιχείρησή σας;				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
Έγκυρα	Πολύ θετικά	122	40,7	40,7
	θετικά	136	45,3	86,0
	Μέτρια	17	5,7	91,7
	Αρνητικά	1	,3	92,0
	Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ	24	8,0	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Ερώτηση Γ1: Ποιες από τις ακόλουθες δράσεις θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Ε.Κ.Ε.; (δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης οι δωρεές;				
		Συχνότητα	Ποσοστό	
Έγκυρα	ΝΑΙ	181	60,3	
	ΟΧΙ	119	39,7	
	Σύνολο	300	100,0	

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης οι πρόσθετες και ενισχυμένες παροχές στους εργαζόμενους;				
		Συχνότητα	Ποσοστό	
Έγκυρα	ΝΑΙ	222	74,0	
	ΟΧΙ	78	26,0	
	Σύνολο	300	100,0	

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης οι χορηγίες;				
		Συχνότητα	Ποσοστό	
Έγκυρα	ΝΑΙ	146	48,7	
	ΟΧΙ	154	51,3	
	Σύνολο	300	100,0	

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης η προσφορά εργασίας σε άτομα που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	234	78,0
	ΟΧΙ	66	22,0
	Σύνολο	300	100,0

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης οι δράσεις σχετικά με το περιβάλλον;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	200	66,7
	ΟΧΙ	100	33,3
	Σύνολο	300	100,0

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης οι φιλανθρωπικές δράσεις;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	177	59,0
	ΟΧΙ	123	41,0
	Σύνολο	300	100,0

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης η διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	112	37,3
	ΟΧΙ	188	62,7
	Σύνολο	300	100,0

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης οι δράσεις εθελοντισμού;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	174	58,0
	ΟΧΙ	126	42,0
	Σύνολο	300	100,0

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης η παροχή συμπληρωματικής ασφάλισης στους εργαζόμενους;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	208	69,3
	ΟΧΙ	92	30,7
	Σύνολο	300	100,0

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης τα προγράμματα δια βίου κατάρτισης;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	168	56,0
	ΟΧΙ	132	44,0
	Σύνολο	300	100,0

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης η πληροφόρηση καταναλωτών-πελατών σε θέματα ποιότητας υπηρεσιών;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	202	67,3
	ΟΧΙ	98	32,7
	Σύνολο	300	100,0

Θεωρείτε ότι εμπίπτουν στην έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης τα προγράμματα τοπικής ανάπτυξης;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	121	40,3
	ΟΧΙ	179	59,7
	Σύνολο	300	100,0

Ερώτηση Γ2: Ποια περιγραφή από τις παρακάτω αποδίδει πληρέστερα, κατά τη γνώμη σας, το νόημα του σύνθετου όρου Ε.Κ.Ε.; (μία μόνο απάντηση)

Ποια περιγραφή από τις παρακάτω αποδίδει πληρέστερα, κατά τη γνώμη σας, το νόημα του σύνθετου όρου Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	Εθελοντικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές δραστηριότητες	140	46,7
	Φροντίζουν τους εργαζόμενους τους	62	20,7
	Λειτουργούν με ηθικές αρχές	79	26,3
	Προστατεύουν το περιβάλλον	6	2,0
	Οφέλη για τα παιδιά και τους νέους της τοπικής κοινωνίας	4	1,3
	Εργασία σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες	7	2,3
	Χορηγίες και φιλανθρωπικές δράσεις	2	,7
	Σύνολο	300	100,0

Ερώτηση Δ1: Θεωρείτε ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα ακολουθούν πρακτικές Ε.Κ.Ε.;

Θεωρείτε ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα ακολουθούν πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης;				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Έγκυρα	Πάρα πολύ	2	,7	,7
	Αρκετά	20	6,7	7,3
	Σε μέτριο βαθμό	106	35,3	42,7
	Λίγο	74	24,7	67,3
	Ελάχιστα	85	28,3	95,7
	Δεν γνωρίζω	13	4,3	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Ερώτηση Δ4: Σας επηρεάζει αρνητικά ο παράγοντας του οικονομικού κόστους στην απόφασή σας να προβείτε σε ενέργειες Ε.Κ.Ε.;

Σας επηρεάζει αρνητικά ο παράγοντας του οικονομικού κόστους στην απόφασή σας να προβείτε σε ενέργειες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης;				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό

				Ποσοστό
Έγκυρα	Ναι, το υψηλό κόστος είναι αποτρεπτικό	104	34,7	34,7
	Με επηρεάζει, αλλά δεν με αποτρέπει	161	53,7	88,3
	Όχι, δεν με επηρεάζει	24	8,0	96,3
	Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ	11	3,7	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Ερώτηση Δ6: Τα έμμεσα οφέλη που προκύπτουν από δράσεις Ε.Κ.Ε. (π.χ. φοροελαφρύνσεις, αύξηση πωλήσεων κ.λπ.) επηρεάζουν την απόφασή σας για την ανάληψη τέτοιων δράσεων;

Τα έμμεσα οφέλη που προκύπτουν από δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (π.χ. φοροελαφρύνσεις, αύξηση πωλήσεων κ.λπ.) επηρεάζουν την απόφασή σας για την ανάληψη τέτοιων δράσεων;				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Έγκυρα	Πάρα πολύ	51	17,0	17,0
	Αρκετά	127	42,3	59,3
	Σε μέτριο βαθμό	54	18,0	77,3
	Λίγο	27	9,0	86,3
	Ελάχιστα	29	9,7	96,0
	Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ	12	4,0	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Ερώτηση Δ8: Πιστεύετε ότι η εφαρμογή πρακτικών Ε.Κ.Ε. εκ μέρους μιας επιχείρησης επηρεάζει θετικά τους αποδέκτες των προϊόντων και των υπηρεσιών της; (σχέσεις με καταναλωτές ή σχέσεις μεταξύ συνεργαζόμενων επιχειρήσεων)

Πιστεύετε ότι η εφαρμογή πρακτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης εκ μέρους μιας επιχείρησης επηρεάζει θετικά τους αποδέκτες των προϊόντων και των υπηρεσιών της; (σχέσεις με καταναλωτές ή σχέσεις μεταξύ συνεργαζόμενων επιχειρήσεων)				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Έγκυρα	Πολύ	159	53,0	53,0
	Μέτρια	103	34,3	87,3
	Καθόλου	27	9,0	96,3
	Δεν γνωρίζω	11	3,7	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Ερώτηση E1: Είχατε ξανακούσει, πριν από αυτή τη συνάντηση, τον όρο Ε.Κ.Ε.;

Είχατε ξανακούσει, πριν από αυτή τη συνάντηση, τον όρο Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	191	63,7
	ΟΧΙ	109	36,3
	Σύνολο	300	100,0

Ερώτηση E2: Ποιες είναι οι πηγές ενημέρωσής σας σε θέματα Ε.Κ.Ε.; (δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

Είναι πηγή ενημέρωσής σας για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης οι κρατικοί φορείς;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	32	10,7
	ΟΧΙ	268	89,3
	Σύνολο	300	100,0

Είναι πηγή ενημέρωσής σας για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης η Ευρωπαϊκή Ένωση;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	56	18,7
	ΟΧΙ	244	81,3
	Σύνολο	300	100,0

Είναι πηγή ενημέρωσής σας για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης εξειδικευμένοι φορείς (π.χ. Δίκτυο);			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	46	15,3
	ΟΧΙ	254	84,7
	Σύνολο	300	100,0

Είναι πηγή ενημέρωσής σας για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης άλλες επιχειρήσεις;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	49	16,3
	ΟΧΙ	251	83,7
	Σύνολο	300	100,0

Είναι πηγή ενημέρωσής σας για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	105	35,0
	ΟΧΙ	195	65,0
	Σύνολο	300	100,0

Είναι πηγή ενημέρωσής σας για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης οι κλαδικοί επαγγελματικοί φορείς στους οποίους ανήκει η επιχείρησή;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	75	25,0
	ΟΧΙ	225	75,0
	Σύνολο	300	100,0

Έχετε ενημέρωση για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	84	28,0
	ΟΧΙ	216	72,0
	Σύνολο	300	100,0

Είναι πηγή ενημέρωσής σας για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης κάποιος άλλος φορέας;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	32	10,7

	ΟΧΙ	268	89,3
	Σύνολο	300	100,0

Ερώτηση E3: Θα θέλατε περισσότερη ενημέρωση σε θέματα Ε.Κ.Ε.;

Θα θέλατε περισσότερη ενημέρωση σε θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης;					
		Συχνότητα	Ποσοστό	Έγκυρο Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	250	83,3	83,3	83,3
	ΟΧΙ	32	10,7	10,7	94,0
	Δεν γνωρίζω/Δεν απαντώ	18	6,0	6,0	100,0
	Σύνολο	300	100,0	100,0	

Ερώτηση E4: Εκφράστε το βαθμό προτίμησής σας για καθεμιά από τις παρακάτω επικοινωνιακές πρακτικές για θέματα Ε.Κ.Ε.. Παρακαλούμε απαντήστε βάσει της κλίμακας από "0=χαμηλή προτίμηση" έως και "5=υψηλή προτίμηση".

Βαθμός προτίμησης για ανάπτυξη και λειτουργία ενός δικτύου επικοινωνίας μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων:					
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό	
Έγκυρα	Πολύ χαμηλή προτίμηση	26	8,7	8,7	
	Αρκετά χαμηλή προτίμηση	27	9,0	17,7	
	Λίγο χαμηλή προτίμηση	33	11,0	28,7	
	Λίγο υψηλή προτίμηση	66	22,0	50,7	
	Αρκετά υψηλή προτίμηση	53	17,7	68,3	
	Πολύ υψηλή προτίμηση	64	21,3	89,7	
	Δεν γνωρίζω	31	10,3	100,0	
	Σύνολο	300	100,0		

Βαθμός προτίμησης για οργάνωση σεμιναρίων για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης:					
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό	
Έγκυρα	Πολύ χαμηλή προτίμηση	20	6,7	6,7	
	Αρκετά χαμηλή προτίμηση	17	5,7	12,3	
	Λίγο χαμηλή προτίμηση	39	13,0	25,3	

	Λίγο υψηλή προτίμηση	74	24,7	50,0
	Αρκετά υψηλή προτίμηση	65	21,7	71,7
	Πολύ υψηλή προτίμηση	55	18,3	90,0
	Δεν γνωρίζω	30	10,0	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Βαθμός προτίμησης για σύνταξη και δημοσιοποίηση εκθέσεων καλών πρακτικών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις:				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Έγκυρα	Πολύ χαμηλή προτίμηση	19	6,3	6,3
	Αρκετά χαμηλή προτίμηση	26	8,7	15,0
	Λίγο χαμηλή προτίμηση	34	11,3	26,3
	Λίγο υψηλή προτίμηση	70	23,3	49,7
	Αρκετά υψηλή προτίμηση	68	22,7	72,3
	Πολύ υψηλή προτίμηση	48	16,0	88,3
	Δεν γνωρίζω	35	11,7	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Βαθμός προτίμησης για θέσπιση και λειτουργία ανεξάρτητου, συμβουλευτικού οργάνου παρακολούθησης και αξιολόγησης των ενεργειών Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης:				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Έγκυρα	Πολύ χαμηλή προτίμηση	33	11,0	11,0
	Αρκετά χαμηλή προτίμηση	15	5,0	16,0
	Λίγο χαμηλή προτίμηση	47	15,7	31,7
	Λίγο υψηλή προτίμηση	48	16,0	47,7
	Αρκετά υψηλή προτίμηση	69	23,0	70,7
	Πολύ υψηλή προτίμηση	52	17,3	88,0
	Δεν γνωρίζω	36	12,0	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Βαθμός προτίμησης για δημιουργία και λειτουργία Διαδικτυακής Πύλης (web site) στο Internet για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης:				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό

Έγκυρα	Πολύ χαμηλή προτίμηση	11	3,7	3,7
	Αρκετά χαμηλή προτίμηση	9	3,0	6,7
	Λίγο χαμηλή προτίμηση	19	6,3	13,0
	Λίγο υψηλή προτίμηση	33	11,0	24,0
	Αρκετά υψηλή προτίμηση	70	23,3	47,3
	Πολύ υψηλή προτίμηση	135	45,0	92,3
	Δεν γνωρίζω	23	7,7	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Βαθμός προτίμησης για δημιουργία και διάχυση έντυπου ενημερωτικού υλικού για θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης:				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Έγκυρα	Πολύ χαμηλή προτίμηση	13	4,3	4,3
	Αρκετά χαμηλή προτίμηση	22	7,3	11,7
	Λίγο χαμηλή προτίμηση	31	10,3	22,0
	Λίγο υψηλή προτίμηση	56	18,7	40,7
	Αρκετά υψηλή προτίμηση	87	29,0	69,7
	Πολύ υψηλή προτίμηση	65	21,7	91,3
	Δεν γνωρίζω	26	8,7	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Βαθμός προτίμησης για ενημέρωση μέσω συλλογικών φορέων στους οποίους ανήκετε (π.χ. Επιμελητήρια, Σύνδεσμοι κ.λπ.):				
		Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
Έγκυρα	Πολύ χαμηλή προτίμηση	15	5,0	5,0
	Αρκετά χαμηλή προτίμηση	13	4,3	9,3
	Λίγο χαμηλή προτίμηση	19	6,3	15,7
	Λίγο υψηλή προτίμηση	62	20,7	36,3
	Αρκετά υψηλή προτίμηση	75	25,0	61,3
	Πολύ υψηλή προτίμηση	91	30,3	91,7
	Δεν γνωρίζω	25	8,3	100,0
	Σύνολο	300	100,0	

Ερώτηση Ε6: Ποια κατηγορία φορέων πιστεύετε ότι είναι η καταλληλότερη για να γνωστοποιήσει τα προγράμματα Ε.Κ.Ε. στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις; (μία μόνο απάντηση)

Ποια κατηγορία φορέων πιστεύετε ότι είναι η καταλληλότερη για να γνωστοποιήσει τα προγράμματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις; (μία μόνο απάντηση)			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	Ακαδημαϊκοί φορείς	25	8,3
	Δημόσιοι φορείς	35	11,7
	Συλλογικοί φορείς	85	28,3
	Εξειδικευμένοι φορείς (Δίκτυο)	148	49,3
	Άλλη κατηγορία	7	2,3
	Σύνολο	300	100,0

Ερώτηση Ε7: Με ποιον τρόπο θα θέλατε να γίνει η δημοσιοποίηση και η ευρύτερη αναγνώριση των πρακτικών αυτών; (δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

Θα θέλατε να γίνει η δημοσιοποίηση των καλών πρακτικών με κατάλογο καλών πρακτικών;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	117	39,0
	ΟΧΙ	183	61,0
	Σύνολο	300	100,0

Θα θέλατε να γίνει η δημοσιοποίηση των καλών πρακτικών με δικτυακό τόπο στο Internet/περιοδικές εκδόσεις;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	208	69,3
	ΟΧΙ	92	30,7
	Σύνολο	300	100,0

Θα θέλατε να γίνει η δημοσιοποίηση των καλών πρακτικών με συνέδριο;			
		Συχνότητα	Ποσοστό

Έγκυρα	ΝΑΙ	84	28,0
	ΟΧΙ	216	72,0
	Σύνολο	300	100,0

Θα θέλατε να γίνει η δημοσιοποίηση των καλών πρακτικών με βραβείο;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	49	16,3
	ΟΧΙ	251	83,7
	Σύνολο	300	100,0

Δεν θέλω να γίνει δημοσιοποίηση των καλών πρακτικών.			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	10	3,3
	ΟΧΙ	290	96,7
	Σύνολο	300	100,0

Δεν ξέρω/Δεν απαντώ σχετικά με τη δημοσιοποίηση των καλών πρακτικών.			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	15	5,0
	ΟΧΙ	285	95,0
	Σύνολο	300	100,0

Ερώτηση Ε8: Γνωρίζετε το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε. και τις δράσεις που έχει αναλάβει;

Γνωρίζετε το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και τις δράσεις που έχει αναλάβει;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	48	16,0
	ΟΧΙ	252	84,0
	Σύνολο	300	100,0

Ερώτηση Ε9: Θέλετε να έρθει σε επαφή μαζί σας το Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε. για την πληρέστερη ενημέρωσή σας αναφορικά με τις δράσεις του σε θέματα Ε.Κ.Ε.;

Θέλετε να έρθει σε επαφή μαζί σας το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη για την πληρέστερη ενημέρωσή σας αναφορικά με τις δράσεις του σε θέματα Ε.Κ.Ε.;			
		Συχνότητα	Ποσοστό
Έγκυρα	ΝΑΙ	165	55,0
	ΟΧΙ	135	45,0
	Σύνολο	300	100,0